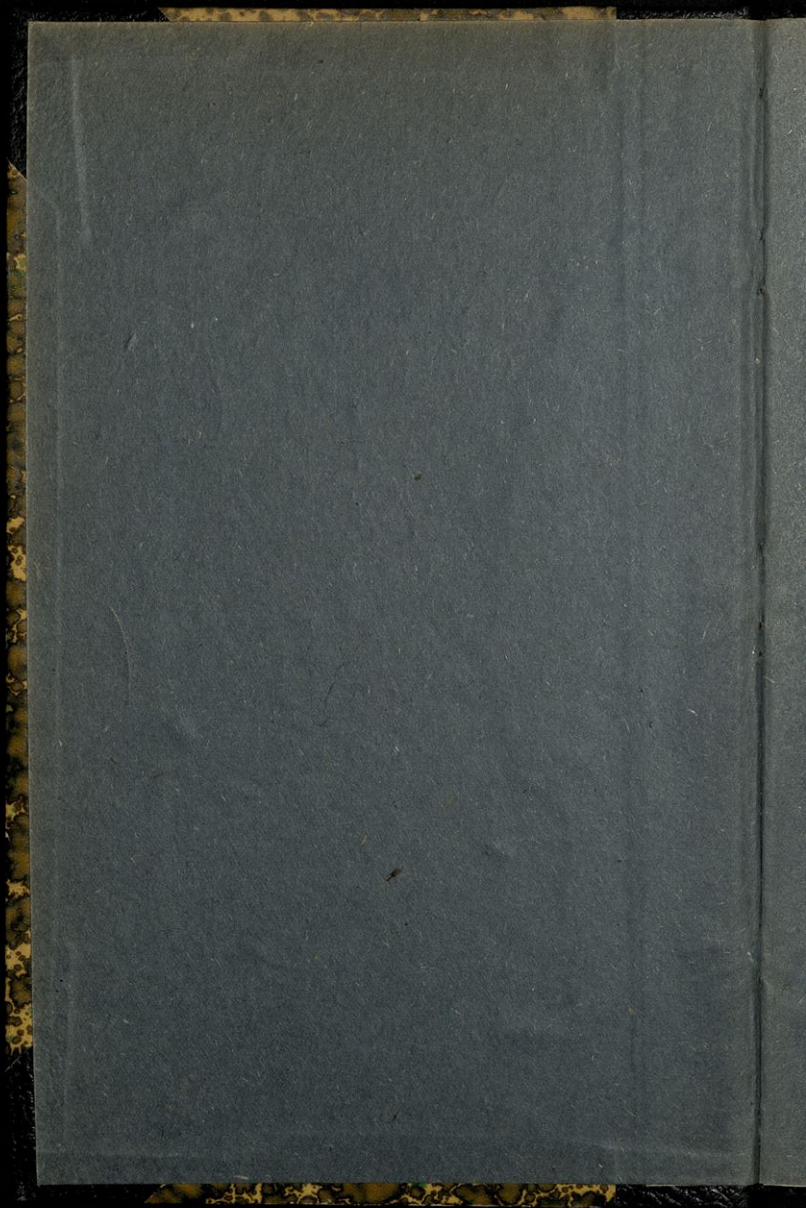

53421.

Deteljica

ali

življenje treh kranjskih bratov
francoskih vojakov.

Spisal

== **Janez Cigler.** ==

Četrty natisek.

Izdala in založila

Družba sv. Mohorja v Celovcu.

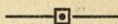
1911.

Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu.

Deteljica

ali

življenje treh kranjskih bratov francoskih vojakov.

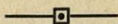
Spisal

Janez Cigler.

Izdala in založila

Družba sv. Mohorja v Celovcu.

==== Četrty natisek. ====

1911.

Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu.

53421

Z dovoljenjem prečastitega krškega knezoškofijštva.

030030627

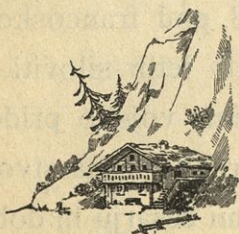

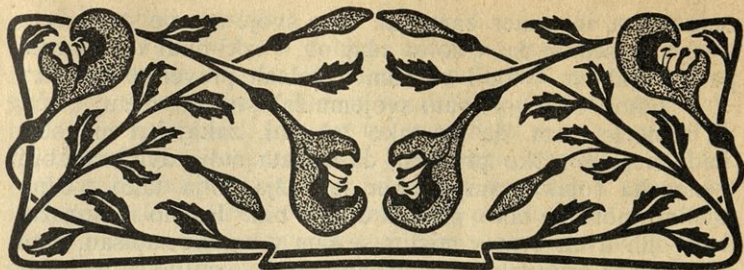
U v o d.

Kranjska dežela je bila od leta 1809. do leta 1813. pod francosko oblastjo. Gospodoval je v tistih letih siloviti francoski cesar Napoleon I. S silno vojsko pridere Napoleon I. leta 1809. v avstrijsko cesarstvo, vzame veliko zemlje avstrijskemu cesarju in dobi v svojo oblast tudi poglavitno mesto Dunaj ali Beč. Potem sta francoski in avstrijski cesar sklenila mir; prišla pa je vsa kranjska dežela, Primorska, kos hrvaške in kos koroške Francozom v roke. Vse te dežele je Napoleon I. imenoval „Ilirijo“.

Napoleon je bil v vednih vojskah, zato je potreboval veliko vojakov. Tudi Ilirci so morali

svoje fante dajati v vojake. Leta 1812. je začel vojsko z Rusom; v ta namen je nagnal iz vseh dežel svojega cesarstva vkup brez števila vojakov. Strašne trume vojakov vsake vrste so se valile v poljsko deželo, iz poljske pa v rusko proti Moskvi, poglavitnemu mestu ruskega cesarstva. K tej vojski je tudi vzel veliko Ilircev, ki so se morali iti vojskovat proti Rusom, pa le malo jih je prišlo srečno nazaj. Nekateri so bili ubiti, večina njih je pa zmrznila v hudi ruski zimi.

Prvi del.

Oče Jožef P. da tri sine v vojake.

Prav blizu Ljubljane je živel pošten mož v javni službi, spoštovan od gosposkih in kmetskih ljudi, Jožef P. po imenu.

Jožef P. je živel več let v zakonski slogi srečno s svojo ženo Mico. Imela sta štiri zale in zdrave fante. Dorasli so ravno ob tisti hudi francoski vojski leta 1812. Najstarejšega, Andreja po imenu, in za njim Luko vzeli so ob enem k vojakom. Tretji, Jakob, je bil učenc in je ravno stopil v peto šolo. Ko Jakob vidi, da sta mu dva brata že vojaka, misli si: „Saj vem, da jim ne uidem; drugo leto pridem na vrsto, rajši grem letos sam. Kjer sta dva moja brata, naj bom pa še jaz!“

Preden se gre zapisat, razodene svoj namen očetu, rekoč: „Dragi oče! Dobro vem, da ste zelo žalostni, ker sta vam bila ob enem dva sina, moja brata, vzeta k vojakom. Dobro vem, da boste žalovali še huje, če vam povem, da se jaz mislim sam radovoljno zapisati v vojake. Pa, ljubi oče, le pomislite, vojakom uiti mi ni mogoče, ker drugo leto že dosežem leta, da me pokličejo k vojakom; namesto da bi šel drugo leto, grem raji letos sam prostovoljno, če vam je prav.“

Oče se zavzame in pravi: „Ljubi moj Jaka, kaj pa misliš? Ali me tudi ti hočeš zapustiti? Dva tvoja brata, zdaj vojaka, pojmeta po svetu, Bog ve kam! Vem, da ju ne bom videl nikoli več; zdaj pa hočeš tudi ti mene, sta-

rega očeta, in mater zapustiti. Vse svoje upanje stavil sem v te, zato sem te dal v šolo; zdaj, oh, v taki hudi vojski greš pa k vojakom. Vtopil se bom v solzah prevelike žalosti.“

Jakob odgovori nato svojemu žalostnemu očetu: „Oče, ne zamerim vam, da ste tako žalostni, zakaj kri ni voda. Tudi meni je težko pri srcu, da morata moja dva brata biti francoska vojaka; ampak ker je božja volja tako, vedno mislim, mora že tako prav in dobro biti. Ravno iz ljubezni do svojih dveh bratov mislim se sām v vojake zapisati, zato da ne bosta prav tako močno žalovala, — smilita se mi. Ker bomo pa vsi trije vkup, bomo eden drugega tolažili. Pa brez vašega privoljenja, ljubi oče, vendar ne storim tega.“

Oče umolkne na te Jakobove besede in premišljuje, kaj bi rekel. Potem odgovori svojemu sinu: „Ljubi moj Jaka! Žalostno je tvoje srce; vem, da ne greš rad k vojakom, in da storiš to le iz ljubezni do svojih bratov, zato da boš videl, kako se jima bo godilo, in da boš meni vse pismeno sporočil: pojdi tedaj v imenu božjem! Nerad te pustim od sebe; grozno žalost in veliko bridkost čuti moje srce, vendar ker toliko ljubiš svoje brate, pojdi torej ž njima. E, kjer sta ona dva, naj še ta bode!“

Drugi dan se gre Jakob P. takoj v vojake zapisat in prosi stotnika, naj ga dene k isti kompaniji, v kateri sta njegova brata Andrej in Luka. Stotnik je to prav rad dovolil, ker je bil Jakob zal fant in je še kot učenec pristočno prišel k vojakom. Jakob je kmalu znal orožje sukati in vežbati se; tudi se je kmalu priučil francoskemu jeziku, katerega je že v šoli malo znal. Postal je zato kmalu desetnik ali korporal.

Vsi trije bratje iste kompanije, Andrej, Luka in Jakob P. so šli s tisto strašno trumo francoskih vojakov, ki so zagnili ruske dežele kakor ptice roparice. Veselo so šli naprej vrli francoski vojščaki, ker so se jim Rusi le vedno umikali; le malokdaj so se jim postavili v bran. Vsi trije bratje so šli vkup do ruskega mesta Smolenska. V tem mestu zboli Andrej; moral je iti v bolnišnico, ker ni mogel več naprej. Luka in Jakob jo mahneta z drugimi tovariši proti Moskvi.

Andrej P., bolnik v Smolensku, strežaj generala J.

Andrej P. je v Smolensku dobil hudo vročinsko bolezen; kar ganiti se ni mogel več. V bolnišnico ga zapeljejo in po moči zdravijo; toliko mu pomagajo, da ni umrl,

vendar je zelo oslabil. Ko mu je že nekoliko odleglo, pripeljejo v bolnišnico zalega mladega generala J., kateremu je zdrobila ruska krogljica popolnoma spodnje rebro na desni strani, da je komaj ostal živ. Zdravih strežajev ni bilo v bolnišnici, ker so vsi morali iti v boj; general J. pa, zelo ranjen, je potreboval posebnega strežaja. Andrej je bil tedaj odločen, ker je bil prišel že malo k moči, da ima generalu J. streči v boleznin in ga prekladati. General J. je bil plemenitega stanu in tudi Napoleon sam ga je spoštoval. Lepo in skrbno mu je stregel Andrej, kar je le mogel. S časom se je dobro navadil francoskega jezika, ker je vedno moral govoriti z generalom, general pa drugega ni znal kot francoski.

Grozno se je tožilo generalu po njegovi domovini. Večkrat je tožil svojemu strežaju: „Glej Andrej, kako žalosten je moj stan. Jaz sem daleč doma, prav iz Pariza sem. Imam še očeta in mater; bogati so moji stariši, veliko imajo premoženja; jaz — jaz pa sem tukaj tako reven, od vseh zapuščen, ranjen in trpim hude bolečine. Tukaj v tuji ruski deželi bom moral umreti, težko bom kedaj še videl svojo domovino, težko še kedaj objel svoje stariše. Kaj mi pomaga, da so mi stariši pripomogli toliko, da sem general, ko sem pa zdaj tako zapuščen in v taki nadlogi. Oh, ako bi moj oče in moja mati vedela, kako se mi godi, gotovo bi se milo zjokala, toda tega jima še sporočiti ne morem iz tega pustega, mrzlega kraja!“

Lepo je Andrej tolažil ranjenega generala: „Plemeniti gospod general, nikar preveč ne žalujte, ampak dajte se potolažiti in spomnite se, da imamo dobrega Očeta v nebesih, kateri nikogar ne zapusti in vsakemu rad pomaga, kdorkoli v njega zaupa. Trdno zaupajte v dobrotljivega nebeškega Očeta in videli boste, da bo vaše nesreče kmalu konec. Glejte, meni se ravno tako godi. Tudi jaz imam še stariše, daleč sem od njih, doma sem iz Ljubljane, poglavitnega mesta ilirske dežele. Nisem sicer ranjen, kakor ste vi; a huda vročinska bolezen me je položila na postelj, da sem komaj ostal pri življenju. Trdno sem zaupal v Boga in ga prosil iskreno, da bi me še ne poklical v mladih letih s tega sveta. Bog se me je usmilil in zopet sem ozdravel. Ravno tako boste tudi vi še ozdraveli in videli svoje stariše, zaupajte le trdno v Boga!“

General pravi nato: „Andrej, ti me prav lepo učiš; vse ti verjamem, ker takih lepih besed mi še nikdo ni

povedal kakor ti; pa vidiš, moja rana je prevelika, težko da se mi zaceli, Boga pa tudi ne morem prositi, ko ne morem moliti zavoljo velike bolečine.“

Andrej nato pravi: „Dragi gospod, vi ste učen mož; zvedeni ste v vojaških in tudi v drugih učenostih, sicer bi ne bili postali general; pa ne zamerite, če vam rečem, da se krščanskega nauka še niste kaj dosti naučili, ki je vendar vsakemu kristjanu zelo potreben.“

General pravi: „Andrej, prav praviš, resnico govoriš. Ne zamerim ti, temveč hvaležen sem ti, da me tako lepo opominjaš. Res je, dokler je človek zdrav, pač malo misli na Boga, posebno v vojaškem stanu; nesreča še le človeka uči, da naj išče pri Bogu pomoči.“

Andrej zdaj svetuje generalu, da naj le iz srca vzdihuje k Bogu in ga s trdnim zaupanjem prosi zdravja. General posluša rad vse, česar bi v zdravju še slišati ne bil hotel, in zmanjševale so se bolečine njegove rane.

Nekega dne gre Andrej za svojega bolnika iskat boljših jedi, pa dobi le malo in še to težko. Ves plašen in prepreden pride v bolnišnico nazaj in reče svojemu generalu: „Gospod, kaj bo? Kako bomo bežali? Vedite, naša vojska je izgubljena; zvedel sem za gotovo od takih, ki so pribežali iz Moskve. Rusi so veliko mesto Moskvo požgali; naši vojaki nimajo ne jesti, ne strehe, Rusi pa jih v tej hudi zimi neusmiljeno pobijajo in lovijo. Vse se pomika nazaj proti nemškim deželam. Rusi pritiskajo za našimi in jih podijo neusmiljeno. Naš cesar Napoleon je zapustil svoje vojščake v največji nadlogi in največji stiski in jo pobrisal na Francosko.“

General se grozno prestraši tega žalostnega sporočila in reče: „Oh, zdaj vidim, da je moja nesreča prikipela do vrha. Ruski meč bo storil konec mojemu življenju in moje truplo bo gnojilo rusko zemljo. Ljubi Andrej, ker si meni tako dober in tako postrežljiv, naj ti Bog obilo povrne vse to, kar mi dobrega storiš, če ti jaz ne bom mogel povrniti. Če pa ostaneva pri življenju, povem ti, da hočem zvesto povrniti ves trud in skrb, ki jo imaš z menoj. Prosim te, pojdi hitro iskat voznika, da se odpeljeva, preden ne prigrmi velika vojska za nama. Obljubi vozniku dobro plačilo, saj imam še nekaj skritih zlatov, vsitih v oblačilu.“

Andrej gre, išče dolgo časa in najde vendar usmiljenega moža, ki odpelje za veliko plačilo bolnega generala in njegovega strežaja iz mesta.

General in njegov strežaj ujeta.

Usedeta se na sani general J. in njegov strežaj; toda general je mogel le ležati. Dva urna konjička dirjata naglo po poljski deželi proti mestu Vilni. Vedno je general želel priti do Vilne, potem je mislil, da pride kmalu na Nemško med dobre, usmiljene ljudi. Že pridirjata blizu Vilne, kar prijaha od strani deset strašnih kozakov, ruskih konjikov. Kozaki ukažejo vozniku, da vozi vstran proti daljni vasi. Tam odloži voznik generala in strežaja. Kozaki mu nič ne storijo, ukažejo mu le, da se naj vrne domov in mu ostro prepovedo, da ne sme prevažati Francozov proti nemškim deželam; če ga še enkrat dobijo v tem opravilu, bo precej ustreljen. Generala in strežaja denejo v revno in pa mrzlo, nič zakurjeno bajtico. K sreči kozaki niso vedeli, da je ranjeni vojak general, ker je bil zavit v strgane cunje; Andreja pa je prosil, da bi nikomur ne povedal, da je bil njegov gospod general. „Le vedno govori,“ reče mu, „da sem tvoj tovariš, sicer bodo kozaki neusmiljeno ravnali z menoj.“

Kozaki so šli ponoči po drugih potih in po drugih opravilih. Oba jetnika so v bajtici pustili brez vse straže, ker so videli, da uiti ne moreta, ker sta oba nadložna, eden zelo ranjen, drug pa slaboten. Ponoči vidita jetnika, da ju ne straži nihče. Tu pravi general Andreju: „Glej, kako lahko bi zdaj midva ušla, da bi jaz le malo mogel hoditi. Bog ve, kaj bodo zdaj Rusi storili z nama, Bog zna, kam naju poženó. Vem, da usmiljenja ne bo, ker nas zelo sovražijo, da smo prišli v njih deželo.“

Andrej pravi: „Tudi jaz se tega močno bojim, pa naj bo kakor hoče, le Bogu se izročiva; on, dobrotljivi nebeški Oče, naju ne zapusti, če trdno v njega zaupava in ga prosiva. Ne žalujte, dragi moj gospod! Kar bo vam, to bo meni; ne zapustim vas ne, dokler mi bo mogoče pri vas biti in vam streči, ker smilite se mi.“

Te besede Andrejeve so generala tako razveselile, da je občutil v sebi toliko moči, da bi poskusil z Andrejem zbežati in se odpraviti na cesto, s katere sta bila odpeljana. Upala sta tam dobiti družega voznika, ki bi ju pripeljal do Vilne, in potem bi se že spravila na Prusko. Andrej precej privoli v generalovo misel, gre iz bajtice, ogleduje in pazi, če bi kje ne ugledal kake ruske straže; ker pa nikjer ne ugleda nikogar, gre nazaj in reče generalu: „Gospod, nikogar ni, da bi nama branil. Ako si upate kaj

hoditi, vsaj malo, pojdiva, beživa, morebiti je zdaj ravno prilika, uiti hudi nesreči; na me se boste naslonili, pa pojdeva počasi, Bog naju bo spremljal.“ General napne vso moč in se spravi na noge. Čeravno težko, vendar naslonjen na svojega Andreja gre počasi proti cesti v temni noči. Ko se ni mogel več prestopiti, zadel ga je Andrej na rame in ga nesel in hitel ž njim, kar je mogel, da sta prišla pred dnevom do ceste. Srečno in brez vsega napotka dosežeta cesto in se vsedeta oba zelo trudna; hiše pa tam ni bilo nobene. Kmalu ugledata po cesti več francoskih vojakov, ki so bežali pred kozaki, in jih vprašata, kako je z vojsko. Pa nista zvedela drugega kot to: vsak beži, kdor more in kamor more; vse je izgubljeno. Kmalu se pripelje velik voz s štirimi konji, poln bolnih in ranjenih vojakov. General prosi, da bi ga vzeli na voz in peljali s seboj v Vilno. Prostora že ni bilo na vozu; ker so pa bolniki spoznali svojega poprejšnjega generala, vzamejo ga vendar na voz in ž njim tudi Andreja.

V Vilni so že tudi zvedeli, da se vrača vsa francoska vojska, da je Moskva požgana, da vojaki trpijo grozen mraz in veliko pomanjkanje, in da se Rusom ne morejo več v bran staviti; vendar še ni šlo vse tako križem, kakor v drugih krajih bliže Moskve. General je najel v Vilni za dobro plačilo voznika, da je njega in Andreja odpeljal v mesto Kraljevec (Kônigsberg) na Pruskem. Odondot piše general svojim staršem v Pariz, prosi, naj mu pošljejo denarja, da bo mogel priti s svojim služabnikom domov, in pove obkratke, kako hudo se godi Francozom, ker jih Rusi strašno podijo iz svoje dežele.

Preden je pretekel mesec, dobi general J. od svojih staršev iz Pariza zadosti denarja, da se je mogel po poštah skozi nemške deželo peljati na Francosko. Ko je prišel general do Draždan, reče mu Andrej: „Vi greste zdaj na Francosko v svojo domovino, jaz pa pojdem v Ilirijo, svojo domovino; ločiti se morava torej; jaz ne grem z vami naprej.“

General odvrne žalosten Andreju: „Ljubi moj Andrej, lepo te prosim, ne zapusti me! Dobro vem, da nisi več dolžan streči mi, pa Andrej, poslušaj moje besede: Ti si bil meni zvest in me nisi zapustil v hudih nadlogah, ne zapusti me tudi zdaj, hvaležen ti bom vekomaj. Ne boj se, ne bom nikdar pozabil dobrot, katere si mi storil; preskrbel te bom, dokler boš živ. Posebno sem ti hvaležen, ker si

me učil Boga spoznati in vanj zaupati. V Boga sem zaupal, kakor si me ti učil, in Bog se me je usmilil in me rešil iz sovražnikovih rok. Andrej, kjer bom jaz, tam boš tudi ti; ne pojdeš več od moje strani, dokler bom živ. pri meni boš povsod.“ Prošnji tako blagega gospoda se Andrej vda.

Andrej P. v Parizu.

Po dolgih dneh se pripelje general J. z Andrejem v Pariz, poglavitno mesto francoskega cesarstva.

Neskončno je bilo veselje staršev mladega generala, da še vidijo svojega sina, otetega iz tolike nevarnosti. Srčno ljubeznivo so ga sprejeli v svojo hišo, kakor le dobri starši morejo sprejeti ljubljenelega sina. Z velikim veseljem je bila napolnjena hiša žlahtnih generalovih staršev. čeravno je njihov sin J. zdaj ranjen še moral leči v mehko postelj, Andrej pa bil vedno zraven njega.

Mlad general je ob toliki postrežbi v hiši svojih staršev hitro okreval. Rana se mu je dobro zacelila, smel je zdaj glasno govoriti, poprej pa ni smel nobene besedice glasno izreči zavoljo hude rane. V celi bolezni mu noben drug človek ni smel streči kakor Andrej; brez njega se general ni dal premakniti. Nekega dne popoldne sta bila oče in mati pri postelji svojega bolnega sina, ki reče svojemu Andreju: „Ljubi moj Andrej, pojdi zdaj malo gledat po mestu Parizu; da se pa ne izgubiš, dali ti bodo moj oče svojega hlapca s seboj. Opravljen sem za danes, pusti me zdaj samega, da se pogovorim s starši. Razgleduj se po velikem mestu, katerega nisi še nikdar videl; ne bo ti žal; videl boš marsikatero reči, kakršnih v drugih mestih ni videti. Hodi brez skrbi, hlapec naj te spremlja, kamorkoli hočeš iti, da le zvečer prideš domov.“

Ne moreš si misliti veselja, kakor ga je imel Andrej zdaj, ko je smel ogledovati mesto Pariz, in pa še hišnega hlapca je imel za spremljevalca. Ves popoldan je Andrej hodil po mestu iz ulice v ulico. Čudil se je, videč toliko in takih reči, kakršnih prej še nikdar videl ni. Ves truden pride zvečer domov ter lepo zahvali svojega gospoda, da mu je dovolil toliko lepega videti.

Medtem, ko je Andrej ogledoval mesto, pogovarjal se je general prav prijazno s svojimi starši in jim čisto vse povedal, kako se mu je godilo v vojski, kako je bil ranjen, kako ujet in po Andreju otet. Močno je hvalil svojega

služabnika in rekel staršem: „Sam moj Andrej me je ohranil pri življenju. Že bi bil zakopan v ruski zemlji, ako bi mi ne bil on stregel tako ljubeznivo in radovoljno in pa še z grozno težavo me rešil iz sovražnikovih rok. On je zame postavil v nevarnost svoje življenje; gotovo sem jaz njegov velik dolžnik. Prosim vas, ljubi moj oče in ljuba moja mati, ne zaničujta ga, čeravno je nizkega stanu, mi smo pa žlahtnega in imenitnega. Ne zamerite mi, da ga toliko čislam; dolžnost me veže; hvaležni moramo vsi biti za prejete dobrote. Ne zamerite mi, da vam še nekaj povem o svojem zvestem Andreju. On mi je v mojih groznih stiskah in nadlogah govoril besede, kakršnih mi vi nikoli niste govorili. On me je učil, da je le v Boga staviti zaupanje, Bogu se priporočati in le pri njem iskati pomoči. Takih lepih in resničnih naukov bi jaz niti poslušati ne bil hotel v svoji sreči, iz ust svojega služabnika Andreja pa sem jih poslušal z veseljem, ohranil v srcu in zaupal v Boga. Bog pa mi je pomagal in dopustil, da vas zdaj spet vidim in se veselo z vami pogovarjam in radujem.“

Celi dve leti je bil general J. bolan, pa v celi bolezni mu noben drug ni smel streči kakor le sam Andrej. Čez dve leti, ko gospod ozdravi, ni nikoli nikamor šel brez svojega zvestega Andreja, povsod ga je moral spremljati. Ni se sramoval hvaležni gospod v najimenitnejši tovarišiji imeti pri sebi svojega služabnika. Ta generalova hvaležnost je tudi vsem dopadala.

Ko je general menil, da je že prav popolnoma zdrav, pride mu nekega dne na misel jezdariti. Pokliče svojega zvestega Andreja in mu reče: „Andrej, veš, ko sem bil še zdrav in v vojaški službi, kako sem znal junaško jahati; zdaj moram to spet poskusiti. Osedlaj mi liščka, sebi pa murčka, pripelji mi ju pred hišo, da ju zasedeva ter jezdiva iz mesta sprehajata se v mestni gozd.“ Andrej pa molči in le odmajuje. Ko gospod to vidi, vpraša: „No, kaj ti ni prav, da se malo sprehajava?“ — Andrej odgovori: „Meni je že prav, pa vam ne bo prav! Vi še niste prav zdravi, vam je bilo v vojski rebro prestreljeno, komaj se vam je zacelilo, znate se kaj pretresti in nanovo obolite.“ — Gospod pravi: „Andrej, zelo me veseli, da imaš toliko skrb za me, pa le osedlaj, da zajahava.“

Andrej osedla konja, kakor mu je bilo ukazano; potem zasedeta in odjahata, gospod naprej, Andrej nekaj stopinj vedno za njim, proti mestnemu gozdu Boulogne (reci Bulonj).

Počasi jahata po veliki cesti, katera drži skozi veliki mestni gozd. Kar zaslišita lajati lovske pse, kar je bilo znamenje, da preganjajo divjo zver. Pasje lajanje se je bližalo bolj in bolj. Naenkrat, ko se nista nadejala, priteče velik volk, od psov gnan, in plane čez cesto ravno pred generalovim konjem. Konj se ustraši volka, skoči vstran proti jarku, zadnje noge mu spodrsnejo in konj in jezdec ležita v precej globokem jarku, pa k nesreči tako, da je konj ležal vrh jezdeca. General zavpije: „Oh Andrej, pomagaj, pomagaj, če ne, bo kmalu po meni!“ Andrej ves prestrašen priveže svojega konjiča h grmu, skoči v jarek svojemu gospodu pomagat, pa ni mogel sam nič opraviti, ker je bil konj težak. Začne vpiti in klicati lovce na pomoč, kateri so tudi prihiteli in z Andrejem izvlekli iz jarka konja in oteli gospoda. Gospod pa ni mogel več vstati, ker ga je konj pritisnil na ravno tisto rebro, katero mu je bilo v vojski prestreljeno. Andrej poprosi enega lovcev, da tako dolgo ostane pri gospodu, da pride z vozom, po katerega hitro zdirja domov.

Andrej doma nič ne pove, kaj se je zgodilo, ampak ukaže kočijažu hitro napreči zložno kočijo in peljati, kamor mu bo pokazal, in mu reče konje priganjati, da prej prideta na mesto. Lepo primejo zdaj gospoda vsi trije in ga denejo v kočijo, da ga prav počasi pripeljejo domov. Lovcu je pa podaril Andrej na gospodovo povelje pet frankov.

Ko se gospod pripelje domov, ukaže poklicati najmodrejšega zdravnika, naj pregleda, koliko je poškodovan, ker mu zelo hudo prihaja. Zdravnik pregleda bolnika po vseh tistih krajih, kjer so bile največje bolečine, in najde, da je zlomljeno ravno tisto rebro, ki je bilo prestreljeno, pa ne še prav trdno zarastlo; rana je bila velika in zelo nevarna. Zdravnik pravi: „Gospod, ne upam se vas sam zdraviti; pošljite še po kakega bolj učenega zdravnika, kakor sem jaz, ali pa še po dva, da se posvetujemo, kako bi se vam pomagalo.“ Gospod pošlje po dva učena zdravnika; ti ogledujejo bolnika, pa le zmajujejo z glavo, vendar vsi tolažijo bolnika, da si bodo vse prizadeli, da ga spet ozdravijo, resnice pa mu niso hoteli povedati. Medtem, ko so bili zdravniki pri bolniku, je sedel Andrej v veži na klopi v kotičku ves žalosten. Zdravnik ga ni videl noben, ker se noben ni ozrl v tisti kot, in on je slišal vse natanko, kaj so se zdravniki pogovarjali. Dejali so enoglasno: „Tega bolnika ne bomo dolgo imeli, le obiskujmo ga pridno in

dajajmo mu zdravila in upanje, bogat je, dobro bomo plačani. Osmega dne bo težko dočakal.“

Komaj so zdravniki odšli, že zapoje zvonček, s katerim bolnik kliče Andreja. Andrej priteče hitro k bolniku in vpraša, kaj mu ukaže. „Pojdi hitro, Andrej, segrej mi pšeničnih otrobov, zaveži jih v rute, ter mi jih gorke na život priveži, tako so zdravniki ukazali.“ Andrej urno stori, kar mu je ukazano, in prinese sparjene otrobe. Le on, noben drug, mu je smel kaj postreči, ker je imel bolni gospod vse zaupanje v svojega zvestega Andreja. Zraven bolnikove postelje sedita oče in mati in jokata, ker vidita, da je v nevarnosti bolnikovo življenje.

Tudi Andrej se usede bolniku k vznožju in čaka kakega povelja, da privzdigne bolnika ali pa mu kaj prinese. Bolnik govori s tihimi besedami tako-le svojim staršem: „Ne zamerite mi, da vam napravljam s svojo boleznijo toliko žalost. Spoznam, da sem sam kriv svoje nesreče. Kaj ne, Andrej, ko bi bil tebe ubogal, pa bi bil zdrav, ko bi ne bil šel jahat.“

Andrej vzdihne in pravi: „Res je to, gospod, ampak tudi jaz bi vam zdaj rad nekaj povedal, če bi se vam ne zameril.“

Bolnik pravi: „Andrej, govori zdaj vpričo mojih staršev in povem ti, da vse rad storim, kar mi boš rekel, ker sem prepričan, da mi ti le dobro hočeš.“

„Ne prestrašite se, naravnost vam povem, iz te bolezni ne boste več vstali, ampak umrli boste, težko boste osmega dne doživeli, zato vam svetujem, da se pripravite na dolgo pot v večnost. To vem iz tega, kar so se menili vaši zdravniki, ko so šli od vas. Sedel sem v vežnem kotičku, noben me ni videl, zato sem vse dobro slišal, kar so govorili o vaši bolezni. Tega se vam nihče ni upal sporočiti in pa zdravniki so še celo sklenili, vam ne povedati, da kmalu umrjete, da bi vas ne prestrašili. Jaz vam pa povem, zato da se pripravite, ker vam želim iz srca le vse dobro; zato želim, da bi vi po smrti bili bolj srečni, kakor ste bili na tem svetu.“

Na te besede se začneta oče in mati bolnikova na glas jokati. Bolnik ju lepo prosi, naj gresta v drugo sobo se razjokat. Andrej sam ostane pri bolniku. „Dragi moj Andrej, praviš, da bom moral zdaj umreti, praviš, da bi se pripravljaj; povej mi, kako pa se naj pripravljaj?“

„Kako? Glejte, izpovedati se morate in pa svete zakramente prejeti.“

„I kako se hočem izpovedati, ko se še nikoli nisem izpovedaval?“

Andrej pravi: „Pošljite po izpovednika, on vas bo poučil, kako se morete prav pripraviti.“

Bolnik pravi: „Pokliči mi mamo!“

Mati naglo pride k bolnikovi postelji in ga prijazno popraša: „Česa želiš, moj sin?“

Bolnik ji odgovori: „Ljuba mamica, moral vas bom zapustiti za vselej. Pripraviti se moram zdaj na dolgo pot v večnost; vi pa me niste nikoli učili, kako se je treba pripraviti nanjo. Nikoli me niste k izpovedi peljali, tudi me nikoli niste učili drugih svetih zakramentov prejemati. Zakaj me niste marali poučiti v toliko potrebnih resnicah! Učit ste me dali vseh drugih posvetnih učenosti, katere mi zdaj nič ne morejo pomagati, krščanski nauk pa ste popolnoma zanemarili. Glejte, žalostno in grozno nesrečno bi moral jaz zdaj umreti, ko bi me ne opominjal moj zvesti služabnik Andrej. Mati, hitite mi po duhovnika, božjega namestnika, dobrega izpovednika! Prosite ga lepo, naj pride k meni, da me pripravi, kolikor je mogoče. Čutim, da se bliža konec mojega življenja. Mati, mati, kako ste spolnivali dolžnost svojega stanu!“

Te bolnikove besede so mater globoko zbudle v srce; nič ni vedela na to odgovoriti, ker je spoznala svojo zanikarnost v vzgoji svojih otrok.

Vsa objokana in v žalost vtopljena ukaže hitro napreči kočijo in se pelje do slavnega pridigarja in dobrega izpovednika Frančiška, korarja pri škofijski ali stolni cerkvi Matere Božje. „Dragi duhovni gospod,“ nagovori ga žalostna mati, „lepo vas prosim, pojdite obiskat mojega bolnega sina; zelo vas želi k sebi, da bi se z vami kaj pogovoril; grozno hudo mu je, ne bo dolgo živel, tako nesrečno je s konjem vred padel v jarek.“

Korar Frančišek pravi: „Že sem slišal o nesrečnem padcu vašega sina. Zlahtna gospa, prosim vas, malo potrpite in precej grem z vami vašega bolnika obiskat.“

Korar poklekne pred podobo križanega Jezusa, opravi kratko molitvico, vzame s seboj, kar mu je treba, in odide z gospo do bolnika. Ko pride v hišo, poda mu bolnik vesel roko in pravi: „Bog vas sprimi! Zelo me veseli in hvalen sem vam, da ste prišli k meni, da mi boste pomagali pripravljati se na dolgo pot v večnost, zakaj pri koncu je moje življenje.“

Ves dan je bil korar pri bolniku, kateri je opravil veliko spoved. Drugi dan so ga obhajali in prevideli z vsemi svetimi zakramenti, bolnikom potrebnimi. Bolnik je bil zdaj pokojen in ves udan v božjo voljo; lepo se pripravljala za smrt, nanagloma mu slabeje prihaja.

Proti večeru je bolniku malo odleglo. Andrej sam sedi pri njegovi postelji in bolnik reče s slabim glasom: „Andrej, kaj ne, da sem prav storil, ker sem te slušal in poslal po izpovednika? Kako lahko mi je zdaj pri srcu, in nič se zdaj tako zelo ne bojim umreti kot prej.“

Andrej pomolči, potem pa reče: „Gospod, še nekaj bi vam jaz rad povedal, ko bi me hoteli ubogati.“

„Kaj takega?“

„Zdaj ste račun naredili z Bogom, naredite ga tudi s svetom. Vi imate veliko premoženje, naročite, kako naj se razdeli po vaši smrti, da vas ne bodo po smrti preklinjali, namesto da bi za vas molili. Naredite oporoko.“ Bolnik pravi: „Andrej, prav praviš. Dobro, da si me opomnil, kmalu bi bil pozabil; tudi izpovednik mi je to priporočal. Pojdi klicat mater, naj pridejo k meni.“

Mati naglo priteče k bolnikovi postelji in vpraša: „Kaj želiš, moj sin? Ali ti je zelo hudo?“

Bolnik pravi: „Vedno huje mi prihaja, zato vas prosim, ljuba mati, kakor ste mi pripeljali izpovednika, pripeljite mi tudi pisarja, da zapiše mojo poslednjo voljo ali oporoko.“

Kmalu pripelje mati pisarja in naprosi tri priče, da pridejo potrdit, kar bo bolnik naročil; vse je bilo po redu opravljeno.

Drugi dan spet pride spovednik, ostane ves dan pri bolniku, ga tolaži in ž njim moli. Zvečer ob peti uri umrje general J. v najlepših letih svojega življenja. Starši so tako žalovali za njim, da sta oče in mati kmalu drug za drugim pomrli.

Naslednik mu je bil Avguštin, rajnega generala sestre sin. Njemu je bilo od gosposke izročeno vse premoženje rajnega ujca, pa mu je bilo tudi povedano, koliko da mora od prejetega premoženja oddati drugim po poslednji volji. Tudi zvesti služabnik Andrej je dobil izpisek, koliko mu je odločil rajni general. Zapisano je bilo tako-le: „Naslednik mojega premoženja mora mojega zvestega služabnika Andreja P. do smrti pri hiši ohraniti, oskrbovati ga z vsem potrebnim, s hrano, z oblačilom, in česar bo potreboval,

vse se mu mora dati, ne da bi bil dolžan, kaj delati pri hiši. Če si kaj prisluži, bo to njegov poboljšek. Če bi pa Andrej ne hotel pri hiši ostati ali pa če bi ga naslednik ne hotel imeti pri hiši, mora naslednik dati Andreju vsako leto štiristo frankov (po našem denarju blizu 400 kron). Ako se pa Andrej oženi, dobiva njegova žena po smrti svojega moža vsako leto polovico, to je dvesto frankov.“

Novi Andrejev gospodar je bil od začetka prav dober in prijazen, toda kmalu je pozabil, koliko dobrega je njegov ujec prejel od Andreja.

Avguštin je začel kazati, da bi se Andreja rad iznebil, odveč mu je bil že pri hiši. To Andrej dobro čuti, zato reče nekega dne svojemu gospodu: „Vidim, da me že težko gledate pri hiši; zato sem sklenil iti v svojo domovino na Ilirsko. Dajali mi boste v denarjih, kakor vam je naročeno. Prosim vas, imejte potrpljenje z menoj le še en mesec, da dobim priliko ali kako tovarišijo, da ne bom hodil sam.“

Avguštin reče: „Prav je, zadovoljen sem tudi jaz s tem. Bodi tukaj še cel mesec, medtem ti bom tudi jaz poiskal priliko, da odrineš na Ilirsko.“

Andrej P. se pelje v Ameriko.

H koncu je že šel odločeni mesec, da bi Andrej odrinil v svojo domovino, kar pride neki mlad trgovec, Fleurí (Flöri) po imenu, posetit svojega prijatelja Avguština in slovo jemati od njega, ker gre po kupčiji v Ameriko. Fleurí tako govori svojemu prijatelju: „Veš, da sem od mladega pri kupčiji in barantiji; tudi sem dozdej vedno imel srečo, da sem si pridobil nekoliko premoženja. Zmerom me je mikalo videti Ameriko; zato sem najel veliko ladjo, nakupil sem raznovrstnega blaga, kakršno se lahko poproda v Ameriki; pojdem poskusit in iskat sreče v Ameriko. Vse imam že pripravljeno; v treh dneh mislim odriniti, zato sem te prišel obiskat, ker ne vem, ali pridem še srečen nazaj ali ne; na morju so velike nevarnosti. Samo kakega zvestega človeka mi še manjka, da bi pazil na blago v ladji, družega bi nič ne imel opraviti. Dobro bi mu hotel plačati, ako bi se smel popolnoma zanašati nanj.“

Avguštin pravi nato: „Prijatelj, spomnim se ravno zdaj: vem ti svetovati takega človeka, na katerega se smeš v vseh rečeh zanašati, samo da bi le hotel iti. Andrej,

zvesti služabnik mojega rajnega ujca, generala J., ta bi bil prav zate. On misli Pariz zapustiti in koncem tega meseca odriniti v svojo domovino na Ilirsko.“

Fleurí želi videti Andreja in ga vprašati, ali bi bil volje, ž njim iti v Ameriko. Avguštin pokliče Andreja in Fleurí ga vpraša: „Kaj, ali res misliš zapustiti Pariz in iti na Ilirsko?“

„Res.“

„Veš kaj, saj ti plačam, pojdi z menoj v Ameriko! Gospod Avguštin mi je vse povedal, kako si zvest in koliko si storil rajnemu generalu. Če si volje, povej mi, koliko plačila hočeš za to, da mi boš pazil na blago, da se nič ne pokazi. Čez štiri mesece upam že priti nazaj, potem znaš iti, kamor se ti bo poljubilo.“

Andrej premišljuje nekaj časa, kaj bi naredil, potem pa pravi: „Eh, saj nimam nič zamuditi, grem, da vsaj Ameriko vidim. Dali mi boste pa, kolikor se vam poljubi, samo to si izgovorim, da me nazaj pripeljete.“

Fleurí obljubi Andreju gotovo plačilo in da ga bo tudi v štirih mesecih pripeljal nazaj, ako bo hotel. „Da bo le blago prodano, pojdeva precej iz Amerike nazaj v Evropo. Če mi pa pomagaš v Ameriki nakupiti blaga, kakršno se v Evropi lahko proda, ti bom za to posebej plačal, da le ne pojde ladja prazna nazaj.“

Vse je bilo že pripravljeno; čakali so samo še pravega vetra. Začel je pihati dne 19. sušca in 20. sušca je odrinila ladja z Andrejem P. proti Ameriki. Veter pa ni bil na celi vožnji ugoden, ker je včasih vlekel tudi nasproti. Ladja se je pripeljala v Ameriko šele čez 60 dni in je ostala pri velikem mestu Nov-Jorku. Fleurí gre iz ladje, Andreju pa priporoči, naj dobro pazi na blago v ladji, da se ga kaj ne pokrade. Fleurí gre po Nov-Jorku okoli trgovcev in jim naznani, da je pripeljal lepega blaga iz Evrope na prodaj. Kmalu so trgovci prišli na ladjo pregledovat. Andrej je bil vsem postrežen in prijazen; vsakemu je razložil, kaj je v tej ali oni skrinji. Kmalu je bilo nekaj blaga prodanega po taki ceni, da je ob vseh precejšnjih stroških kazalo veliko dobička. Naposled pride Henrik Lauriston, največji trgovec iz mesta, sila bogat mož, in reče Fleuríju: „Kaj boste blago na drobno prodajali! Jaz kupim vse, kar je še v ladji,“ in ponudi za blago toliko, da bo gotov dobiček. Fleurí je vesel, da je blago tako hitro z dobičkom prodal, in kar privoli in prodano je bilo naenkrat vse blago.

Andrej je zdaj pridno skrbel, da se je ladja izpraznila in se blago spravilo v shrambo bogatega trgovca.

Pri tem opravilu pokazal se je Andrej prav umnega in skrbnega barantača in se je močno prikupil Lauristonu, ker je imel toliko skrbi, da bi svojega gospodarja obvaroval vse škode in mu pripomogel do večjega dobička. Iskal je Andrej potem skrbno blaga, katerega bi njegov gospodar nakupil v Ameriki, pripeljal v Evropo in ga tukaj spet z dobičkom prodal. To je bilo velikemu trgovcu Lauristonu posebno všeč in nekega dne reče Fleuríju: „Ali je Andrej vaš služabnik ali vaš tovariš ali vaš sorodnik, ker se toliko poteguje za vaš dobiček?“

Fleurí odvrne: „Andrej ni ne moj služabnik, ne tovariš, ne sorodnik, ampak le spremil me je v Ameriko. Vzel sem ga samo zato, da je pazil na blago. Vrne se spet z menoj v Evropo, ker sem mu obljubil, da ga pripeljem nazaj, kakor sem ga bil odpeljal.“

Henrik pravi: „Ravno takega človeka bi jaz rad imel; kaj se vam zdi, Fleurí, ali bi hotel pri meni v službo vstopiti? Dobro plačo bi mu dal.“

Fleurí mu odgovori: „Tega vam ne vem povedati; vprašajte ga sami; toliko vem, da v Evropi nima zdaj nobenega opravila.“

Henrik ukaže doma napraviti dobro kosilo in povabi nanj Fleuríja in Andréja. Pri kosilu vpraša Henrik Andreja: „Ali res misliš spet nazaj v Evropo odriniti? Ali bi ne hotel vsaj nekaj časa tukaj ostati in v službo stopiti pri meni? Zelo potrebujem takega človeka, kakor si ti. Dati ti hočem, kar je prav. Če ostaneš pri meni, izučil se boš dobro v kupčijstvu, ker vidim, da imaš brihtno glavo; to ti zna danes ali jutri dosti pomagati.“

Andrej nekoliko pomolči, potem pravi: „Vidim, da ste dober in pošten gospod; naj bo, ostanem pri vas, toda s tem pogojem, da ostanem samo eno leto, in vi se zavezete, da me daste koncem leta na svoje stroške spet v Evropo prepeljati. Ako ste zadovoljni s tem pogojem, ostanem, če pa ne, nič hudega zato, se pa odpeljem nazaj v Evropo z gospodom, ki sem se ž njim pripeljal v Ameriko.“ — Trгоvec Henrik nato Andreju kar roko poda in pravi: „Mož beseda, že velja; le sezi mi v roko, popolnoma sem zadovoljen z vsem, kar si si izgovoril. Jaz imam več ladij na morju, vsak mesec gre gotovo ena ali druga v Evropo, brez skrbi in brez vseh stroškov te postavim

v Evropo; ako boš pa hotel pri meni ostati še eno leto, pomenila se bova ob letu. Plačo za prvo leto ti pa dam tako-le: v denarjih boš imel sto dolarjev, obleke kolikor je boš potreboval, hrano in stanovanje boš pa imel v moji hiši.“

Andrej pravi zdaj Henriku: „Gospod, vse bo prav, samo to ne vem, kako bo, ker vašega jezika ne znam, ne znam družega, kot slovenski, francoski in pa nemški, pa kaj to, ker vem, da tukaj ni nobenega Slovenca.“ — Henrik pravi: „Tega se ni treba bati, ravno takega človeka potrebujem; naš jezik boš pa kmalu znal, hitro se ga boš navadil.“

Andrej stopi precej v službo pri Henriku. Obnaša se pridno in pošteno. Poslušen, skrben in varčen je bil v vseh rečeh in Henrik je imel posebno veselje nad njim. Zvest je bil Andrej svojemu gospodarju tako, da je raje sam trpel kako majhno škodo, kakor da bi se bila gospodarju naredila najmanjša škoda. Henrik je imel zavoljo svoje velike kupčije še dvanajst drugih služabnikov, toda nobeden mu ni bil tako zvest in tako vdan kakor Andrej. To je Henrik kmalu spoznal; zato ga je tudi najbolj čislal in mu konec leta zaupal že taka opravila, kakršnih bi ne izročil nobenemu svojih služabnikov. Vsi tovariši so kmalu spoznali, da ima Henrik Andreja najraje, zato so mu bili nevoščljivi in so ga pisano gledali. Andrej pa se za vse to ni nič zmenil in je še bolj pridno in zvesto opravljal svojo službo. Zaničevali so ga tovariši in rekli: „Andrej se hlina in se tako zvestega in pravičnega kaže našemu gospodu zato, da bi nas vse v zamero spravil in naš počrnil — pa ga bomo že s poti spravili“ itd.

Ta naklep je Andrej natanko zvedel po tovarišu, s katerim je bil vedno še nekoliko prijatelj. Nekega dne gre Andrej h gospodu in ga prosi, da bi rad sam govoril ž njim. Brž vede gospod Andreja v samotno izbico in mu reče: „No, Andrej, kaj mi boš posebnega povedal?“

Andrej odgovori spodobno in pohlevno: „Dobri gospod, prav rad sem pri vas, zato ker vse pošteno in po pravici ravnate, toda povedati vam moram, da bom težko dostal leto, moral bom že poprej zapustiti vašo službo.“

„Zakaj?“

„Zavoljo tovarišev, kateri so me začeli zelo sovražiti in me grdo gledati. Pravijo, da se vam le prilizujem, da sem hinavec, in Bog ve, kaj še vse; vrhtega žugajo, da me spravijo s poti. Raje sam grem, kakor da bi me s slabim

imenom od hiše odganjali. Ne zamerite gospod, da vam to potožim in vas prosim, da me izpustite iz službe. Če tudi ne dobim nikjer službe, naj se mi godi kakor hoče, krivice ne bom nikdar delal. Gotovo je, kdor drugim ni zvest, tudi Bogu ni zvest.“

Henrik pravi ves togoten: „Andrej, zakaj mi nisi že poprej tega povedal? Povem ti, ti ne pojdeš od hiše, pa med vami tudi ne trpim razprtja. Pojdi z menoj v pisarno in povej mi, kateri tvojih tovarišev so tvoji največji sovražniki.“

Andrej tri posebno imenuje in Henrik jih veli pri tej priči poklicati v pisarno ter jim tako govori: „Ali veste, zakaj sem vas poklical?“

„Ne vemo.“

„Zato, da vam povem star pregovor, ki ste ga gotovo že večkrat slišali, in ta je: Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade. Tu imate plačilo, kar vam gre, in v moji službi ne boste več, ampak še danes se mi spravite iz hiše.“

Žalostni so bili vsi trije in osramočeni, ko so morali nagloma zapustiti dobro službo, toda bili so sami krivi. Nevoščljivost ali zavist vedno škodi človeku. Od zdaj so Andreja spoštovali vsi služabniki, niso mu več žugali, ampak bali so se ga. Vesel je živel Andrej, z vso močjo stregel svojemu gospodu in opravljal svoja dela z veliko večjo gorečnostjo in natančnostjo. Henrik je tudi spoznal, koliko mu je Andrej pridobil; bil mu je tudi hvaležen za to.

Minilo je leto Andrejeve službe; Henrik se boji, da ga izgubi. Poslednji dan leta mu dá plačilo in ga vpraša: „Kako bo, Andrej? Ali ostaneš še v moji službi ali pa se boš vrnil v Evropo? Prav srčno želim, da bi vsaj eno leto še ostal pri meni.“

Andrej odgovori: „Dobri gospod, prav rad sem pri vas, posebno zato, ker vidim, da me ne pustite zaničevati; toda preveč opravila mi nalagate; vsak dan sem naprežen, od jutra do trdne noči nimam nikoli počitka. Rad storim, kar morem; kar je pa preveč, pa ne morem dognati.“

Henrik pravi: „Andrej, saj vidiš, da ne morem drugače, ker le tebi zaupam vse. To je tebi lepa čast, zato boš imel od zdaj vsako leto dvesto dolarjev, pa še drugih prihodkov ti bom naklonil, da boš dobro plačan za velik trud in za svojo zvestobo.“ In Andrej obljubi Henriku, da zopet eno leto ostane.

V drugem letu Andrejeve službe je začel Henrik kupčijsko opravilo v daljnem mestu. Moral je biti z doma

cela dva meseca. Preden se odpravi na pot, izroči mu tudi skrinjo, v kateri je bilo dosti denarjev shranjenih. Andrej obljubi, da bo vse dobro oskrboval medtem, ko gospoda ne bo doma.

Kmalu se je zvedelo, da je šel Henrik za dalj časa z doma, in da je vsa opravila doma in tudi vse denarne zaklade izročil svojemu zvestemu Andreju. Dva meseca potem pride nekega večera k Andreju v pisarno, kjer je bil čisto sam in je pisal potrebne račune, nek človek, slabo opravljen, videti ves togoten in sovražen. Andrej se obrne in pravi: „Kaj bi radi?“

Odgovori srdito: „Koj ti povem, kaj bi rad in kar mi moraš dati — če ne — te ustrelim pri tej priči!“ Medtem potegne hudobnež iz žepa samokres, pomeri na Andreja in pravi: „Koj odpri železno skrinjo tu pri peči in daj mi mošnjo, v kateri je štiri tisoč zlatov. Dobro vem, da je v tej skrinji več takih mošenj s toliko zlati. Če mi je pa ne daš, sprožim in po tebi bo, kot bi pihnil.“

Andrej ves prestrašen pogleda hudobneža in vidi, da je ravno tisti, katerega je bil Henrik lansko leto spodil iz službe, ter mu reče: „Prijatelj, kako ti smem dati mošnjo zlatov, ko niso moji? Saj veš, da so gospodarjevi.“

Hudobnež pravi: „Nič se ne mudi in le brž odpri! Glej, kar stisnem pištolo, pa boš mrtev.“ — Andrej vidi, da si ne more pomagati; klicati mu hudobnež ne pusti, tudi premakniti se ne. Vzame ključe železne skrinje in gre, kakor da bi jo mislil odpreti; nakrat pa udari kot blisk hudobneža z vso močjo s ključem po roki, v kateri je držal samokres. Ta pade na tla, se sproži in strel zadene hudobneža v desno nogo. To ga še bolj stogoti. Ker ni dobil denarjev, skoči v Andreja in ga hoče zadaviti. V smrtni nevarnosti pa se vsak brani, kar največ more; tudi Andrej se trdno brani, zraven pa vpije in kliče na pomoč. Slišavši pok in zdaj vpitje, ljudje hitro priderejo gledat, kaj se godi. Hudobnež popusti Andreja in zbeži, pa se skrije za vežna vrata bližnje hiše. Lahko so ga sledili, ker mu je kri tekla iz noge. Že čez pol ure so ga ujeli, zvezali in zaprli v ječo.

Drugi dan so Andreja poklicali že k sodišču, da pove, kaj sta imela z onim, ki je bil včeraj v pisarni v nogo ustreljen. Andrej pa je bil vsled smrtnega strahu in boja s hudobnežem zbolel tako hudo, da se ni mogel ganiti iz postelje. Dolgo je ležal bolan.

Ko Andrej ozdravi, pokličejo ga zopet in sodnik ga vpraša: „Zakaj si ti Jurija J.“, tako je bilo hudobnežu ime, „ustrelil v nogo, ko te je prosil vbogajme?“

Andrej odgovori: „Gospod sodnik, če je Jurij J. tako povedal, da sem ga v nogo ustrelil, je gotovo lagal; ampak reč je bila ob kratkem ta-le: Jurij je prišel k meni v pisarno, kjer sem bil ravno sam, in mi je ponudil lep samokres, da bi ga kupil. Povedal sem mu, da ga ne kupim, ker ga ne potrebujem. Jurij pa le ponuja in kaže samokres, kar mu ta pade iz roke, se sproži in ga rani v nogo. Zavoljo tega ga nič ni treba kaznovati. Zbežal je pa le zato, ker so ljudje slišali pok in se je bal, da bi ga ne dolžili kaj hudega.“

Tako je Andrej izgovoril svojega najhujšega sovražnika, da je bil izpuščen brez vse kazni. Dobro je vedel sodnik, kaj je bil Jurij J. naredil, toda po ameriški postavi ne smejo obsoditi nobenega, če ni gotovega tožnika. Andrejevo obnašanje v tej zadevi je zelo dopadlo vsem ljudem, ker je odpustil svojemu sovražniku in mu dobro povrnil za hudo.

Ko pride Henrik domov, povedali so mu vse, kako je Andrej svojega gospoda obvaroval velike nesreče. Vsi so se čudili Andrejevi zvestobi, čudili so se pa največ temu, da je hudobneža tako izgovarjal in mu odpustil.

„Dragi moj Andrej,“ mu reče zdaj Henrik, „dobro sem vedel, da si pošten in zvest; vendar tega nisem mislil, da bi ti šel v smrtno nevarnost zame in se držal tako stanovitno. Vem, da bi še moj sin ne bil storil tega; zato ti povem, Andrej, tega ti ne bom nikoli pozabil in obilno ti hočem povrniti ob svojem času. Od mene pa ne pojdeš več, prav domač mi boš zanaprej.“

Andrej P. stanoviten v veri.

Henrik Lauriston, sila bogat kupčevalec, ni imel več kot tri otroke. Starejši sin, Viljem po imenu, je bil že oženjen; dal mu je oče veliko hišo v last, obdaroval ga z veliko zalogo knpčijskega blaga in mu dal vrhtega še tudi dosti denarjev, da je tržil na svojo roko in je bil tudi že premožen. Drugi sin Adolf je bil doma, namenjen naslednikom svojega očeta. Hčerko je imel eno samo, z imenom Lujizo. Za njo je imel Henrik veliko skrb. Nikoli ni smela iti iz hiše brez očeta. Oče jo je dal učiti več

jezikov, kakor laškega, francoskega, pa tudi nemškega. Tudi v drugih učenostih je morala biti zvedena. Lujiza je tudi lepo spoštovala svojega očeta; mati ji je bila umrla že davno. Vse je rada ubogala, kar ji je oče ukazal; bala se je z najmanjšo besedico razžaliti ga, zato je z veseljem in zvesto spolnovala njegova povelja. Oče ji je večkrat rekel: „Draga moja Lujiza, le pametno in spodobno se vedi, vedno ti bom jaz dober oče. Na možitev nikoli ne misli, ko nisi dopolnila dvajset let. Če ti je kaj dobrega namenjenega, došlo te bo gotovo, ako ti je pa odločeno kaj hudega, bo prišlo še prezgodaj.“ Z domačimi služabniki Lujiza ni smela nikoli govoriti, samo z Andrejem se je smela pomeniti kaj malega; toda Andrej se ni hotel nikoli dosti pogovarjati z njo, da bi očeta Henrika ne pripravil v nevoljo. Govoril ni z Lujizo nikoli več, kakor je bilo potreba. Tako se varuje moder in previden človek vsake še tako male prilike, katera bi mu utegnila biti nevarna.

Meseca rožnika je bila Lujiza dvajset let stara; rojena je bila 21. dan ravno tega meseca. Henrik je na ta dan napravil veliko pojedino in povabil z vseh krajev dosti prijateljev, da so prišli veselit se z njim in voščiti Lujizi srečo za god. Med obedom Henrik takole govori povabljenim: „Dragi moji prijatelji! Zelo me veseli, da ste me prišli posetit in obhajati god moje hčerke Lujize, katera je ravno današnji dan dopolnila 20. leto. Očitno povem vam vsem, da dam danes svoji hčerki pravico, močiti se. Dam ji pravico prav prostovoljno izbrati si ženina, kakršnegakoli hoče, bogatega ali revnega, kateri ji bo po godu; zakaj premoženja imam dosti, da jo bom lepo preskrbel, če si izbere tudi revnega ženina.“ — Vsem povabljenim je bilo to všeč in enoglasno so zavpili: „Dolgo naj živita Henrik in njegova hčerka Lujiza!“

Henrika so zaradi velikega bogastva poznali daleč okoli; zato se je po vsem mestu in po okolici kmalu zvedelo, da se njegova hčerka zdaj moči in išče ženina. Oče Henrik je dal svoji Lujizi pravico, da jo zdaj sme posetiti vsak moški.

Kmalu so se jeli snubači oglašati. Ni minil dan, da bi ne bilo nobenega; včasih so prišli po trije, po štirje obenem. Marsikateri bi bil rad skrivaj kaj govoril z Lujizo, toda dekli, kateri je oče za postrežbo odločil svoji hčeri, nista je smeli zapustiti ne pol ure ne. Prišli so mladi, bo-

gati, prišli so tudi žlahtni gospodiči; prišli so pa tudi revni, posebno zali fantje. Oče Henrik ni vprašal nikoli Lujize zavoljo možitve; rekel ji je: „Kadar si izvoliš ženina, pa mi povej.“ Lujiza je z vsakim prijazno govorila in vsakega dobro pregledovala, kako se vede, kako govori, kako se drži itd. Pa kakor je bila zale postave, tako je bila tudi izbirčna. Noben snubač ji ni bil všeč; pri vsakem je kaj našla, kar ji ni dopadlo. Vsakega je lepo odpravila, nobenemu ni nič obečala. Le nekaj časa so hodili snubači; ko so pa videli, da je zaman vsa snubitev, popustijo jo vsi, nobenega ni več blizu. Rekli so: „Lujiza, čeravno je zala in bogata, nas ima za norce.“ Ostala je Lujiza brez ženina ob vsem velikem premoženju. Že je bila v 23. letu, pa nobeden več ni poprašal za njo.

V drugi polovici 23. leta se je nekega dne Lujiza po kosilu pomudila s svojim očetom. Ker sta bila prav sama, reče mu Lojza prijazno: „Ljubi oče, veste, ženina sem si izvolila, pa saj vem, da mi ne boste privolili vzeti ga.“

Henrik jo pogleda radovedno in pravi: „No, čas je že, saj izbiraš že dve leti in še zdaj ga nimaš; jaz se le bojim, da boš za izbirek prejela, ko tako izbiraš. Slišim, da ti nobeden ni po godu. No, povej mi, koga si si izvolila?“ Lujiza pomolči nekoliko, potem pa reče: „Našega Andreja! Vem, da vam ne bo prav, Andrej je katoličan, mi pa smo protestantje.“ — On pravi: „Hm, to se kmalu popravi, Andrej naj prestopi v našo vero, pa se lahko vzmeta. Povej mi, kaj ti dopada pri Andreju, ker ni zal, tudi ni več mlad, tujec je, pa še naše vere ni.“

„Dragi oče, zelo me veseli, da to vprašate in želite zvedeti od mene, zakaj bi se najraje zaročila z Andrejem. Povem vam vse odkritosrčno. Kolikor časa je Andrej pri hiši, imamo pri vseh rečeh srečo. Nikoli ga nisem videla jeznega in sovražnega. On vsako jutro poklekne pred podobo križanega Jezusa in iskreno moli, prej ko gre po svojih opravilih. Zvečer zopet vselej kleče moli pred Kristusovo podobo, preden gre k počitku. Oče, tako storiti vas nisem videla nikoli; pa tudi mene niste učili tako storiti. Andrej pred jedjo in po jedi vselej moli. Vsako nedeljo in vsak praznik gre v cerkev svoje vere, pa še kako daleč ima hoditi! Posebno dobro srce je pokazal Andrej o tisti priliki, ko je odpustil hudobnežu, ki mu je stregel po življenju, kar vam je znano. Tak človek se mi zdi dober in pobožen, ima žlahtno srce, četudi je tujec in ni naše vere.“

Henrik ves ganjen ob besedah svoje hčere odgovori: „Prav si govorila, ljuba moja Lujiza! Tudi jaz spoznam to. Iz tvojih besedi zdaj vidim, da imaš tudi ti žlahtno dušo, ker znaš ceniti in čislati take dobre lastnosti na tujcu. Pa povej mi Lujiza, si li vprašala Andreja, če ti hoče dati roko v zakon?“ — „Nič ga nisem vprašala, nikoli mu nisem vzela besedice v misel, on o vsem tem ne ve ničesar. Le vas sem hotela prej vprašati in od vas zvedeti, ali bi ne zavirali, ako bi Andrej bil volje. Prosim vas oče, vprašajte ga vi.“

Prvo nedeljo reče Henrik pripraviti boljše kosilo od navadnega, pa tudi Andreja povabi. Po kosilu gredo vsi od mize, samo Lujizi in Andreju reče ostati in Andreju prav prijazno takole govori: „Andrej, vem, da si mi dober in zvest služabnik, obljubil sem zate skrbeti, ker si postavil za moje premoženje svoje življenje v nevarnost. Glej, moja hčerka Lujiza, katera tu poleg tebe sedi, bi najrajši tebe imela za ženina in se s teboj zaročila. Vprašala me je, če bi jaz dovolil v to ženitev. Povej mi v resnici, ali bi se hotel zaročiti z Lujizo?“

„Žlahtni gospod, moj veliki dobrotnik, ali smem odkritosrčno govoriti?“

„Govori, pa s kratkimi besedami.“

„Z Lujizo se ne bom nikdar zaročil!“

Henrik začuden vpraša Andreja: „S čim se ti je Lujiza tako zelo zamerila?“

„Gospod,“ odgovori zdaj Andrej, „meni se gospodična nikoli ni zamerila; tudi jaz se ji menda nisem. Zelo mi je všeč zavoljo svoje zale postave, zavoljo svoje razumnosti in največ pa še zavoljo svoje žlahtne duše in dobrega srca. Toda med nama stoji visoka in debela stena, katera nama brani zaročiti se in ta stena je — vera; jaz sem katoliške, ona pa je protestantovske vere.“

Henrik pravi: „Odpovej se ti katoliški veri, stopi v našo in kmalu moreš biti ženin moje Lujize.“

Nato pravi Andrej: „Dobri gospod Henrik, ali vam smem zopet naravnost povedati, kakor mislim?“

Henrik pravi: „Govori, oba te bova poslušala.“

„Vi mi svetujete, da bi zapustil katoliško vero in stopil v vašo protestantovsko. Vedite, tega ne storim za ves svet ne. Kaj bi mi pomagalo bogastvo, ko bi svojo dušo vekomaj pogubil! Kako bi bil zvest ljudem, ko bi bil Bogu nezvest? Nehvaležen je otrok, kateri zapusti svojo

ljubo mater; še veliko bolj nehvaležen je pa tisti, kdor zapusti svojo skrbno mater katoliško cerkev, katera sama mu kaže pravo pot v nebesa. Le samo ona ima resnične pripomočke, s katerimi morejo kristjani doseči večno zveličanje. Vaša protestantovska vera je kriva vera, škodljiva in zapeljiva je. Vaša vera vam nebesa obeta, ne da bi jih zaslužili; to pa ne more biti. Zakaj pa nočete vedeti, da je vera brez dobrih del mrtva, da sama vera nikogar ne izveliča ?“

„Brez truda, brez dela ni zasluženja, brez zasluženja ni plačila. Brez boja ni zmage, brez zmage ni venca. Nebeško kraljestvo silo trpi, le s težavo se dobi. Kdor se za nebesa ne bo trudil in si prizadeval jih zadobiti, gotovo jih ne bo dobil. Vi pa pravite, da človek le veruje, pa bo zveličan. Gospod, kar sem pri nas, še nisem vas videl moliti. Še pokrižati se vas nisem videl. V cerkev tudi nikoli ne greste, kvečjemu enkrat v letu. Za časno premoženje, za blago se trudite noč in dan in ste zelo obogateli; koliko storite pa za dušo, za prihodnje življenje? Svetih zakramentov nikoli ne prejimate in jih tudi ne morete, zato, ker v vaši veri nimate več kot dva. Nimate maše, ne rožnega venca, ne litanij. Malo časti skazujete Bogu. Blagi gospod, prosim vas, ne zamerite mi teh besed. Nisem hotel vam ničesar očitati, ampak le pokazati, da v tako vero ne morem stopiti, katera daje tako malo pripomočkov svojim vernikom. Pokazati sem vam hotel, da je naša katoliška vera prava, ker le ona daje svojim vernikom vse pripomočke, da moremo doseči večno zveličanje.“

Lujiza je grozno žalostna zavoljo teh Andrejevih besed, gre od mize, zapre se v čumnato in se razjoka na glas.

„Toliko sem imela snubačev, zalih in hogatih, pa nisem hotela nobenega, ta pa me noče, katerega bi rada, dasi je reven in tujec.“ — Dolgo časa ni Lujiza izpregovorila z Andrejem ne besedice in ga tudi ni pogledala. To zelo zaboli Andreja in ga užalosti, ker se nikoli ni rad komu zameril. Lujiza pa nič ni bila jezna na Andreja, ampak odzdaj ga je še veliko bolj čislala in še višje cenila ter je rekla sama pri sebi: „Ta je pravi kristjan, ki se ne dá preslepiti časnemu bogastvu. Raje trpi revščino, nego bi užival bogastvo v škodo svoji duši.“ Z Andrejem le zato ni hotela biti več tako prijazna, da bi ne mislil, da bi ga hotela pregovoriti in odvrniti od njegovega sklepa.

Kmalu potem kupi Lujiza katoliško knjigo, to je krščanski nauk ali katekizem. Zvesto prebira knjižico, si dobro zapomni vse resnice katoliške vere in se nauči vsega, kar je treba znati katoliškemu kristjanu. Potem gre nekega dne popoldne k očetu, ki je bil ravno sam, in mu tako govori: „Dragi moj oče, zopet sem prišla nekaj vas prosit; ne odrecite mi pohlevne prošnje.“

Oče odgovori: „Ljuba Lujiza, saj veš, da te ljubim, ker imam samo tebe; rad ti dovolim, česar želiš. če le ni nič nespametnega.“

„Nič nespametnega, ampak nekaj sila potrebnega za moje zveličanje prosim. Prosim vas, dovolite mi, da popustim našo protestantovsko vero in stopim v katoliško. Povem vam, da sem v srcu že katoliška kristjanka, zato mi ne branite! Ne mislite oče, da bom storila to zaradi možitve, ampak to storim iz notranjega nagiba, ker sem prepričana o resnici katoliške vere. Tudi jaz pravim: kaj mi pomaga bogastvo, če pa pogubim dušo!“

Oče Henrik zmaje z glavo rekoč: „Lujiza, kaj si upaš popustiti vero svojih očakov? Ali nisi slišala nikdar, da ni nikoli nič prida človek, ki zapusti vero svojih prednikov!“

„Oče, recite, kar hočete, zapustila jo bom zato, ker dobro spoznam, da je naša vera kriva in le katoliška je prava. Vedeti morate oče, da so naši predniki bili vsi katoliške vere; zakaj so jo zapustili in se podali v zmotnjave? Jaz ne bom zapustila vere, ampak le vrnila se bom v naročje matere katoliške cerkve.“

Henrik pravi; „Če se ti zdi prav, stori, kakor hočeš, nič ti ne bom branil.“

Kmalu potem pošlje Lujiza po katoliškega misijonarja in ga lepo prosi, da jo pride obiskat. Misijonar gre z veseljem, pa čudno se mu zdi, kaj ga kličejo v protestantsko hišo. Ko pride, mu gre Lujiza prijazno naproti in pravi: „Duhovni pastir, kaj ne, da se vam čudno zdi, ker vas kličemo k nam, ki nismo vaše vere? Ne čudite se, poklicala sem vas jaz, ker želim stopiti v vašo katoliško vero.“

Misijonar pravi: „Prav zelo me veseli zaslišati kaj takega, pa gospodična, povem vam, da se to ne more tako naglo zgoditi. Treba je prej poučenja, treba je dobro znati resnice naše katoliške vere.“

Lujiza odgovori vesela: „O to že vse znam, naučila sem se iz vašega katekizma. Če vam je ljubo, precej me znate izpraševati.“

Misijonar jo izprašuje in se čudi, da Lujiza vse resnice katoliške vere zna in tudi ve razložiti njih pomen. Misijonar obljubi, da še pride, da ji bo še bolj natanko razjasnil katoliške resnice in jo potrdil v njenem sklepu. Pol leta je minulo po poučevanju. Ko misijonar vidi, da je Lujiza popolnoma poučena in da je stanovitna v svojem sklepu, pove svojemu škofu, naj določi dan, kdaj bi Henrikova Lujiza očitno stopila v katoliško vero. Škof odloči prvo nedeljo po binkoštih, to je nedeljo sv. Trojice.

Kmalu se je zvedelo po celem velikem mestu in po okolici, da se bo v nedeljo Henrikova Lujiza očitno odpovedala protestantovski veri in bo stopila v katoliško. Od vseh strani je privrelo toliko ljudi vkup, da je morala javna oblast postaviti vojaško stražo v cerkev, da bi se kaka nesreča ne zgodila. Ob desetih je bila velika maša, katero je opravil s posebno pobožnostjo katoliški škof tistega mesta. Med škofovo mašo je Lujiza vsa v belem oblačilu pohlevno stopila pred škofa ter se slovesno in na glas odpovedala krivoverstvu. Očitno je prisegla, da hoče biti zvest otrok matere katoliške cerkve do konca svojega življenja. Obljubila je ne samo, da bo verovala, kar naša mati katoliška cerkev uči, ampak da bo tudi trdno živela po zapovedih katoliške vere.

Ko je zdaj zapustila protestantovsko vero in se vrnila v katoliško, prejela je med mašo od škofa zakrament sv. birme in potem je prejela iz škofovih rok tudi zakrament sv. Rešnjega Telesa. Na obrazu Lujizinem se je videlo neizrekljivo veselje zavoljo tolike sreče, ki jo je zdaj dosegla. — Vsi katoliški kristjani so bili tega zelo veseli, protestantje pa so zabavljali in dejali, da je Lujiza le zavoljo možitve zapustila protestantovsko vero in prestopila v katoliško. Lujiza pa je vesela dejala: „Naj pravijo ljudje, karkoli hočejo, dobro vem, kaj sem storila. Jaz iščem prihodnjega bogastva v nebesih, posvetno časno bogastvo mi ne more dati prave sreče. Dobro vem, da mi protestantovska vera ne more dati prave, resnične sreče; ta se najde le v katoliški veri; zato sem jo sprejela.“

Ko je bilo vse opravljeno, povabi Henrik več svojih prijateljev na gostijo, katero je ukazal napraviti. Povabi tudi škofa in več katoliških duhovnikov, pa nobenega prijatelja ni bilo, kar jih je bilo protestantov; dejali so: „Ne gremo v goste k Henriku, ker se ne moremo veseliti, da je njegova hči zapustila našo vero.“ Kar je bilo katoličanov,

so prišli in so bili prav veseli pri taki slovesni spremembi. Posebno veselje so obhajali škof in njegovi duhovniki; hvallili so Boga, da je razsvetlil bogato gospodično in jo privedel v krdelo zvestih ovčic nebeškega pastirja. Samo oče Henrik je bil ves zamišljen in malo besedi; na obrazu se mu je videlo, da ima v srcu neko skrb.

Po jedi, ko vsi vstanejo izza mize, gre Lujiza ponižno k očetu Henriku, mu poljubi roko, poklekne pred njim, sklene roke in mu tako govori: „Dragi moj oče, iz srca vas zahvaljujem, da ste mi dovolili stopiti v katoliško vero, da mi niste branili ali drugih napotljejev stavili. Povem vam, ljubi oč, da občutim v svojem srcu nebeško sladkost, katero more dodeliti le katoliška vera. Nekaj pa vendar imam v srcu, kar zelo kali moje dušno veselje. O dragi oče! neskončno srečna bi bila, ako bi vi tako radi uslišali mojo drugo prošnjo, kakor ste uslišali prvo.“

Vsi povabljeni stojé okoli Henrika, škof najbliže, in radovedni pričakujejo, kaj bo neki Lujiza prosila svojega očeta. Oče Henrik si obriše solze, ki so mu pritekale po licu; videč svojo ljubeznivo hčerko pred seboj klečati in ga prositi, reče ji: „Draga moja Lujiza, saj veš, da te ljubim, čeravno si zapustila našo vero; vstani in povej mi, če je le mogoče, dal ti bom, kar želiš; to obljubim vpričo prečastitljivega gospoda škofa in drugih gostov.“

Lujiza zdaj ponižno prosi očeta: „Dragi oče, samo to vas prosim, da bi tudi vi zapustili krivoverstvo in se vrnili v naročje matere katoliške cerkve, popolno bo potem moje veselje.“

Henrik obledi, molči, ne ve, kaj bi odgovoril. Vsi pričujoči težko čakajo Henrikovega odgovora. Po nekoliko molčanju reče Henrik: „Draga Lujiza, v tej reči težko da uslišim tvojo prošnjo. Jaz sem z mnogimi ljudmi v zvezi zavoljo kupčije; vsi so naše vere. Če zapustim vero in stopim v katoliško, zapustili me bodo vsi in imel bom veliko škodo.“

Lujiza pa pravi: „Oče, boljše je še tako veliko škodo trpeti, kakor svojo dušo izgubiti.“

Henrik odvrne: „No, bom že še videl; dobro bom to pred premislil, vse se še zna zgoditi.“

Lujiza ima zdaj veselo upanje, da privede tudi svojega očeta v katoliško cerkev.

Nekaj časa potem sedé pri mizi nekega dne sami: Henrik, Lujiza in Andrej. Lujiza pravi: „No Andrej, podrta

je zdaj tista visoka stena med nama, katera je nama branila poročiti se; boš li zdaj volje biti moj mož?"

Andrej pomolči na to vprašanje, potem pa reče: „Gospodična, povem vam odkritosrčno, da me grozno veseli, da ste se podali v katoliško cerkev, vendar pa se z vami poročiti ne želim.“

„Zakaj ne?"

„Zato, ker bi vsi ljudje rekli, da sem vas jaz naklonil, da ste zapustili vero vaših prednikov, da bi vas za ženo dobil. Vam bi pa rekli, da ste zavoljo ženitve premenili vero.“

Lujiza pravi na to: „Naj ljudje pravijo kar hočejo; ničesar me ni skrb. Povem ti pa, Andrej, da le brez skrbi bodi zavoljo tega; nisem stopila v katoliško vero zavoljo udaje; vedi zdaj, da nočem ne tebe, ne nobenega drugega moža, ker živeti mislim le za Boga in za zveličanje svoje duše. Vsemu posvetnemu se bom odpovedala in le za nebesa skrbela, ker vidim, da na tem svetu ni drugega kakor ničemurnost.“

Oče Henrik kmalu nevarno zboli. Bolezen se vedno bolj hujša in kmalu ni več upanja, da bi ozdravel. Vsi zdravniki, kateri so hodili k njemu, so rekli, da ne bo Henrik več okreval. Lujiza, skrbna hčerka, lepo streže svojemu očetu in ga vedno prosi, naj se vrne v katoliško cerkev, preden umrje.

Ko oče vidi, da se mu bliža smrt, pravi Lujizi: „Draga hčerka, glej, zapustil te bom, umreti bom moral in morebiti kmalu. Ne bodi žalostna! Spolnil bom tvoje želje, stopiti želim pred smrtjo v katoliško cerkev. Pojdi mi po katoliškega duhovnika.“

Ko bi trenil, gre Lujiza klicat katoliškega misijonarja in mu reče: „Duhovni gospod, prosim vas, pridite hitro v hišo mojega očeta, on želi z vami govoriti.“

Duhovni gospod pride hitro in nagovori prijazno očeta Henrika: „Dragi gospod, smilite se mi, da vas je zadela tako huda bolezen; vidi se, da je nevarna. Kaj se vam zdi, kako neki bo tam, če vas Bog pokliče s tega sveta?"

Henrik pravi: „Nič prida ne bo z menoj, ker naša protestantovska vera nam le preveč lahko obeta nebesa; pri vas je pa drugače. Zato sem prosil poklicati vas, da bi mi pomagali stopiti v vašo katoliško cerkev. Moja hči Lujiza je že prav storila, da je že prestopila iz naše vere v katoliško.“

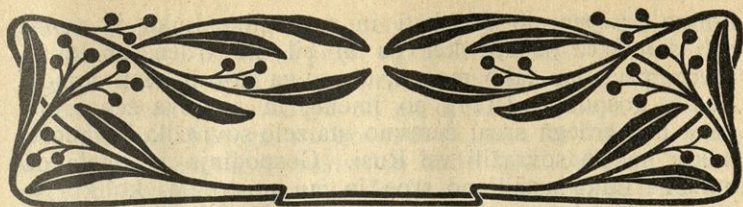
Duhovnik mu na to odgovori: „Posebno me veseli, da ste voljni vstopiti v našo vero, kar se bo lahko zgodilo, da boste le spoznali in verovali nekatere resnice, katerih ljudje vaše vere ne verujejo.“

Zdaj mu duhovnik razlaga vse resnice katoliške vere in ga vpraša, če jim hoče pritrditi in jih trdno verovati. Henrik pritrdi in prosi, da bi ga kmalu vzeli v katoliško cerkev, ker gre h koncu njegovo življenje. Ravno leto in dan je minilo, kar je bila njegova hči stopila v katoliško cerkev, in na dan sv. Trojice se je tudi oče Henrik odpovedal krivoverstvu in se vrnil v naročje matere katoliške cerkve. Osem dni potem je umrl.

V svoji poslednji volji zapusti Lujizi petdesettisoč goldinarjev in pa največjo in najlepšo hišo v Trstu, zelo založeno z vsem prodajalskim blagom. Hišo v Trstu je dal Lujizi s tem pristavkom, da ima Andreja do njegove smrti preskrbeti z vsem, karkoli bo potreboval, z obleko, z živežem in stanovanjem. Kmalu po očetovi smrti se odloči Lujiza, da zapusti Ameriko in se preseli v Trst v svojo hišo. Ker pa je imela Andreja do smrti preskrbeti v svoji hiši, poročila se je vendar z njim, preden se je napotila v Trst, da ne bi sama hodila tako daleč po svetu. Šla sta Andrej in Lujiza iz Amerike v Trst in sta tukaj v lepi krščanski edinosti živela veliko let. Lepo sta svoje otročičke učila v krščanskih resnicah in jih skrbno varovala vse zapeljivosti.

Tako daje Bog srečo tistim, kateri se njega bojijo, njemu služijo in se zvesto varujejo greha.

Drugi del.

Luka P. v Moskvi na Ruskem.

Velika francoska vojska se pomika vedno naprej in hiti proti Moskvi, nekraj poglavitnemu mestu celega ruskega cesarstva. Rusi se le umikajo Francozom in se jim malokdaj ustavijo. Francozi so veseli, da Rusi pred njimi beže, in mislijo: da dobimo le Moskvo v oblast, dobili bomo tam živeža dovolj, čez zimo se lahko ohranimo in počijemo in na spomlad Rusom še vzamemo, kolikor se nam bode zdelo. Prišli so Francozi res do Moskve in so mesto brez težav dobili v svojo oblast, toda kolik strah za Francoze! Vsi prebivalci moskovski so bili zapustili mesto, vzeli s seboj, kolikor so mogli, potem pa mesto zažgali na vseh voglih, da je čisto vse pogorelo. Francoskih vojakov je bilo grozno veliko, pa so bili zdaj brez strehe, nastopila pa je bila grozno huda zima. Zima je na Ruskem vselej huda, veliko hujša ko v naših deželah, posebno huda pa je bila tistega leta, ko so Francozi bili tam, t. j. leta 1812. Francozom je zmanjkalo živeža, morali so v daljne vasi ga hodit iskat in s silo jemati.

Luka P. in njegov brat Jakob sta oba srečno zdrava prišla v Moskvo, toda zdaj se ločita. Jakob gre nazaj z vojno trumo, kjer je bil korporal, Luka pa je moral iti z več drugimi tovariši v daljno vas iskat živeža. Rusi jih tam primejo, jim poberó orožje in ne pustijo nobenega več nazaj, ampak dajo jih kmetom za hlapce.

Luka in tri druge tovariše je vzel neki premožen kmet, ki je imel velike gozde in je kuhal oglje ter ga prodajal. Vse štiri fante pelje v gozd in jim odkaže,

koliko drv morajo posekati in razcepiti. Luka je moral celi dan drva sekati; ker pa ni bil nič trden, zbolel je precej prvi dan tako močno, da so ga morali nesti domov. Lukov gospodar, Jurij po imenu, in njegova žena Ana, nista bila trdega srca, čeravno sta zelo sovražila Francoze, kakor so jih sovražili vsi Rusi. Gospodinja je imela do bolnega Luka usmiljeno srce in mu postregla, kolikor je mogla. Posebno se ji je dobro zdelo, ker je Luka, ko mu je že odleglo, nekatere besede izrekel, ki jih je gospodinja lahko razumela. Zato mu reče: „Ti nisi Francoz, ki znaš tako govoriti, da skoraj vse umem, kar praviš; Francoza ni moč razumeti.“

Luka pravi: „Mati, nisem Francoz, Francozi so me po sili vzeli, da sem moral ž njimi iti se vojskovat. Jaz sem Slovan, kákor ste vi; mi smo otroci ene matere Slavije. Vaš jezik in naš jezik sta odrastek istega stebila. Zato se Rus in Ilirec kmalu razumeta.“ — Zdaj je gospodinja toliko rajši postregla Luku in mu kaj dala, tako da je kmalu ozdravel. Luka je bil pa brihten in se je razumel na ženska opravila, pomagal je zdaj svoji gospodinjji pri ženskih delih. Naučil jo je žgance kuhati, kakor jih le Slovenci znajo dobro narediti; gospodarju Juriju so bili prav všeč. Pokazal je Luka, kako se vkup skuha kaša in kislo zelje ali pa kaša in kislá repa. Tudi to je rad užival oče Jurij. Ko je bil Luka že bolj trden, naredil je pinjo, kakršno imajo na Slovenskem, da ž njo metejo surovo maslo. Tam, kjer je bil Luka, so pa narejali maslo tako-le; Smetane in surovega mleka so dejali v meh, pa ne poln. Meh je moral biti prav dobro zavezan in na vrviči obešen za žrebelj, ki je tičal sredi hišnega stropa. Potem vstopita dva možaka vsak v en kot in meh drug drugemu podajata v roke. Včasih morata dolgo premetavati ta meh, preden se naredi maslo. Z Lukovo pinjo pa en sam človek to kmalu naredi. To je Rusom tako uga-jalo, da je hotel vsak imeti tako pinjo. Luka jih ni mogel zadosti narediti. Še več drugega domačega orodja je napravil Luka, kar je bilo zelo všeč domačim ljudem in vsem sosedom.

Gospodinja je poprosila svojega moža, da je Luka doma pustil, da naj pomaga gospodinjji, in ga ni več silil v gozd drva sekati. Kakor se povsod vriva grda nevoščljivost in naredi veliko hudega, tako je tudi nevoščljivost tovarišev Luku napravila veliko bridkost. — Oče Jurij je

šel vsak dan v gozd obiskat svoje drvarje. Oni mu začno pripovedovati, da to ni prav, zakaj drži Luka vedno doma. „Luka in vaša žena sta se preveč seznanila, zato ga drži doma in vam pripoveduje, da ga doma potrebuje.“

Še več hudega so govorili o Luku in tako v srcu očeta Jurija užgali sovraštvo in hude misli do žene in do njega. Posebno je potrdilo Jurija v hudih mislih do žene to, da je neko soboto večer malo prej ko navadno prišedši domov našel Luka, da je ženi lase spletal. Zeló se razjezi rekoč: „Aha! zdaj vidim, da je res, kar mi pripovedujejo delavci. Ti imaš z Lukom preveliko prijaznost, zato pojdem k višjemu vojaškemu oblastniku prosit, naj Luka od tukaj vzame in ga dene, kamor hoče.“

Žena odgovori: „Jaz nimam nič posebnega z Lukom. Da ga rada obdržim pri domu, storim le zato, ker mi pri vseh ženskih opravilih pomaga, mi vse prav stori in me veliko dobrega novega nauči. Če mi Luka spraviš ti od hiše, hočem jaz pa one tri, da ne boš imel nobenega. Če mi je Luka lase spletal, to je prava reč! Ali je s tem storil kaj hudega? Saj jih je tudi drugim sosedinim ženam in dekletom! Pokazal nam je, kako imajo ženske na Slovenskem lase spletene in kako kite zavite. Saj to ni nič hudega.“

Tovariši pa so bili veseli, da so Luka pri očetu Juriju počrnili, ker so mu bili zelo nevoščljivi. Ostudna hudobija je nevoščljivost ali zavist.

Luka P. umora obdolžen.

Ravno v tem času, ko se je zvedelo po vsi soseski, da se oče Jurij in njegova žena Ana prepirata zovoljo Luka, prigodi se huda nesreča, katera Luku napravi velike bridkosti; privoščijo mu jo pa njegovi sovražni zavidni tovariši. Oče Jurij je prišel vsak večer navadno ob svojem času domov. Nekega večera so ga čakali jako dolgo, pa ni ga bilo. Mislili so, da je ostal pri delavcih, ugasnejo luč in gredo spat. Kar drugi dan pride nekdo povedat, da oče Jurij leži ne daleč od doma blizu pota mrtev. Ana vzame tri sosedje, da gredó ž njo gledat, kje je Jurij umorjen. Kmalu pridejo za klanček in ga najdejo mrtvega. Vso glavo je imel razbito. Sosedje naznanijo to hitro gosposki. Prišli so pisarji in zdravniki ogledovat mrtvega Jurija, da bi zvedeli, kake smrti je umrl, in kdo je mar njegov ubijalec. Nikomur ni bilo mogoče zaslediti, po kom i zakaj je bil Jurij umorjen.

Sodnija je okoli in okoli pozvedovala po Jurijevem ubijalcu, pa ni se dalo zvedeti. Natihoma pa so se začeli ljudje meniti, da Jurija ni ubil noben drugi kakor Luka po Aninem svetu. Luka pokličejo h gosposki in sodnik ga vpraša naravnost: „Zakaj si ubil svojega gospodarja Jurija?“

Luka pravi: „Kdo more meni to dokazati?“

Sodnik: „Ljudje sploh tako pravijo, da ga ni ubil noben drugi kakor ti zavoljo njegove žene, s katero živiš v preveliki prijaznosti.“

Luka: „To pravijo le moji zavidni sovražniki. Jaz pa tega nisem storil in nikoli nisem mislil na kaj takega. Tisto noč, ko je bil Jurij ubit, narejal sem jaz celo noč pri sosedu pinjo in se nisem nič ganil iz hiše. To bodo pričali vsi sosedovi domači ljudje.“

Sodnik pa ukaže Luka zapreti v ječo, rekoč: „Zaprto boš tako dolgo, da se zve, pri čem je ta reč“. Tudi Ano, Jurijevo ženo, je poklical sodnik in ji rekel, da je ona koga najela, da je Jurija ubil.

Ana odgovori: „Gospod sodnik, taka hudobija mi nikoli ni prišla v misel. Kdor me tega dolži, je krivičen. Pred Bogom in pri ljudeh sem nedolžna zaradi smrti svojega moža.“

Nato ukaže sodnik tudi Ano v ječo zapreti. Zaprta sta bila Luka in Ana čez 30 dnij, vsak v posebni ječi, kjer sta pričakovala sodbe. Zdaj pride obsodba tako-le:

Luka P., o katerem se mora misliti, da je kriv Jurijeve smrti, je obsojen za eno celo leto v ječo in gre v Sibirijo rudo kopat. Ker pa ni dognano, da je Luka res kriv Jurijeve smrti, zato ne bo siljen k težkim delom v Sibiriji, ampak bo stregel le tamošnjim bolnim jetnikom, za kar je prav pripraven. Ko poteče leto, poslan bo Luka v svojo domovino na Ilirsko. Če se prej zve, kdo je Jurijev ubijalec, izpuščen bo Luka pred letom. Jurijeva Ana pa je bila obsojena za pol leta v ječo, zato ker se vedno misli, da je ona kriva Jurijeve smrti. Če pa prej dokaže, da je popolnoma nedolžna, izpuščena bo prej.

Morala je Ana pretrpeti kazen, čeravno je bila v tej reči čisto nedolžna. Luka so odpeljali v Sibirijo ravno tako nedolžnega. Deset mesecev po tej obsodbi zvedelo se je za gotovo, kdo je bil Jurijev ubijalec. Bil je neki tovariš Jurijev, ki je bil zavoljo zgubljenе pravde že več časa jezen na Jurija in se je hotel znositi nad njim. Ni ga ravno mislil ubiti do smrti, pa ga je udaril s kolom

tako, da mu je precej glava počila. To je priznal na smrtni postelji v pričo treh mož. Grozno ga je peklo, ker je vedel, da sta Luka in Ana tako po nedolžnem kaznovana. Zvedelo pa se poprej ni za to, ker so imeli vsi ljudje tega soseda za poštenega in dobrega človeka. Nihče ni o njem mislil kaj takega.

Luka P. v Sibiriji.

Sibirija je velika dežela v severnem kraju Azije. Dolga je okoli 800 in široka okoli 300 milj. Neprijazni, pusti, nerodovitni so večinoma kraji sibirski. Vsa Sibirija je zelo mrzla. V severnih krajih je tako mrzlo, da ne raste ne žito, ne sadje in vendar živi božja previdnost tudi v teh krajih ljudi. Najde pa se v Sibiriji posebno veliko dobre srebrne, bakrene in železne rude. Ruska vlada pošilja tja velike hudodelnike, da morajo kopati rudo in tako zaslužiti troške, ki jih ima vlada ž njimi. Po navadi bi Luka ne bil imel poslan biti v Sibirijo, zato ker ni bil za dolgo in ne zavoljo spričane hudobije obsojen, toda poslan je bil tja zato, ker je bilo takrat med tamošnjimi jetniki veliko bolnih. Luka je bil prav pripraven za postrežbo bolnikom, zato mu tam ni bilo nič hudega, bil je med njimi, kakor da bi ne bil sam tudi jetnik. Oskrbnik jetnišnice ga je imel prav rad in mu je dovolil marsikaj, kar drugim jetnikom ni bilo dovoljeno. Luka je mislil, naj bo, kakor hoče, eno leto bom že pretrpel. Nedolžen sem umora, katerega so me obdolžili, pa me kaznuje Bog za druge storjene grehe.

Med jetniki je bil tudi neki zelo bogat grajščak, ki se je z neko politično pregreho tako zameril ruskemu carju, da ga je obsodil do smrti v ječo v Sibiriji. Ta je bil zelo bolehen, zavoljo žalosti in pomanjkanja je šlo h koncu njegovo življenje. Prosil je Luka, rekoč: „Ljubi moj Luka! postreži mi, kolikor moreš; saj vidiš, da ne bom dolgo, ker gre moje življenje h koncu. Povrniti, veš, ti tukaj nič ne morem; pa imam še očeta in mater. Kadar boš izpuščen, moraš iti do mojih ljubih starišev in jim povedati, kako se mi godi, in če umrjem prej, jim naznani, da sem rešen vseh težav, naj molijo zame. Za vso postrežbo meni ti bodo radi plačali moji stariši.“

Luka pravi na to: „Kako bom našel vaše stariše, ki ne vem, kje so in kaj so.“

Bolnik odvrne: „Ne skrbi, Luka! Pojdi k oskrbniku jetnišnice in mu reci, da ga lepo prosim, da naj malo k meni pride.“

Luka gre k oskrbniku, ki res precej pride k bolniku.

Bolnik reče: „Dobri gospod, vidite, kako sem bolan, ječa je za-me veliko hujša kot za druge, kateri niso bili nikoli nič dobrega navajeni. Vem, da mi ne bo več dolgo živeti; prosim vas lepo, da smem pisati starišem, da mi Luka v moji hudi ječi lepo streže, kolikor more, in da naj mu po zasluženju poplačajo veliki trud. Prosim, dovolite mi to, dokler sem še toliko pri moči, da morem pisati.“

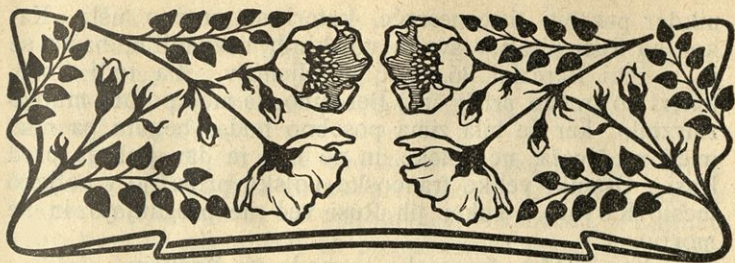
Oskrbnik pravi: „Dovoljujem, da pišete, toda drugače ne, kakor da pišete vpričo mene in daste pismo meni v roke nezapečateno. Pisma Luka ne dobi v roke prej kakor ob svojem odhodu.“

Bolnik napiše pismo do svojih starišev in pove Luku vse, kaj so in kje jih bo našel; pismo pa izroči oskrbniku. Grajščak je kmalu potem umrl v ječi, pismo pa je čakalo Lukove rešitve. Ko je bil prost, vzel ga je s seboj in šel iskat ž njim starišev umrlega grajščaka.

Vsi jetniki so čislali Luka, ker je bil z vsakim prijazen in je vsakemu postregel, kolikor je mogel. Vsakega jetnika je Luka tudi lepo tolažil in mu rekel, da naj voljno prenaša svojo kazen. Boljše je na tem svetu nekoliko časa trpeti, kakor tam na vekomaj zavrženemu biti. Tako je Luka dajal marsikaterim lepe krščanske nauke. Vedno bi ga bili radi imeli med seboj, on pa bi bil rajši danes kot jutri zapustil ječo. Vsak dan je štel, koliko dni bo še moral biti med jetniki. Tudi oskrbnik jetnišnice je rad imel Luka, ker mu je lepo stregel v vseh rečeh; zato mu je tudi dovolil marsikaj, česar bi mu po postavi ne bil smel dovoljevati.

Bližala se je Lukova ječa koncu; vendar je dočakal v njej grozno čudne zgodbe, kakršnih bi si nikdar ne bil mislil. To se pove v tretjem delu.

Tretji del.

I. Jakob P. se vrne iz Moskve.

Nekdanji francoski cesar Napoleon I. je dobil s svojo neskončno veliko armado v oblast Moskvo, staro poglavitno mesto ruskega cesarstva, 14. dan kimavca leta 1812. Ker so pa Rusi iz mesta pobrali kolikor so mogli in mesto popolnoma požgali in pokončali, morali so Francozi Moskvo popustiti in se vrniti nazaj, ker niso mogli nikjer dobiti živeža. Napoleon je zapustil Moskvo 19. dan vinotoka leta 1812. Le štiriintrideset dni je notri prebival. Vojska se je pomikala počasi za njim ravno po istem potu, po katerem je prišla. Ko so pa Francozi popustili požgano mesto, jelo se jim je hudo goditi. Rusi so Francoze zalezovali od vseh strani, jih streljali, pobijali in neusmiljeno morili. Grozno veliko so jih ujeli in odpeljali v sužnost.

Ko pridejo Francozi koncem meseca listopada 1. 1812. do reke, ki se ji pravi Berezina, pokončali so jih Rusi tam posebno veliko. Strah je brati, koliko so tam trpeli Francozi. Rusi hitijo za njimi z močno vojsko. Francozi, vsi trudni, sestradani in zmrzli, pribežijo do Berezine. Res, da so čez vodo naredili dva mosta, toda, ker je bilo ljudstva sila veliko, je hitel vsak na most, da bi ušel Rusom, ki so jim bili za petami. Mostovi se jamejo porirati, Rusi na nje streljati. Zima strašna, francoski vojaki pa niso imeli nič zimskega oblačila. Kdor je padel v vodo, je zmrznil. Tak strah je bil takrat, da niso mogli

nikdar pozabiti tiste nesreče, kateri so srečno ušli. Kakor so Rusi pisali v svojih vojskinih naznanilih, našlo se je v reki Berezini 36 tisoč utopljenčev. Pa tudi tistih, kateri so srečno prišli čez Berezino, je med potom mnogo zmrznilo, ker je bila zima posebno huda, beguni pa niso imeli ne živeža, ne obleke in ne noč in dan pokoja pred Rusi. Ostanki velike francoske vojske pribežijo v poljsko mesto Kovno. Tukaj jih Rusi več ne preganjajo in ne morijo.

Vse velike francoske armade na Ruskem	
je bilo pobitih	125.000
Truda, lakote in zime jih je pomrlo	132.000
Ujetih, med njimi je bilo 48 generalov in 2000	
častnikov	193.000
vseh vkup	450.000

Po tolikih nedopovedljivih nadlogah in nesrečah, katere so zdaj zaporedoma stiskale francosko vojsko, prišel je Jakob P. vendar srečno čez Berezino, v kateri je utonilo brez števila francoskih vojakov. Francozi so se zdaj umikali Rusom in bežali pred njimi brez vsega reda; hitel je vsak proti svoji domovini. Jakob P. in trije njegovi tovariši, tudi kranjski Slovenci, hodili so vedno vkup. Lačni, raztrgani, ozebli se komaj še premikajo. Pridejo že blizu mesta Kovno, kjer so mislili počiti, ogreti in nasiti se, zakaj tam se ni bilo bati Rusov. Malo pred mestom vsedejo se vsled velikega truda vsi štirje v sneg, da bi se nekoliko odpočili. Vsedli so se reveži k počitku, toda k večnemu počitku, ker niso nič več vstali, kajti zmrznili so.

Blizu tistega kraja je bil posestnik Bazilij po imenu, pravičen, dober mož, usmiljenega srca; zato pa mu je Bog dal srečo; imel je lepo pohišstvo, dobra zemljišča in veliko premoženja; tudi je imel gostilnico. Ta dobri mož je že dal pokopati mnogo Francozov, kateri so zmrznili ali pomrli zovoljo bolezni in pomanjkanja. Ravnal je kakor nekdanj Tobija. Kakor hitro je zvedel za kakega mrliča, brž je poslal svojega hlapca z vozom, da ga je peljal na blagoslovljeno zemljo in ga zagrebel. Zvedel je Bazilij, da so štirje Francozi zmrznjeni ne daleč od njegovega domovanja, zato ukaže hlapcu, da napreže sani in nesrečnike pripelje na pokopališče ter pokoplje. Hlapec stori, kar mu ukaže gospodar; po opravljenem delu pa pride Baziliju pravit: „Oče Bazilij, nisem storil, kakor ste mi ukazali.“

„Zakaj pa ne?“

„Zato,“ pravi hlapec, „tri zmrznjence sem naložil in jih tudi zagrebel, ker so bili popolnoma mrtvi; četrtega sem pustil, ker se mi je zdelo, da še ni mrtev, on je še volján in gorak.“

Oče Bazilij je imel eno samo hčerko, Katinko, to je Katarino. Ta je bila ravno pri očetu in je slišala, kaj je hlapec pripovedoval o zmrznjenem Francozu. Katinka hitro poprosi očeta, naj dá ponesrečenca pripeljati v hišo. „Slišala in tudi brala sem, da se zamore na videz mrtev človek še pripraviti v življenje. Zdavnaj sem želela, da bi poskusila to pri kakem mrliču, in zdaj to prav lahko poskusim.“

Oče Bazilij odvrne: „Ljuba Katinka, prav rad bi spolnil tvojo željo, toda bojim se, da te bo mrliča strah; lahko strahú zboliš ali pa še umreš, in kaj bom počel brez tebe v svoji starosti!“

Katinka pravi: „Oče, nič me ne bo strah ne; ne bi prosila mrliča v hišo, ko bi se ga bala.“

Oče Bazilij dovoli; takoj gre hlapec po zmrznjenega Francoza in ga pripelje. Katinka in hlapec ga neseta v mrzlo stanico ter ga položita na golo slamo.

II. Jakob P. zopet oživiljen.

Sila veliko si je prizadejala Katinka, da bi oživila zmrznjenega Francoza. Celo dolgo noč sta bila pri njem ona in hlapec. Močila sta ga neprenehoma z mrzlo vodo, drgala ga po prsih in po podplatih s krtačami, namazala sta ga s segretim žganjem in mu držala pod nos močne dišave. Vse sta počela, karkoli je potrebno, da se oživi zmrznjen človek, toda nič ni pomagalo vse prizadevanje; izgubila sta že vse upanje. Katinka pravi zjutraj: „Vidim, da nič ne opraviva, da ga ne moreva oživiti; naj le leži danes celi dan tukaj, zvečer pa ga zakoplješ, če ne zapaziva nobenega življenja.“

Oba zapustita mrliča in gresta po svojih opravilih. Okoli devete ure gre Katinka gledat mrliča, kar zapazi na njegovih licih, da so nekoliko rdečkaste. Pomaže ga zopet z gorkim žganjem po sencih in za ušesi, na kar mrlič odpre oči; Katinka pravi zelo veselo: „Čast Bogu, oživel bo!“

Toda mrlič je zopet zatisnil oči. Pogledal je toliko, kakor da bi hotel Katinko vprašati, zakaj, zakaj si toliko

prizadeva, da bi ga priklicala nazaj v žalostno življenje. Pol ure potem dozdevni mrlič pomalem diha, lica so jela rudeti in odprl je zopet oči. Katinka spozna, da je zdaj treba bolnika prenesti v zakurjeno stanico in v gorko postelj. Zdaj streže Katinka bolniku še bolj, ker vidi, da bo gotovo oživel do dobrega. Okoli enajste ure je bolnik globoko vzdihnil, žila mu je začela krepko utripati in oči so se že malo obračale. Ker še ni mogel ust odpreti, vlivala mu je Katinka malo dobre juhe v usta.

Proti večeru je bolnik že prav lahko dihal, lepo gledal in tudi s prstom lahko malo pomigal, samo ust še ni mogel odpreti. Katinka gre zdaj očetu povedat, koliko je opravila pri zmrznjenem Francozu.

„Ljubi oče,“ pravi Katinka, „pojdite pogledat mojega bolnika; videli boste čudo, on je popolnoma živ, samo govoriti še ne more, pa bo tudi govoril kmalu.“ Oče Bazilij gre precej gledat bolnika in se veseli, ko ga vidi skoro zdravega; Katinki priporoči, naj ima zdaj skrb, da ga popolnoma ozdravi. Drugi dan izpregovori bolnik neke besede, ki jih pa Katinka ni mogla razumeti, ker jih je zavoljo slabosti pretiho izgovarjal. Katinka misli: „Saj tako ne morem razumeti, kaj pravi, če tudi glasno govori; on govori francoski, ker je Francoz, jaz pa francoski ne razumem; če mu pa jaz kaj povem, me ne more razumeti, ker ne zna našega jezika.“ Tretji dan je bil bolnik že toliko trdneji, da je zamogel razumljivo povedati nekatere besede. Proti poldnevu je sklenil roke in rekel: „Bog vam poplačaj!“

Katinka je dobro razumela te bolnikove besede, toda ga ni hotela z vprašanjem nadlegovati. Četrty dan je bolnik že vse razločno govoril. Lepo popraša Katinko: „Ljuba moja dobrotnica, povej mi, kako sem prišel k vam?“

Katinka pravi: „Ne skrbi za to, vse ti bom povedala, kedar boš popolnoma zdrav in trden. Samo to mi povej, kako je to, da si Francoz, pa skoraj vse umem, kar praviš, dasi ne znam nič francoskega.“

Jakob odgovori prav počasi: „Nisem Francoz, Slovan sem kakor vi; prisiljen sem bil biti francoski vojak, doma sem s Kranjskega na Ilirskem, kjer se govori le slovenski. Vaš poljski jezik se močno ujema z našim slovenskim, zato se lahko razumemo.“

Zelo je to veselilo Katinko; povedala je vse svojemu dobremu očetu Baziliju, ki ji veli, naj skrbno streže Jakobu,

da prav k moči pride in popolnoma ozdravi. Hvalil je oče svojo hčerko, da je zopet v življenje priklicala dozdevno mrtvega Jakoba. „Bog bo povrnil tebi stotero, kar si storila revnemu tujcu. Če človek žejnemu poda kozarec mrzle vode, že ne bo brez plačila pri Bogu, koliko več smeš upati ti za tolike revežu storjene dobrote!“

Jakob P. ostane v Bazilijevi hiši kakor domač.

Jakob P. je moral ostati 40 dni v postelji, da je prišel k moči in popolnoma ozdravel. Prvi njegov pot je bil v cerkev, kamor ga je spremila tudi Katinka; zahvalit se je šel vsemogočnemu Bogu za toliko dobroto, da je oživel. Tekle so mu po licu obilne solze srčne zahvale, da ga je izročil mili Bog dobrim ljudem, kateri so ga oteli gotove smrti. Ko pride domov, gre zahvalit starega očeta Bazilija, ker je privolil svoji hčerki toliko skrb za neznanega tujca. Potem prime Katinčino roko, rekoč: „Predraga mi Katinka, nikoli mi ne bo mogoče povrniti ti dobrot, ki si jih meni storila; nikoli ne bom mogel poplačati skrbi in truda, ki si ga imela z menoj! Prosim te, vzemi me za svojega hlapca, da ti po malem poplačam neizmerne dobrote.“

Zdaj še le je Katinka pripovedovala Jakobu, kako se je godilo ž njim, kako je zmrznil, kako ga je dala pripeljati na svoj dom in zanj skrbela itd. Jakob posluša pazljivo in večkrat vzdihne. Nikoli se ni mogel skazati dosti hvaležnega dobri Katinki za toliko skrb.

Jakob P. popolnoma ozdravevši, ostane v Bazilijevi hiši kakor domač, poprime se vsakega dela in postreže lepo vsakemu, kdor pride v krčmo, ker krčmarili so pri Bazilijevi hiši že od nekdaj. Z vsakim človekom je bil dober, prijazen in postrežljiv, vsakemu se je znal prikupiti, zato so ga imeli vsi radi. Njegovo vedenje pa in celo njegovo življenje je bilo vredno posebne hvale in posne-manja. Jakob je vstal vsak dan po letu in po zimi zgodaj, pokleknil in molil po pol ure, včasih tudi še dalje, če ni imel ravno silnega opravila; ravno tako zvečer in večkrat po dnevu. Ob nedeljah in praznikih se je vedel pri božji službi tako, da so se vsi učili od njega prave pobožnosti in krščanske ponižnosti.

Čeravno se je Jakob rad pogovarjal z vsakim človekom, je bil vendar vedno moder in premišljen, držal se

je vedno pametno in resno, nikdar se ni nasmejal, ako bi bil videl še kaj tako smešnega ali norčavega, zakaj vedno je imel smrt pred očmi. Vsi ljudje so Jakoba čislali in spoštovali zavoljo lepega in spodobnega vedenja. Posebno všeč je bilo ljudem, da je imel v taki časti svojo rešiteljico Katinko.

Kmalu se je zvedelo po celi deželi, da je Katinka Bazilijevna obudila v življenje zmrznjenega Francoza; zato so z daljnih krajev hodili radovedni ljudje gledat Jakoba. Nekateri niso verjeli, da bi bilo to mogoče, drugi so menili, da je to vse zlagano, zato so se hoteli prepričati in so prišli gledat ga. Prišli so tudi imenitni gospodje visokega stanu in so zvesto izpraševali Jakoba, kako mu je bilo takrat, ko je zmrzeval.

Pripelje se tudi neki bogat in slaven grof in zelo radoveden, da bi kaj več zvedel o Jakobu; ta reče Katinki: „Hočem več dni ostati pri vas in plačal vam bom vse dobro, če mi pripravite Jakoba, da mi vse natanko pove, kako se mu je godilo.“

Katinka pove Jakobu, kaj grof želi, in mu reče, naj dopove grofu vse, kar želi zvedeti.

Jakob dovoli, gre v stanico h grofu in priklonivši se mu reče: „Milostljivi gospod grof, če vam zamorem kaj ustreči, storim to prav rad.“

Grof pravi: „Veseli me zelo, da hočeš povedati celo svoje potovanje v rusko-francoski vojski in vse, kar si pretrpel. Le usedi se za mizo, pripovedoval mi boš vse, kar si videl in skusil, od začetka vojske do sedanje ure.“

Jakob pripoveduje zdaj po vrsti, kako je bil vzet k vojakom. Pravil je, kako grozno velika, neštevilna armada francoska je šla nad Ruse. Kako so Rusi vedno bežali pred Francozi do Moskve, kako je ruski general Rostopšin Moskvo požgal in tako podrl Francozom vse upanje, da bi se preživili po zimi. Kako so morali Francozi v najhujši zimi se vrniti, brez gorke obleke, brez jedil in v vednem strahu pred Rusi, ki so drli za njimi kakor divji volkovi; koliko Francozov je potonilo v reki Berezini, koliko je bilo pobitih in ujetih.

To vse je Jakob pripovedoval natanko in obširno, kakor je videl in skusil. Grof je pazil na vsako besedo.

„Jaz in trije moji tovariši,“ govori Jakob nadalje, „pridemo srečno čez Berezino; bežali smo, kar je bilo največ mogoče; vendar nas je tako prevzela zima in la-

kota, da smo popolnoma opešali. Drugega živeža nismo dobili kakor meso kakega živinčeta, katero je poginilo tistim, ki so bežali pred nami; strašno hudo se nam je godilo.

Pridemo že blizu mesta Kovna; tam smo upali, da se malo počijemo, najemo in ogrejemo, ker se ni bilo bati Rusov tako hitro v Kovno. Videli smo že mestice, pa od velikega truda zdelani in spehani se usedemo ob cesti v sneg, da bi se malo odpočili in potem šli v mesto. Usedli smo se reveži, toda ne v časen, ampak v večer počitek. Zadremali smo pa jeli zmrzovati; trije moji tovariši so popolnoma zmrznili. Tudi jaz sem bil ves zmrznjen, pa vendar ne mrtev. Zgubil sem zavest; kaj se je godilo z menoj, sem izvedel šele od Katinke, ki me je z božjo pomočjo zbudila zopet v življenje.“

Tako je pripovedoval Jakob in grof ga je bogato obdaroval.

Nekaj časa potem se pripelje nekaj duhovnih gospodov; ti ostanejo v Bazilijevi hiši in vprašajo Jakoba, če bi jim hotel povedati, kako se mu je godilo takrat, ko je bil na videz mrtev.

Prijazni in postrežljivi Jakob rad privoli v želje duhovnih gospodov in tako-le govori: „Drugim to pripovedovati sem se že naveličal; vam, častitljivi gospodje, hočem pa vse povedati, kar sem skusil, če me boste le hoteli poslušati.“

Gospodje se vsedejo okoli mize in pravijo: „Jakob, le govori, poslušali bomo pazljivo!“

Jakob zdaj govori tako-le:

„Častiti gospodje! Vi ljudem propovedujete, kako grozna, huda in bridka je zadnja, smrtna ura za vsakega človeka, toda še senca ni to proti bridkostim, katere trpi človek, kadar se mu smrt približuje. Z nobenimi besedami ni mogoče dopovedati, kaj bridkega, strašnega in žalostnega čuti človek takrat, kadar se bliža smrtna ura. Bil sem kakor mrtev, le v tanki zvezi je bila moja duša s telesom, vsako minuto se mi je bilo popolnoma ločiti s sveta. Več sem bil že na onem-kot na tem svetu. Zdelo se mi je, da je prišel k meni smrtni angel, vzel mojo dušo in jo vedel skoz strašen mostovž do grozno velikih vrat, katera so se nama odprla. Pa ko se odpró, oh strah in groza, bil sem v večnosti. Videl sem v neizmerni daljavi na božjem prestolu sedeti pravičnega Sodnika, obdanega z duhovi in svetniki brez števila. Videl sem pa

tudi od daleč stati peklenškega sovražnika, ki me je tožil posebno zavoljo treh reči. Moj angel varih pa spremi zdaj mojo dušo pred Sodnika in jo priporoča božji milosti; peklenški sovražnik pa od daleč zakriči: »Ta duša bo moja. Pravični Sodnik, ti sam si govoril, da bo tebe gledal le tisti, kateri bo ohranil čisto, nedolžno srce; ta človek pa ni ohranil svoje nedolžnosti.«

Angel varih na to odgovori: »Res je, da ta človek ni popolnoma ohranil nedolžnosti, ampak pregrešil se je, toda vendar ne več kot enkrat in še takrat je bil zmočen in zapeljan; torej je usmiljenja vreden.«

Potem pravi peklenški sovražnik: »Ta duša bo moja, pravični Sodnik! Tvoje besede so, da krivičniki ne pojdejo v nebeško kraljestvo. Ta človek je pa storil veliko krivic; po sili je jemal ljudem in neusmiljeno ravnal ž njimi.«

Angel varih odgovori: »Tudi to je res, pa on je bil k temu prisiljen. Na vojski ni drugače: kadar pride sila, vzame vojak, kjer kaj dobi; on ne utegne iti pravice iskat; zavoljo vseh krivic na vojskah storjenih naj da odgovor, kdor je vojsko začel!«

Tretjič me je tožil peklenški sovražnik in rekel: »Pravični Sodnik, tudi to so tvoje besede: Noben preklinjevalec ne bo imel deleža v nebeškem kraljestvu. — Ta človek je močno klel vreme, zimo itd., torej ne zasluži iti v nebesa.«

Angel varih pravi: »Tudi to je res, da je klel ta človek v svojem vojaškem stanu; toda klel je le zato, ker se mu je godilo grozno hudo, vendar ni nikoli preklinjal Boga in svetih reči. Klel je le dan svojega rojstva, kar je tudi Job storil, tedaj mu tega ne gre tako za zlo jemati.«

Med tem, ko še sodba ni bila sklenjena o meni, pride Sodnikova mati Marija in prosi lepo svojega Sina, rekoč: »Ljubi moj Sin, dovoli temu revežu še kake dni življenja na zemlji; on gotovo vse popravi in stori vsem nebesom veliko veselje.«

Sodnik reče: »Mati, kar želiš, naj se zgodi!«

Ob teh Sodnikovih besedah sem dobil tako moč, da sem odprl oči v hiši dobrega Bazilija in usmiljene Katinke.«

Še več drugih reči je pripovedoval Jakob svojim poslušalcem, kateri so vse pazljivo poslušali, Jakoba obdarovali in potem šli domov.

Ženin Jakob P. pride v nesrečo.

Sedem let je bil Jakob v Bazilijeви hiši kakor domačin. Pridno je delal in živel, da so se vsi sosodje vzgledovali nad njim. Stari Bazilij mu je izročil vse gospodarstvo, spoznavši, da se sme v vseh rečeh zanašati na Jakoba bolj, kakor se more oče zanašati na svojega sina. Ker pa Jakob ni le samo pridno delal, ampak tudi pridno molil, zato je bil v Bazilijevi hiši poseben blagoslov; premoženje je vedno naraščalo; zelo premožna je postala hiša. Kakor pa se nikjer ne manjka nevoščljivcev, bili so nekateri tudi nevoščljivi Baziliju in njegovemu oskrbniku Jakobu. Toda Jakob se ne zmeni za nevoščljivce, ampak zvesto opravlja svoje dolžnosti in zraven ne pozabi skrbeti za dušo. Starega očeta Bazilija je Jakob tako spoštoval, da noben sin ne more svojega očeta tako v časti imeti. Vsako jutro je šel v sobo k Baziliju voščiti mu dobro jutro in vprašat, kaj se bo danes delalo. Zvečer zopet je šel vselej k Bazilifu, ki je bil vsled starosti že bolehen in nadležen, voščiti mu lahko noč in dopovedat mu vse, kaj se je storilo ta dan in koliko se je pridobilo itd. Vse to je bilo posebno všeč staremu Baziliju; zato je zelo čislal Jakoba.

Ker je stari Bazilij čimdalje bolj slabel in pešal, je poklical nekega dne k sebi Katinko in ji tako-le govoril: „Katinka, vidiš, da pešam; star sem že tudi in zraven bolehen, zato posihdob ne bom več mogel gospodariti. Poišči si ženina, da se zaročiš ž njim, jaz vama vse izročim. Izgovoril si bom potreben živež, stanovanje in še kaj za priboljšek. Ako boste lepo ravnali z menoj, bomo vedno skupaj kakor do zdaj; če bi me pa hoteli zaničevati, umaknem se v svojo hišo, katero sem si posebej pripravil za stara leta, in dajali mi boste, kar si zapišem. Katinka, izberi si ženina, katerega hočeš; nič ne bom nasprotoval tvoji volitvi; kakršnega si boš izbrala, takšnega boš imela. Le Stanislava mi ne voli; zakaj te volitve bi ne mogel potrditi. Stanislav je res zal fant, je sosed, je premožen, tudi vidim, da sta si nekaj prijatelja; ker večkrat k nam pride, obnašaš se ti prav prijazno do njega. Tudi vem, da bi se on sila rad zaročil s teboj, zato da bi združil svoje in tvoje posestvo in potem bil zelo premožen in imeniten. V to ženitev pa jaz ne privolim nikoli, to ti naprej povem. Njegov oče mi je prizadel veliko hudega,

dokler je bil živ; ob veliko me je pripravil, veliko škode mi je naredil, pa — naj bo, minulo je; jaz sem mu odpustil vse iz srca, Bog naj mu pa tudi vse odpusti, zavoljo mene naj nič ne trpi na onem svetu; za zeta pa vendar nočem imeti njegovega sina, zakaj jabolko ne pade daleč od drevesa.“

Katinka odvrne: „Dragi oče, pametne so vaše besede; prosim vas samo, da mi daste tri dni odloga, da malo pomislim, preden si izberem ženina. Zavolj Stanislava bodite le brez skrbi, tega bi ne hotela, če bi vi tudi dovolili. Ne dopade mi zavolj grdih besedi, gotovo je tudi grdega srca. Da sem ž njim prijazna kakor z vsakomur, to zahteva omika.“

Bazilij pravi: „Prav je tako, le dobro premisli; čez tri dni mi pridi povedat svojo volitev.“

Tretji dan pride Katinka v sobo svojega starega očeta in mu tako govori: „Oče, izbrala sem si ženina, pa že naprej vem, da ne boste zadovoljni ž njim; vi ste plemenitega stanu, bili ste iz premožne, čislane hiše, jaz pa sem si izvolila revnega pa poštenega fanta, kateri je ne le pameten in priden, ampak zraven tudi pobožen in zelo bogoslužen. Če dovolite, je prav; če pa ne, pa uganite vi drugega. Izvolila sem pa našega Jakoba; mislim, da bi bil dober mož.“

Oče Bazilij pravi: „Prav po mojih mislih je to; popolnoma sem zadovoljen s tvojo volitvijo. Pa povej mi, Katinka, ali si z Jakobom kaj govorila zastran tega? Ali sta se že kaj zmenila?“

„Prav nič,“ odgovori Katinka; „če ukažete, prideva oba vkup pred vas, da se pogovorimo.“

„Pojdi, pokliči Jakoba in pridita!“

Zdaj prideta Jakob in Katinka pred očeta Bazilija, ki reče prijazno Jakobu: „Jakob, v sedmih letih, kar si pri nas, sem te dobro spoznal; vem, da si priden, zvest in dober človek; glej, zato te je Katinka, hčerka moja, izvolila za moža, le s teboj se želi poročiti. Ti boš tedaj mož moje hčerke in tako moj zet. Vse vama izročim zato, ker se nadejam, da bosta dobro gospodarila. Zdaj pa povej, Jakob, ali si s to ženitvijo zadovoljen ali ne? Ako si zadovoljen, podaj mi roko, drugo bomo potem vse naredili.“

Jakob pazljivo posluša vse te besede, potem pa reče v vsi ponižnosti: „Dobri oče Bazilij, vse vaše svete spre-

jemam z veseljem; vsa vaša povelja rad in zvežto spolnujem; da bi pa vzel Katinko, vašo hčerko, za ženo, tega ne storim in ne morem storiti.“

Ob teh Jakobovih besedah ostrmita Bazilij in Katinka, ker sta menila, da Jakob komaj čaka privoljenja Bazilijevega, da bi se zaročil s Katinko; zato pogledujeta z debelimi očmi drug drugega.

Bazilij vpraša: „Zakaj se nočeš zaročiti s Katinko?“

„Zato, ker je ona moja mati. Nikoli pa niste slišali, da bi bil kdo vzel svojo mater za ženo.“

„Saj Katinka ni tvoja prava mati, zakaj bi je ne vzel?“

„Res, da Katinka ni bila moja prava mati, toda še več je bila kot moja prava mati. Moja mati me je rodila, ker me je morala roditi, Katinka pa ni bila dolžna z menoj toliko trpeti, da me je oživila; zato sem ji dolžan še večjo čast in spoštovanje ter pokorščino nego svoji pravi materi. — Če se s Katinko zaročim, veste, da ji potem ne morem skazovati take pokorščine kakor v prostem stanu. Vzem, ljuba Katinka, za moža, kogar hočeš, jaz bom vedno tvoj zvesti služabnik. Pri hiši ostanem, dokler me boste hoteli imeti; kadar me pa poženete, pa pojdem, kamor bom znal — s trebuhom za kruhom.“

Katinka je bila nekoliko žalostna, nekoliko nevoljna zavolj tega; pa je mislila, če ne bo ta, bo pa kak drugi, saj jih imam na ponudbo.

V nedeljo ukaže Bazilij, da naj se napravi boljše kosilo kot navadno in povabi gospoda župnika, kaplana in še druga dva veljavna možaka, svoja prijatelja. Opoldne se usedejo za mizo; tudi Jakob in Katinka sta se morala gostiti s povabljenimi vred. Ko so bili z jedjo že pri koncu, reče stari Bazilij: „Dragi moj gospod župnik, povejte mi, ker vi ste naš duhovni pastir: Ali je po cerkvenih postavah prepovedano moji hčerki Katinki zaročiti se z našim Jakobom, kateremu je otela življenje?“

Župnik zdaj tako govore Jakobu: „Jakob, močno se motiš, ker se braniš zaročiti se s Katinko, češ, da je ona tvoja mati; to ni res. Ona je le tvoja največja dobrotnica; zakaj ti nisi bil popolnoma mrtev, ampak tvoja smrt je bila le dozdevna smrt; ako bi bil ti popolnoma mrtev, ne Katinka, ne noben človek bi te ne bil mogel obuditi k življenju; ker je tedaj življenje bilo še v tebi, otela te je Katinka le gotove smrti. Ker je zavoljo tega Katinka tvoja največja dobrotnica, dolžan si ji ti veliko hvaležnost.

Največjo nehvaležnost kažeš s tem, da se nočeš zaročiti ž njo; to kaže, da ti Katinka ni všeč, ali pa da se ne misliš nikoli oženiti. S svojo dobrotnico se zaročiti ni prepovedano ne po duhovskih, ne po državnih postavah; stori pa, kakor hočeš.“

Jakob pravi na to: „Gospod, verjemite mi, da dobro vem, kako grda pregreha je nehvaležnost — da bi jaz nehvaležen bil svoji dobrotnici, raji storim najtežavnejša opravila. Na vaše besede vzamem v zakon Katinko.“

„Zagotavljamo te, da bo to ljudem in Bogu dopadljivo.“

Zdaj si Jakob in Katinka sežeta v roke in si obljubita zakon. Vsi so bili veseli in dobre volje in še tisti dan naredijo ženitno pismo; ženin in nevesta opravita izpraševanje iz krščanskega nauka in prihodnjo nedeljo pri duhovnem opravilu sta bila prvikrat oklicana Jakob P. in Katinka Bazilijevna. Vsi ljudje so se čudili, da Katinka vzame tujca, pa so dejali: ker je dober in priden človek, morebiti bo srečen zakon. Le enega človeka je posebno zelo v srce zabolal ta oklic, in ta je bil Stanislav. Ta se je tako togotil, da je sklenil to ženitev razdreti, kakor bo le mogel. „Glejte,“ je rekel Stanislav, „ta tujec, ta pritepenec, ta capin mi je prevzel Katinko — ne bo je imel, ne!“

Od togote in nevoščljivosti zalezoval je Stanislav Jakoba in mu stregel po življenju; ker pa ni mogel dobiti prilike, kaj naredi grdi hudobnež? Povabi k sebi tri možake, kateri so bili znani zavolj revščine, zapravljalivosti in drugih napačnosti. Ti možje so bili Jurij Lesinski, Janez Vrbovski in Jakob Gabrovski. Vede jih v stransko sobo, prinese jim pijače in se zaklene z njimi. Zdaj Stanislav tako govori: „Možje, dobro vam hočem plačati, če mi pomagate dovršiti, kar želim; toda najprej mi morate priseči, da boste molčali.“

Vsi mu obljubijo molčati, da jim le denarjev da.

Zdaj jim reče Stanislav: „Veste, da je moja pristava blizu ceste in mimo nje mora Bazilijev Jakob večkrat iti. Čakajte ga, kadar po noči mimo pojde, kar se večkrat zgodi; privabite ga k pristavi, kakor veste in znate, in če pride, popadite ga, eden izmed vas naj pa hitro zažge pristavo. Potem Jakoba pripeljite k meni in recite in pričajte, da jo je on zažgal; tako ga bom spravil najhitreje s pota in razdril njegovo ženitev.“

Soglasno so vsi privolili v ta naklep ter dejali: „Storili bomo po tvojih željah; ne bo dolgo, da ga bomo dobili.“

Od zdaj pridejo najeti možaki vsak večer k pristavi čakati Jakoba, da bi ga z goljufigo zamotali v nesrečo.

Tretji večer ga že dobijo; šel je z užgano svetilko mimo Stanislavove pristave; hitro se Jurij Lesinski vleže in začne klicati na pomaganje, kakor da bi mu bila že smrt na jeziku. Jakob zaslišavši ječanje, pride gledat, kaj se je hudega zgodilo. Komaj pa stopi v hlev in vpraša, kaj je, kar skočita k njemu Janez Vrbovski in Jakob Gabrovski, ga popadeta in zvežeta, medtem pa zažge Jurij Lesinski streho s smodnikom, katerega je imel vedno v ta namen pripravljenega. Hudobneža, ki sta držala nedolžnega Jakoba, kažeta mu zdaj ogenj in pravita: „Glej, kaj si naredil! Zakaj si zažgal in toliko škode storil? Le pojdemo!“ in vlečeta ga k Stanislavu. Ko pridejo do hiše, kličeta hudobneža: „Stanislav, glej, tvoja pristava je vsa v ognju, ujeli smo pa hudodelnika, ki jo je zapalil s svečo v rokah.“

Stanislav prihrumi iz hiše in zavpije ugleдавši Jakoba: „Ti hinavski poniglavec, ti nehvaležni pritepin! zakaj si me pripravil v toliko škodo, zakaj si mi zažgal pristavo?“

Jakob ponižno odgovori: „Stanislav, verjemi mi, da jaz nisem storil tega, po krivem me tožijo ti možje; oni sami so zažgali.“

Stanislav pravi: „Jakob, le pojdi zdaj domov, jutri se bomo do dobrega zmenili pri gosposki; možje bodo pa pričali, kaj si naredil.“

Jakob pride domov ves žalosten in pobit. Vse pove svoji Katinki, kaj se je zgodilo, in ji reče: „Veš kaj? ljuba moja Katinka! jaz mislim vse vkup popustiti in še nocoj pobegniti od tod. Vidim, da so strašen naklep skovali, da bi me zatrli. Čeravno sem pri tem požaru čisto nedolžen, me bodo vendar možje spravili v hudo kazen, če prisežejo, da sem jaz pristavo zažgal; meni ne bo mogoče dokazati nedolžnosti.“

Katinka pravi: „Oh, Jakob! ne stori tega ne, ne pobegni. Če pobegneš, pokažeš s tem, kakor da bi bil res ti požigalec; in še mene bodo ljudje sovražili in rekli, da sem te jaz navajala k takemu delu. Le ostani, naj bo kakor hoče, saj Bog ve za tvojo nedolžnost, saj Bog ne zapusti zvestih služabnikov.“

— Jakob ostane.

Komaj se dobro naredi dan, gre Stanislav že h gosposki in ž njim tisti trije možaki za priče.

Ko pride v pisarnico, obsujejo ga vsi uradniki in poprašujejo, kako se je začel ogenj na njegovi pristavi, ker se tam ni nič kurilo.

Stanislav pravi: „Težko mi je, ker mi je ogenj naredil toliko škode, še hujše pa mi je, ker mi je zažgal sosed.“

„Kateri sosed?“ vprašajo vsi.

„I kdo neki — Bazilijev Jakob, ki je zdaj ravno na oklicih!“

„E, ni mogoče, da bi on to storil, ker je pameten in pošten fant.“

Stanislav pravi: „Ne pomišljajte se, on je zažgal, on; trije možje spričujejo to, dobili so ga v tem, ko je zažgal.“

Sodnik pravi na to: „Je li res, ali ne, kakor praviš? Samim besedam sodnik ne sme verjeti.“

Stanislav odgovori: „Gospod, priče so tukaj; če dovolite, da smejo priti v pisarno, zaslišali jih boste in potem verjeli.“

„Naj pridejo!“

Vsi trije možje stopijo pred sodnika, ki jih vpraša: „Ali veste za gotovo, kdo je zažgal Stanislavovo pristavo?“

„Dobro vemo, da jo je zažgal Bazilijev Jakob, zakaj ujeli smo ga ravno, ko je v slamnato streho vtikal gorečo svečo.“

„Ali ste pripravljene tudi s prisego potrditi to, kar govorite?“

„Vsako uro, če je treba.“

„Zdaj le pojdite, jutri ob devetih zopet pridete tu sem, da boste prisekali; toda povem vam, dobro premislite, da ne boste storili krive prisege; zakaj kdor priseže po krivem, temu pretijo cerkvene in posvetne postave grozne kazni.“

Drugi dan pošlje sodnik svojega služabnika po Bazilijevega Jakoba, kateri pride precej, ker je dobro vedel, zakaj je poklican.

Sodnik ga vpraša zelo resno: „Jakob, znano ti je, da je po noči pogorela Stanislavova pristava; veš li, kdo jo je zažgal?“

Jakob srčno odgovori: „Dobro vem. Zažgali so jo trije ničvredni možaki, zdaj pa dolžijo mene. Naj lažejo zdaj, kakor hočejo, nikdar ne bom drugače govoril, kakor

tako, kakor dobro vem, da so oni trije možaki zažgali; zakaj, tega ne vem, zdi se mi pa močno, da so podkupljeni. Čutim, da me zavidanje tlači v nesrečo, pa naj se zgodi volja božja!“

Poklicani so zdaj v pisarno Stanislav in njegove priče. Sodnik jim reče z ostro besedo: „Jakob pravi, da ga tožite po nedolžnem, da ste vi zažgali pristavo, zdaj pa njega dolžite; kaj pravite na to?“

„Gotovo, Jakob je zažgal pristavo, nobeden drugi ne, resnico moramo govoriti in svoje besede potrdimo tudi s prisego.“

Vsi trije prisežejo drug za drugim, da so videli Jakoba z gorečo svečo zažigati pristavo. Zadnji priseže tudi Stanislav, da ni dal nič nobenemu teh mož za pričevanje.

Zdaj pravi sodnik Stanislavu in njegovim trem pričam: „Konec je zdaj tožbe, le pojdite domov, pa povem vam: Gorje in gorje vam, če ste po krivem prisegli, kar se meni močno dozdeva; ne bo se vas ognila kazen.“

Jakobu pa reče sodnik: „Zelo se mi smiliš, ker si prišel v tako nesrečo. Skoraj za gotovo bi rekel, da ti nisi zažgal pristave, pa ti si le sam, tvoji nasprotniki so trije in vsi so prisegli, kakor si videl, če si tudi popolnoma nedolžen; po postavah se bo izrekla sodba in ta utegne zelo žalostna biti. Jaz te ne morem obsoditi, zato bom vso tožbo poslal veliki sodnji v Petrograd; tam naj razišodijo, kakor se jim zdi prav. Medtem pa, da pride razišodba iz Petrograda, moram te po postavah zapreti v ječo. Da ti pa ječa ne bo pretežavna, hodil boš v ječo le spat, po dnevu boš počel, kar boš hotel; samo zbežati ne smeš.“

Jakob pravi: „Storite, kakor veste, da je prav; ušel ne bom, bodite brez skrbi. Jaz sem se pri vojakih naučil pokorščine, tudi vam bom pokoren, smete se zanesti na mojo besedo.“

Jakob se da zdaj v ječo zapreti in je bil večjidel le v nji, dasiravno mu je bilo pripuščeno prostemu biti; pokoren je bil postavam. Smela ga je priti obiskat Katinka, kar ni videl rad, zato, ker je grozno žaloval zavoljo te izgube.

Nekega dne pride Katinka posetit Jakoba in ga vpraša vsa žalostna, če se ni že naveličal ječe.

Jakob odgovori: „Nič se nisem naveličal te ječe, ker bo trpela le malo časa; ampak bojim se veliko hujše ječe,

katera bi me utegnila doiti, kakor me straši naš sodnik, dasi dobro ve, da sem nedolžen. Pa ljuba moja Katinka! ti si mi veliko pripomogla v tako nesrečo, da bom moral trpeti v strašnih ječah veliko let. Zakaj si mi prigovarjala v ženitev? Ko bi si bila ti izvolila drugega ženina, bi bil jaz lepo brez strahu živel pri vas, nihče bi me ne bil nadlegoval, ker bi jaz nikomur ne bil nič prizadejal. Nevoščljivost zavoljo ženitve me je pripravila v take bridkosti, da bi bilo za me boljše, ako bi me bila v snegu pustila.“

Od dneva do dneva pričakuje Jakob svoje obsodbe iz Petrograda, radoveden, kolika kazen mu bo odmerjena. Ravno ob mesecu pride do sodnika povelje, da Jakobu obsodbo naznani in ga pošlje brez odloga v namenjeni kraj. Sodnik pokliče Jakoba predse in mu oznani, da je velika sodnija v Petrogradu poslala njegovo obsodbo, katera se tako glasi:

„Jakob P., prepričan hudodelstva požiganja, kar so tri priče s prisego potrdile, in ker je zraven trdovraten, da noče spoznati svoje pregrehe, ampak trdno taji in se nedolžnega dela, je obsojen za ves čas svojega življenja, to je do smrti, v hudo ječo, katero bo moral prestati v rudniku blizu mesta Irkuck v deželi Sibiriji.“

Ko zasliši Jakob svojo hudo obsodbo, ga spreleti groza; obhajajo ga grozne žalosti in smrtne bridkosti. „Oh, preveč je to, prevelika je kazen, ker sem v tej reči čisto nedolžen!“ Pa hitro se zbrihta in reče: „Naj se zgodi volja božja! Brez volje nebeškega Očeta se ne zgodi nič, po božjem pripuščenju sem tako zelo obsojen. Čeravno sem nedolžen v tem, česar me tožijo, morebiti sem si pa s kako drugo pregreho nakopal toliko kazen. Bom že prestal, saj ne bo trpelo vekomaj; večkrat sem že slišal, da noben jetnik v Sibiriji ne živi dolgo, tedaj tudi jaz ne bom. Zakaj jetniki v Sibiriji grozno veliko trpijo; po noči in po dnevi morajo rudo kopati in jo na dan spravljati, živeža pa dobivajo le slabega in malo. Upam, da bom lahko s svojim trpljenjem poplačal dolg, ki sem ga storil Bogu.“

Preden Jakoba odpeljejo v Sibirijo, pride ga Katinka še zadnjikrat obiskat in slovo jemati od njega; toda od žalosti so jo tako zalivale solze, da mu ni mogla reči drugega kakor: „Bog te varuj! — trpi voljno!“

Tudi Jakobu so se udrle solze, ker je moral zapustiti svojo nevesto. Drugega ni mogel reči, kakor z milimi

besedami poprositi jo: „Daj, ljuba Katinka, moli za me, da mi mili Bog da voljno potrpežljivost. Če se več ne vidi na tem svetu, Bog daj, da bi se videla v nebesih, kjer nam nihče ne bo mogel kaliti prave sreče. Izvoli si drugega ženina, le Stanislava ne jemlji nikar, on me je pripravil v strašno nesrečo; tudi tebi se ne bo dobro godilo, če ga vzameš. Katinka, srečna ostani in moli za-me!“

Te besede izgovorivši se usede Jakob na voz, ukle-
njen z debelimi verigami; in zdaj ga odpeljejo v daljno Sibirijo, kamor je potpoval celih deset tednov.

Jakob P. najde v Sibiriji svojega brata Luka.

Ko je bil Jakob P. pripeljan v veliko jetnišnico v Sibiriji, ukaže oskrbnik jetnišnice na dvor pripeljati vse jetnike, postavi jih v kolobar in novega jetnika Jakoba v sredo in jim tako govori: „Glejte, dobili smo novega tovariša, Jakoba P.; obsojen je pa za ves čas svojega življenja zavrloje hudodelstva požiganja; da ga boste poznali.“ Potem ukaže precej vse jetnike zopet vsakega v svojo ječo odpeljati; Jakobu pa odkaže posebno ječo in mu privoli tri dni počivati, ker je bil grozno truden vsled tako daljnega potovanja.

Med tem stopi izmed jetnikov nekdo k oskrbniku in ga lepo prosi: „Dobri gospod oskrbnik, lepo vas prosim, dovolite mi, da smem izpregovoriti z novim tovarišem par besedic.“

Oskrbnik se začudi in pravi: „Kaj bi neki imel ti govoriti s takim hudodelnikom, ki je v hudo ječo obsojen do smrti?“

„Dovolite mi, gospod, dovolite! — zakaj naš novi tovariš je moj pravi brat.“

Oskrbnik, čeravno oster do jetnikov, bil je vendar usmi-
ljenega srca in je dovolil, da Jakoba in njegovega brata Luka zaprejo v isto ječo. Rekel jima je: „Pogovarjajta se zdaj, kakor hočeta, le samo preveč na glas ne smeta govoriti, ker v naši jetnišnici je prepovedano glasno govorjenje.“

Zdaj ko sta Jakob in Luka vkup v ječi, objameta se, oba jokata in grozno žalujeta. Jakob pravi: „Srečen in grozno nesrečen, vesel in grozno žalosten je zame današnji dan! Vesel je zame ta dan, ker se po tolikih letih najdeva in pomeniva, kako se nama je godilo, odkar sva se ločila, ker oba sva bila v velikih nevarnostih in nad-

logah. Žalosten je pa za-me ta dan, ker se najdeva v takem strašnem in žalostnem kraju — v trdi jetnišnici v daljni ptuji deželi. Kdo bi bil mislil, da naju bo v tako strašnem poslopju zedinila nesreča in prignala v take bridkosti. Pa Bog je gospodar; on, previdni oče, najbolje ve, kaj nam je koristno. On naju obklada s trpljenjem zato, da bi očistila svoji duši, da bi nama ne bilo trpeti na onem svetu.“

Luka vpraša Jakoba: „Zakaj si se deležnega storil požigalstva, ker veš, kako hudo je, če človek komu požge in ga pripravi v strah in veliko škodo?“

„Ljubi moj brat, verjemi, da sem v tej reči tako nedolžen, da bi si želel v vseh rečeh tako nedolžen biti; le nevoščljivost hudobnega človeka me je pahnila v tako nesrečo.“ Zdaj dopove Jakob svojemu bratu vse čisto od konca do kraja, kako je nevoščljivi Stanislav sam sebi storil veliko škodo, da je odrinil njega, ki mu je bil na poti, ga obdolžil požiga in potrdil s krivimi podkupljenimi pričami. „Pa — naj bo — Bog mu odpusti! Zdaj pa ti povej, kako si ti prišel v to hišo neskončnega trpljenja? Kaj si vendar zagrešil in za koliko časa si obsojen?“

Luka mu odgovori: „Jaz nisem prav popolnoma nedolžen, toda tega nisem nikoli storil, zavolj česar sem obsojen. Obdolžen sem bil, kakor da bi bil umoril moža svoje gospodinje; ker pa mi ni bilo mogoče skazati svoje nedolžnosti v tej zadevi, obsodili so me sodniki le na dozdevo za eno leto v ječo. Ko bi se pa utegnilo prej zvedeti, kdo je umoril Jurija, izpuščen bom takoj iz ječe. Nisem bil obsojen, da bi me odpeljali v Sibirijo; ker pa je bilo v tej jetnišnici veliko bolnih jetnikov, zato so me poslali le-sem, da strežem bolnikom. Še pol leta imam in konec bo moje nadloge. Gotovo sem tudi jaz popolnoma nedolžen zastran umora, ampak kriv sem obdolženja zato, ker sem bil preveč prijazen z ženo rajnega Jurija. Najina prijaznost se je čudna zdela ljudem, in ko je mož bil ubit, je vsakdo rekel, da midva, čeravno ga nisva ubila, sva tako obrnila, da je Jurij moral konec vzeti. Toliko sem kriv svoje kazni.“

Luka P. izpuščen iz ječe.

Vsakdo ve, da je v ječi žalostno in dolgočasno; vendar Jakobu in Luku je pol leta hitro preteklo. Lukova kazen se bliža koncu in Jakob se trese žalosti, kadar se bosta

ločila in bo on sam ostal med tujci v hudi ječi. Ko napoči zadnji dan Lukove ječe, napove mu jetnišnice oskrbnik, da naj se pripravi, ker je jutri konec njegove kazni; odpeljan bo do meje ruskega cesarstva, potem naj gre v domovino ali kamor hoče. Celo noč pred ločitvijo sta Jakob in Luka molila, pogovarjala se in slovo jemala drug od drugega. Lepo je tolažil Luka svojega brata in mu rekel: „Smiliš se mi, ker boš zdaj sam ostal v daljni tujini; pa le Bogu se ves izroči in trdno zaupaj v neskončno božjo milost; Bog ti bo dal toliko moči, da boš voljno in potrpežljivo prestal kazen, tvoja žalost se sčasom gotovo v veselje spremeni. Kdor trdno zaupa v Boga, nikoli ne bo osramočen. Misli, saj bo moje trpljenje kmalu končano; dolgo gotovo ne boš živel, ker nisi prav trden in si že veliko prestal. Bog bo vso tvojo nesrečo obrnil v tvojo večno srečo; saj si nedolžen — to je tvoja najboljša tolažba.“

Jakob, ves utopljen v solzah, reče: „Ljubi moj brat! res me lepo tolažiš, resnične so tvoje besede; toda ti jih lahko govoriš, saj jutri zapustiš jetnišnico; meni je pa do smrti ostati v taki hudi neznani ječi, — oh, to je strah misliti! — Pa naj bo, prestal bom, kakor bom mogel — Bog mi daj potrpežljivost!“

Ko se Jakob malo pomiri, reče svojemu bratu: „Jutri zapustiš jetnišnico in mene; veš, da se ne bova mogla nič več pogovarjati; zato te prosim, oglasi se potujoč v domovino pri moji nekdanji nevesti Katinki. Povej ji, kako se mi godi, in ji reci, da se priporočam njeni molitvi, zakaj drugega mi nič ne more pomagati, kakor če moli za-me, da mi Bog dodeli krščansko potrpežljivost. Reci Katinki, kadar se bo možila, naj ne jemlje Stanislava, ker je hudoben človek. Povej ji, da jaz nimam celo nič jeze na Stanislava; iz srca sem mu odpustil zavolj Boga, čeravno mi je storil toliko krivico. Odpustil sem mu v resnici zato, da bi Bog tudi meni odpustil grehe; naj mu tudi Katinka odpusti, da najde pri Bogu milost. In še to ti povem: če prideš v najino domovino na Kranjsko in najdeš še pri življenju očeta, prosim te, ne povej jim, kako se mi godi. Veš, oče morajo že stari biti; ako bi slišali mojo nesrečo, bi umrli žalosti.“ Luka obljubi, da bo zvesto opravil vse.

Zjutraj je bil že pred jetnišnico voz pripravljen za Luka. Luka vzame slovo od vseh tovarišev, lepo zahvali

oskrbnika jetnišnice, da mu je bil tolikanj dober in usmljen, in še enkrat objame brata Jakoba; njiju ločitev je bila težka; oba sta tako jokala, da nista mogla izpregovoriti besedice. Še jetnišnični oskrbnik se ni mogel zdržati solz ob taki mili ločitvi dveh bratov.

Luka se odpelje in potuje trideset dni, da pride do Kovna na Litvanskem, kjer je hotel obiskati Katinko Bazilijevno, kakor mu je bil naročil Jakob. Že blizu mesta vidi fantička pri cesti igrati se, obstoji in ga vpraša: „Fantič, povej mi, povej, katera hiša je Bazilijeva?“

Fantin mu precej pokaže lepo veliko hišo in pravi: „Ta-le je.“

Luka zavije pred hišo, stopi z voza, gre v hišo, lepo pozdravi Katinko, ki je ravno nekaj šivala pri mizi, in reče: „Sem li prav prišel ali ne? Je li to hiša Bazilijeva? Rad bi pri vas prenočil, da bi mi ne bilo treba v Kovno hoditi; jutri grem naprej.“

Katinka mu reče prijazno: „Prav ste prišli, prav; lahko tukaj prenočite vi, vaš voznik in konj; le izprezite in postavite konja v hlev.“ Luka je vesel tako prijazne postrežbe, opravi vse, konju in vozniku pa reče dati jesti. Potem se tudi Luka vsede za mizo in se spusti v prijazen pogovor s Katinko ter jo vpraša: „No, Katinka! si li zdrava, kako ti je?“

Katinka ogleduje Luka od nog do glave in mu reče: „Kaj me poznaš, ker veš, kako mi je ime?“

„Ne poznam te ne; vendar vem, da si Katinka. Si li že pozabila ženina Jakoba? Ali se še spominjaš nanj?“

Katinka ga srpo pogleda in mu reče vsa začudena: „Si li ti Jakob P., ker si mu toliko podoben, ali si njegov duh?“

Luka odgovori: „Jaz nisem ne Jakob P. in tudi ne njegov duh, ampak Jakobov brat sem, Luka mi je pa ime.“

„Čudno se mi je zdelo,“ pravi Katinka, „kako bi me ti poznal in vedel moje ime, ker sem spoznala pri prvi besedi, da si tujec, ker te že jezik razodeva. Povej hitro, odkod prideš in kam greš?“

„Pridem ravno iz tiste hiše, kjer je gost tvoj ženin, moj brat Jakob.“

Zdaj pripoveduje Katinki vse od konca do kraja, kako se mu je godilo; kako je bil le zavoľjo sumljivosti obsojen v ječo za eno leto in odpeljan v daljnjo deželo Sibirijo, kako sta bila z Jakobom celega pol leta v eni

ječi, kar je bil dovolil jetnišnice milosrčni oskrbnik. „Jakobu ravno ni velike sile v ječi, vsi ga imajo radi, ker je potrpežljiv in pohleven. Nikoli se ne roti in ne preklinja zovoljo tolike kazni, čeravno je nedolžen, dočim drugi jetniki kolnejo, dasi so zaslužili jetniško pokoro. Največ bridkosti in žalosti dela Jakobu to, da je obsojen do smrti. Strašno ga boli, kadarkoli se spomni, da bo smrt storila konec njegovemu trpljenju; zato te prosi, da moliš zanj. On mi je naročil prositi te, da bi vsak dan zmolila zanj en očenaš in češčeno Marijo; on bo pa tudi za-te prosil pri Bogu, kadar pride k njemu, da bi tudi srečna za njim prišla k Bogu.“

Ganjenega srce je Katinka poslušala te besede in obljubila, da bo vsak dan gotovo molila za Jakoba, in je to tudi zvesto spolnovala. Potem reče Luku: „Veš kaj, Luka, ostani pri nas namesto Jakoba. Če boš priden in zvest, kakor je bil tvoj brat, nič hudega ti ne bo. Saj v svoji domovini nimaš nič premoženja; ali si tu ali tam, to je tebi vseeno. Pri nas boš, dokler boš hotel biti; glej, poštenega možkega potrebujemo pri hiši; možiti se pa zdaj nočem, dokler se kaj ne prenaredi.“

Luka je zadovoljen in ostane v hiši Bazilijevi, kakor prej njegov brat Jakob.

Luka P. v Bazilijevi hiši.

Luka P. se je prav dobro vedel v Bazilijevi hiši; bil je zelo priljuden, z vsakomur prijazen in postrežljiv. Katinka ga je imela zelo rada, posebno, ker je bil izurjen tudi v ženskih opravilih. Pri kuhanju je bil bolj izveden kot marsikatera kuharica. Ljudem ne zna postreči nobeden tako kot Luka; zato so se iz več krajev ljudje shajali v Bazilijevo gostilnico, da so videli in skusili Lukovo postrežbo in snažnost, kar pri Poljakih ni ravno navadno. Tudi stari Bazilij je rad imel Luka, ker je videl, da pripravi Luka veliko dobička k hiši; pa Luka je imel neko napako, kakršna se nahaja pri več dosluženih vojaki, to je, da je večkrat pregloko pogledal v kozarec. Dolgo časa je Katinka zakrivala pijančevanje Lukovo pred očetom, toda slednjič zapazi stari Bazilij sam, da Luka škodo dela pri hiši in pohujšanje s svojim pijančevanjem; zato ga večkrat posvari, rekoč: „Luka, tako ni prav, kakor ravnaš. Zakaj se tolikrat opijaniš? To je grozno in

škodljivo za dušo in za telo. Ti ne boš nikoli imel sreče, tudi pri ljudeh ne boš mogel biti nikjer in ne boš živel dolgo, pred časom si boš priklical smrt in umrl boš nesrečno. Če se pijančevanje pri tebi ukorenini in se ga navadiš, se ne boš nikoli poboljšal. Stari pregovor pravi: Pijanec se takrat spreobrne, kadar se v jamo zvrne. Kako ves drugačen je bil tvoj brat Jakob! Nikdar se ni upijanil, nikoli ni uganjal neumnih norčij, ampak vselej je bil pameten in moder; zato so ga pa tudi čislali in spoštovali vsi ljudje.“

Pa kadarkoli je stari Bazilij kaj opominjal in svaril Luka ter mu očital grdo pijančevanje, je Luka odgovoril: „Dobri oče Bazilij, prosim vas, ne zamerite, nobenkrat več se ne bom upijanil. Odpustite mi, nisem mislil upijaniti se, pa tovariši so me zapeljali in so me tako dolgo silili piti, da so me upijanili.“

Od začetka je Bazilij veroval Lukovim besedam, toda kmalu se je prepričal, da Luka le obeta, da se ne upijani več, v resnici pa ostane pijanček; zato ga zdaj nima več rad, ga grdo gleda in težko vidi pri hiši.

Res je, da se je Luka včasih malo napil, pa vendar ni bilo tako hudo, kakor se je povedalo staremu Baziliju. Bilo je več takih priliznjencev, kateri so se prikupovali staremu Baziliju, lizali se mu in vsako reč povedali drugače, kakor je bilo res. Taki hudobni podpihovalci, opravljalci in grdi lizuni so ubogega Luka tako počrnili pri Baziliju, da je bil videti desetkrat bolj črn, kakor je v resnici bil. Tožili in pa po krivem dolžili so Luka ne le samo zavoljo pijančevanja, ampak tudi zaradi drugih namišljenih napačnosti.

Nekega dne reče Luka žalosten Katinki: „Vidim, da me tvoj oče sovražijo in grdo gledajo; zato pri vas ne morem več ostati. Poiščite si drugega hlapca, konec leta pa pojdem, kamor bom vedel in znal; pri taki hiši ne morem biti, kjer me neradi vidijo. Rajši pomanjkanje trpim, da le v prijaznosti živim.“

Katinka mu reče: „Jaz v tej reči ne morem pomagati. Potrpi le še do konca leta in varuj se pijančevanja; vse se potem obrne na bolje.“

Luka ostane, ker se nadeja, da mu bo Katinka rada pomagala že zavoljo Jakoba, dela pridno in se res skrbno varuje pijančevanja.

Jakob P. za nedolžnega spoznan in iz ječe izpuščen.

V jeseni se pripelje nekega dne imeniten gospod v lepi kočiji z dvema posebno lepima konjema, postane pred Bazilijevo hišo in povpraša Luka P., ki je stal ravno na pragu, če bi ne mogel tukaj prenočiti. Čeravno še ni bilo pozno, se gospodu vendar ni ljubilo dalje potovati.

Luka odgovori: „Prav lahko boste prenočili, saj je krčma tukaj; vso postrežbo boste imeli.“

Gospod stopi iz kočije in gre v hišo. Katinka mu že priteče naproti in ga prijazno pozdravi.

Gospod pravi: „No Katinka, kako je že kaj? Ali me še kaj poznaš?“

„Gospod žlahtni!“ pravi Katinka, „ne zamerite, prav nič vas ne poznam.“

„Saj sem bil lansko leto o tem času dva dni pri vas, ker sem po opravih popotoval na Avstrijsko, kamor moram tudi letos iti. Grof W. sem, svetovalec našega samoblastnega ruskega cara.“

„Zdaj se pač spomnim, da ste lansko leto prenočili pri nas; nisem pozabila ne, da ste mi lep dar podelili. Zelo me veseli, žlahtni gospod, da ste se zopet pri nas oglasili; postregla vam bom, kar bo največ mogoče, da boste zadovoljni.“

„Prav je, dobra Katinka, pa povej mi najprvo, zakaj si tako bleda, pobita in žalostna, ko si bila lani lepa, rdeča, vesela in dobre volje, zdaj pa si, kakor na pol mrtva. Ali si bolna, ali pa imaš kake skrivne bridkosti, kakršne si mladi ljudje sami napravljajo?“

„Žlahtni gospod grof, lepo vas prosim, ne vprašuj me po takih rečeh, nerada slišim govoriti o svojih težavah.“

Grof postane še bolj radoveden, zakaj je Katinka le žalostna, in jo vedno sili, naj mu pove, kaj ji je.

„Saj mi ne morete pomagati, če vam tudi povem, zakaj sem žalostna.“

Grof pravi: „Marsikomu sem že pomagal, pa zamorem tudi tebi, če le nimaš kake telesne bolezni. Če imaš telesno bolezen, ti zares ne morem pomagati, ker zdravnik nisem; če te pa stiskajo druge bridkosti, zamorem pa vendar le pomagati.“

„E, bolna sem pri zdravem srcu.“

Grof ji ne da pokoja, da mu mora povedati, kaj jo tako zelo teži.

Ob kratkem pove zdaj Katinka to-le: „Stanislav je pripravil mojega ženina v grozno nesrečo, v ječo do smrti, pa gotovo vem, da je Jakob nedolžen. Trije hudobneži so s prisego potrdili Jakobovo hudodelstvo, pa v resnici so po krivem prisegli. Eden onih treh hudobnežev mi je že sam tukaj v hiši povedal, da ga noč in dan grozno peče vest zavolj prisege, ki je ž njo nedolžnega pripravil v strašno nesrečo. Rekel je, da bi se sam v roke dal sodniji, pa se boji velike kazni, zato vedno odlaša; in ta je Juri Lesinski.“

Grof pazljivo posluša vse te besede, potem pa reče: „Katinka, bi li mogla poklicati Lesinskega v hišo, da bi jaz sam govoril ž njim?“

„Precej pride, saj ni daleč odtod.“

Juri Lesinski pride kmalu ter se prikloni grofu, rekoč: „Kaj mi ukažete?“

Grof ga pelje v stanico, da sta bila sama, in mu reče: „Lesinski, zakaj si s krivo prisego v toliko nadlogo spravil nedolžnega Jakoba? Mar ne veš, kako velika kazen je odkazana za krivo prisego?“

Lesinski obmolči.

Grof mu reče po nekolikem molčanju: „No, govori, zakaj si krivo prisegel; tajiti več ne moreš, ker že vem vse.“

Lesinski pomišljaje reče: „Ne zamerite, dobri gospod grof, res sem krivo prisegel, res, toda storil sem to le zavolj revščine. Nič nisem imel živeža, stradal sem; Stanislav mi je dal denarjev in mi obečal tudi žita, sočivja in več drugih reči, zato sem prisegel, a nisem mislil, da bo iz te prisege toli hudega. Saj me je tudi vedno bolelo srce, neprenehoma sem bil žalosten zavolj te pregrehe. Večkrat sem mislil sam razodeti gosposki to storjeno krivico, toda bal sem se kazni; zato sem le odlašal; zdaj pa naj se zgodi z menoj kar hoče, govoril bom resnico, če me tudi kazen zadene, ker boljše mi je na tem svetu pokoriti se za storjeno krivico kakor v večnosti strašne muke trpeti.“

Grof W. zapiše vse njegove besede in reče potem prav prijazno: „Lesinski, prav je, le resnico govori! Ker pa spoznaš storjeno krivico in si pripravljen razodeti vse natanko, bodi brez skrbi, čeravno si zaslužil kazen; prosil bom za-te, da se ti ne bo zgodilo nič hudega. Zdaj pojdi domov, poklican boš k sodniji, govori takrat, kakor si zdaj objubil.“

Grof W. pokliče Katinko in jo vpraša, če je daleč od tod Stanislavova hiša? Ona vede grofa k oknu in mu s prstom pokaže Stanislavovo hišo, rekoč: „Ona lepa velika hiša je, tik ceste.“

Grof pravi: „Je že dobro,“ vzame palico in klobuk, ukaže svojemu služabniku, naj ga spremi, in oba gresta počasi proti Stanislavovi hiši. Ko prideta do hiše, ukaže grof služabniku, naj ostane zunaj in ga čaka, sam gre v vežo. V veži vpraša dekle: „Je li gospodar doma?“

„Doma je, doma, kmalu bo tukaj,“ in skoči klicat ga. Stanislav pride, se odkrije in lepo prikloni, rekoč: „Gospod žlahtni, kaj zaukažete?“

Grof vpraša: „Si li ti gospodar te hiše? Si ti Stanislav?“

„Da, jaz sem.“

„Pojdiva v posebno sobo, zakaj imam ti povedati nekaj posebnega, kar le ti smeš slišati, drugi ne.“

Stanislav vede grofa v zgornjo sobo, zapahne vrata in grof ga tako-le nagovori: „Stanislav, kaj si naredil? Ali ne veš, da se le to, kar se ne stori, ne zve; karkoli se pa stori, zve se gotovo, če ne kmalu, pa pozneje. Zakaj si v neizrekljivo nesrečo zakopal nedolžnega Bazilijevega Jakoba? Kdaj boš mogel popraviti toliko krivico? Kaj ne, da me ne poznaš, kdo sem?“

„Se ve, da ne.“

„Jaz sem grof W., veliki služabnik našega slavnega carja. Grem po opravkih na Avstrijsko, od carja sem poslan; ko sem pa zvedel, da je tukaj blizu tvoje domovanje, oglasil sem se, povedat ti natihoma, da je prišel glas do carja, kaj si naredil, koliko krivico si storil; zato te čaka grozno huda kazen, povem ti, za glavo ti gre. Zdaj si še moreš pomagati in se ohraniti; toda drugače ne, kakor da pobegneš po noči in zbežiš pod drugega kralja ali cesarja. Ako nocoj ne zbežiš, jutri je že prepozno; vojaki so že na potu, da te ujamejo, zvežejo in priženejo v Petrograd. Stanislav, zdaj stori, kakor hočeš, Bog te obvaruj, več ne smem govoriti s teboj.“

Stanislav skoraj da ne omedli; ves se trese, komaj še izgovori besede: „Milostljivi gospod grof, lepo vas zahvaljujem, da ste mi prišli povedat, saj se mi je zmerom dozdevalo, da bo na dan prišla moja hudobija, pa sem mislil, to se bo vse pozabilo; da, dobri gospod grof, kam pa hočem zbežati?“

„Zbeži pod Turka, pod Prusa ali pa na Avstrijsko.“

„Pa nimam potnega lista.“

„Izroči hitro svoje premoženje drugim v varstvo; zvečer pridi h gosposki in prosi, da ti naredo potni list, katerega potrebuješ za na pot v daljne kraje, in storili bodo, kar je prav.“

Grof odide.

Stanislav hiti denarje vkup spravljat za popotnico. Komaj stopi grof v hišo Bazilijevo, ga že čaka okrajni sodnik iz Kovna, ki se mu je prišel poklonit. „Ravno prav, da ste prišli,“ pravi grof, „namenjen sem bil vam pisati, česar zdaj ne bo treba; lahko vam z besedo povem. Koj zdaj hitite domov; Stanislav vas bo prišel prosit potnega lista, ker misli iti v daljne dežele; pa kadar pride, pokličite hitro biriče, primite Stanislava, zvežite ga in zaprite skrbno v hudo ječo — na moje besede, bom že jaz dal odgovor. Potem pokličite tudi vse tiste priče, ki so krivo prisegle, to so: Juri Lesinski, Janez Vrbovski in Jakob Gabrovski; pozaprite jih in gotovo se bo pokazala nedolžnost Bazilijevega Jakoba.“

Komaj pride sodnik domov, mu je bil Stanislav že za petami in ga je prosil, da bi mu dal potni list, ki bo veljaven za daljne dežele.

Sodnik pravi: „Precej bo,“ in pokliče biriča ter mu ukaže Stanislava trdno ukleniti in zapreti v varno ječo. Stanislav se brani, joka, prosi, vpraša, zakaj ga zapirajo, toda vse nič ne pomaga; moral je iti v ječo in se dati ukleniti. Še tisti večer ukaže sodnik poloviti vse tri Stanislavove priče in jih zapreti vsakega v posebno ječo. Drugi dan precej pokliče na izpraševanje vse tri priče, enega za drugim. Najprvi je bil na vrsti Juri Lesinski. Ta je govoril golo resnico; priznal in potrdil je z lastnim podpisom, da je krivo prisegel o Bazilijevem Jakobu. Potem je bil poklican Janez Vrbovski; ta je ravno tako potrdil in spoznal svojo krivico, rekoč: „Prav žal mi je, da sem prisegel in nedolžnega Jakoba v toliko nesrečo pripravil; naj me zadene še tolika kazen, rad jo prestanem, da mi ne bo treba trpeti na onem svetu.“

Zdaj je bil poklican Jakob Gabrovski in izpraševan, zakaj je krivo prisegel. Ta je pa vse tajil in trdil, da je pravično prisegel, da je res Jakoba videl gorečo svečo vtikati v streho.

Sodnika te besede tako razsrdijo, da reče: „Jakob Gabrovski, ti si trdovraten hudobnež; tajiš, kar si gotovo

storil, ker oba tvoja tovariša, Lesinski in Vrbovski, sta priznala svojo pregreho, tudi Stanislav priznava svojo krivico in se bo rad vdal vsaki kazni, samo ti si trdovraten, toda boš že čutil. Ali ne veš, da imam jaz pravico, imeti te zaprtega tako dolgo, dokler ne govoriš resnice? Če boš tukaj zaprt deset let, se boš že naveličal tajiti.“

Zadnji je bil poklican na izpraševanje Stanislav. Sodnik ga vpraša: „Zakaj si vendar tako nespameten in hudoben, da s svojo nesrečo narejaš strašno nesrečo bližnjemu? Sam si dal svojo pristavo zažgati zato, da si mogel obdolžiti Jakoba P. in nedolžnega spraviti v strašne muke. Koliko dobička imaš od tega? Posebna kazen te čaka zato.“

Na te besede sodnikove se razjoka Stanislav in reče ves skesan: „Gospod sodnik, ničesar ne tajim; resnico govorim, ker vem, da je res, kar mi je povedal grof W.: »Kar se ne stori, se ne izve.« Sama grda nevoščljivost me je zmotila in zapeljala v toliko pregreho; pač je zavist peklenska pregreha; prav mi je, da bom zdaj trpel kazen, katero sem pripravljaj bližnjiku; drugemu sem kopal jamo, zdaj se sam zvrnem vanjo. Zaviden sem bil Jakobu P., da bi on dobil zalo nevesto Katinko, katero bi bil jaz rad imel, in ostudna zavist mi ni dala pokoja tako dolgo, da sem nedolžnega Jakoba spravil v nesrečo. Ker pa nisem mogel drugače doseči svojega namena, storil sem, kakor vam je znano; mislil sem, da bo vse to ostalo skrito, in ker je Jakob P. tujec, da se nihče ne bo poganjal zanj. Spoznam, da sem vreden velike kazni; rad jo bom pretrpel, naj bo kakršna hoče, le to vas prosim, dobri sodnik, pomagajte mi toliko, da me ne bodo dejali ob glavo. Dobro vem, da so v takih zadevah naše postave grozno ostre.“

Sodnik pravi: „Ne boj se, Stanislav; ker priznaš svojo pregreho in se rad vdaš postavam, ne bo za-te obsodba tako huda, kakor če bi bil tajil. Vedeti pa moraš, da te jaz ne smem soditi, ampak te moram poslati v Petrograd pred veliko sodišče; tam boš sojen in ti bo kazen odločena. Jaz pa bom že pisal velikemu sodišču in prosil, naj te sodijo po milosti. Pripravi se, jutri te odpeljejo v Petrograd, tam boš zaslišal svojo obsodbo.“

Komaj je minil mesec, je že iztekla sodba nad Stanislavom. Obsojen je bil v smrt na vislicah. Ko Stanislav zasliši obsodbo na smrt, se prestraši tako, da omedli in se dalje časa ne zave. Ko se zave, tarna: „Oh, neumna

moja glava, zakaj sem se dal premotiti grdi zavisti? — Kako strašno in žalostno smrt bom moral storiti!“

Predsednik velikega sodišča, ki je Stanislavu oznanil smrtno obsodbo, pa mu reče: „Ne bodi tako obupen, odprta ti je pot do svetlega vladarja milosti; on, ki je posebno usmiljenega srca, ti morebiti prizanese in spremeni smrtno kazen v ječo. Ako misliš milosti prositi, povej zdaj, da naredimo pismeno prošnjo.“ Stanislav prosi, naj se naredi prošnja do vladarja, da bi mu bila kazen pomanjšana, ker se je prenaglil v svoji pregrehi. Prošnja za Stanislava se je naredila in predložila vladarju. Car je Stanislava pomilostil in ga poslal v Sibirijo v hudo ječo, v ravno tisto jetnišnico, kjer je bil nedolžni Jakob. Z istim vozom, ki bo na njem pripeljan v Sibirijo Stanislav, odpeljal se bo oproščeni Jakob P. v Kovno v hišo Bazilijevo ali pa do avstrijske meje, če bo hotel iti v svojo domovino.

Janez Vrbovski in Jakob Gabrovski sta bila obsojena na dve leti hude ječe zavolj krive prisége. Janez Lesinski pa je bil oproščen na prošnjo grofa W. Pri pomiloščenju Stanislava je car ukazal vse Stanislavovo premoženje izročiti Jakobu P., le sodni stroški se morajo plačati poprej. Ker je Jakob trpel tolike težave čez eno leto, naj dobi za povračilo Stanislavovo premoženje.

Pot v Sibirijo je grozno dolga, le po dolgem potovanju se dojde tja. Da bi med tem nedolžni Jakob ne trpel jetniških težav, ukaže car pisati oskrbniku velike jetnišnice pismo in ga podpiše s svojo roko. Pismo se je glasilo tako:

„Moj oskrbnik jetnišnice!

Precej ko prejmeš to moje pismo, pokliči k sebi Jakoba P., do smrti obsojenega jetnika, oznani mu moje povelje in povej mu, da je oproščen, ker se je pokazala njegova nedolžnost. Precej mu ukaži odbiti železje z nog, naredi mu vse čisto novo, lepo oblačilo, imej ga pri sebi, pri tvoji mizi naj je in počiva naj od vsega dela in čaka tako dolgo, da pripeljejo hudobnega Stanislava; ravno na tem vozu naj odpeljejo oproščenega Jakoba P. do Kovna, ali pa, ako bi želel, do avstrijske meje. Vse to zvesto opravi, kar ti ukazuje

tvoj

car Aleksander.“

S tem pismom je lepo pokazal ruski car svoje mi-
lostljivo srce in resnično voljo, vsakomur pomagati, ko-
likor je mogoče. Prejemši pismo ukaže oskrbnik jetniš-
nice poklicati Jakoba P., ki ni nič vedel o vsem tem. Ko
pride, reče mu oskrbnik vsesti se, kar se je Jakobu grozno
čudno zdelo, ker se ni smel noben jetnik vsesti v pričo
oskrbnika.

Oskrbnik popraša Jakoba: „Veš, zakaj sem te dal
poklicati?“

„Kako mi je mogoče to vedeti, žlahtni gospod!“

„Preveselo novico ti moram povedati; vedi, da je
konec tvoje ječe; prost si od današnjega dne. Pokazala
se je tvoja nedolžnost in ravno tisti, kateri je tebe spravil
v ječo, pride na tvoje mesto, to je Stanislav. Kadar bodo
pripeljali njega, odpeljali bodo tebe; medtem boš počival,
da se kolikor toliko okrepčaš in okrepčan zapustiš kraj
svojega trpljenja. Jaz sem že blizu trideset let oskrbnik
te jetnišnice, pa v tem času še noben jetnik, kateri je bil
obsojen za celi čas svojega življenja, ni bil oproščen prej
ko ga je rešila smrt; zavoljo tebe mi pa piše sam vladar,
zato poslušaj, kaj govori pismo.“

Oskrbnik zdaj prebere Jakobu vladarjevo pismo. Ja-
kob posluša, pa od prevelikega veselja, od posebno sladkih
občutkov omedli in se zgrudi na tla. Oskrbnik pokliče
naglo zdravnika, da Jakob ostane pri življenju in ne
umrje nagloma od veselja.

Zdravnik ga maže z dišečimi mazili in Jakob se kmalu
zave. Ko se zave, bile so njegove prve besede: „O Bog,
pravičen si, zdaj prav spoznam, da je res: Kdor v Boga
zaupa, nikoli ne bo zapuščen.“

Jakob zdaj počiva in dela le, če se mu kaj poljubi
za kratek čas, pričakujoč dneva svojega odhoda iz ža-
lostne Sibirije.

Preteklo je še celih sedem tednov, kar pripeljejo
Stanislava uklenjenega v težke verige na rokah in nogah.

Jakob mu gre naproti in mu tako govori: „No, sosed,
ali si prišel za menoj? Akoravno pa si mi storil veliko
krivico, se mi vendar smiliš, da si prišel v tako hudo ječo;
ne privoščim ti tega, ne veselim se tvoje nesreče, ampak
žalosten sem, ker največjemu sovražniku ne želim takih
težav, ki jih morajo trpeti jetniki tukaj.“

Stanislav odvrne: „Saj si ti kriv moje nesreče.“

„Zakaj, kako da bi bil jaz kriv?“

„Tako-le: ako bi se ne bil ti ženil pri Katinki, bi jaz nikdar ne bil storil kaj tako hudega in ne bi prišel nikoli v to ječo.“

„Ljubi moj Stanislav, nisem vedel, da si bil tako navezan na Katinko; saj veš, da sem se od začetka zelo branil; ker mi pa niso dali pokoja, dovolil sem v ženitev. Ako bi bil vedel, da se boš ti zavoljo tega toliko srdil name, nikoli bi jaz ne bil dovolil v ženitev. Ali, kar je, pa je. Stanislav, ne zameri mi, odpustiva drug drugemu, da tudi pri Bogu doseževa odpuščanje. Voljno trpi in trdno zaupaj v Boga, vse se bo izšlo v tvoj večni prid.“

Še si sežeta v roke. Stanislav gre sila žalosten in ves objokan v hudo ječo, Jakob se pa odpelje vesel na dom svoje neveste.

Medtem je Katinka vse zvedela, kako je iztekla sodba nad Stanislavom in da je Jakob oproščen, da pride domov; zato ga je željno pričakovala in se ga veselila. Katinka je bila zdaj vesela, zdrava, rdeča, urna bolj kot poprej, vendar je preteklo skoraj dvajset tednov, preden je prišel pričakovani Jakob. Nekega dne ob desetih predpoldnem pridrdra voz in obstoji pred Bazilijevo hišo. Jakob skoči z njega, stopi v hišo in reče s ponižnim glasom: „Hvaljen boži Jezus Kristus!“

Katinka se ozre, spozna Jakoba in zavpije od veselja: „Oh ljubi Jakob, si li vendar prišel! Bog te sprimi!“

Ko bratovsko se objameta in obema so igrale v očeh solze. Katinka ga je nadlegovala z mnogimi vprašanji, Jakob ji ves prijazen pa vendar resnobno reče: „Ljuba Katinka, vse ti bom sčasoma povedal, zdaj pa me pelji najprvo k očetu Baziliju, da ga pozdravim.“

Ko je pozdravil Bazilija, bila je njegova prva pot v župno cerkev zahvalit Boga za rešitev iz groznih jetniških bridkosti. Z ganjenim pa hvaležnim srcem poklekne pred veliki oltar in moli tako iskreno, da mu vsled velike hvaležnosti solze teko po licih; na glas je tako-le molil: „O neskončno dobrotljivi oče nebeški, tvoje usmiljenje je brezkončno; tvojih dobrot bogastvo je neizmerno! Presrčno te zahvaljujem za dobroto rešitve iz velikega trpljenja. Prosim te ponižno, da me tudi v prihodnje ne zapustiš, temveč me pripelješ v večno nebeško veselje.“

Jakobov prihod se je hitro zvedel po soseski in prišli so prijatelji, da bi videli Jakoba in govorili ž njim. Čakajo ga v hiši Bazilijevi, da pride iz cerkve, medtem se

pa tako-le pogovarjajo: „Jakob je vendar dobra duša. Glejte, kako zelo je hvaležen Bogu za prejete dobrote; ni ga pričakati iz cerkve; daje nam lep zgled ponižne hvaležnosti, ki smo jo vsi dolžni Bogu.“

Ko pride Jakob iz cerkve, obsujejo ga vsi prijatelji in znanci in mu voščijo srečo, da ga je Bog ohranil in končal njegove težave. Medtem je Katinka napravila dobro kosilo, vsi se vsedejo za mizo, so dobre volje, pogovarjajo se prijazno z Jakobom in pijejo na njegovo zdravje. Posebno vesel je bil stari oče Bazilij, ki je rekel: „Prijatelji, v srce me veseli, da se je pokazala nedolžnost in osramotila grda nevoščljivost; Bog je neskončno dobrotljiv, pa tudi pravičen; hvalimo Boga iz celega srca.“

Kmalu potem so naznanili ženitovanje. Stari Bazilij je namreč rekel: „Moje življenje gre h koncu; zato želim, da bosta kmalu poročena, da potem mirno umrjem.“

Ob kratkem je bilo vse opravljeno in prišel je dan poroke. Preden gresta Jakob in Katinka k poroki, gresta vsa po svatovsko opravljena k očetu Baziliju prosit ga blagoslova. Kleče ga prosita: „Dragi oče, zdaj pojdeva k poroki in stopila bova v zakonski stan; zvezana bova do smrti, dajte nama očetovski blagoslov, da nama bo tudi Bog obilno dajal svoj blagoslov.“

Oče Bazilij se vzdigne počasi s svojega sedeža, položi desno roko na glavo Jakobovo, levo pa na glavo svoje hčerke Katinke in moli tako-le: „Neskončno dobrotljivi nebeški oče, gospod nebes in zemlje! blagoslovi ta dva človeka, katera mislita zdaj stopiti v stan svetega zakona. Daj jima trdno zdravje veliko let, dodeli jima srečo in razlivaj črez njiju obilne zaklade svoje dobrotljivosti, da bosta Tebe tukaj vedno častila in hvalila, po smrti pa prj Tebi se veselila vekomaj. Pojdita v miru in Gospod nai bo z vama! Amen.“

Zdaj gresta k poroki, povabljeni prijatelji ju spremijo. Ko pridejo od poroke, postavijo se okoli mize, polne dobrih jedi, toda jedi se nobeden ne dotakne, dokler ne pride oče Bazilij; vsi so ga imeli v veliki časti. Preden se vsedejo, želi Bazilij srečo novima zakonskima, da bi srečne videla svoje otroke, svoje vnuke in svojih vnukov vnuke. Potem se obrne k ženinu Jakobu in reče: „Jakob, jaz se nadejam, da boš pameten za naprej, kakor si bil doslej, da boš lepo ravnal s svojo ženo, mojo hčerko Katinko, katera me ni azzalila nikoli; zato glej, vpričo vseh svatov ti dam pravico,

da se v prihodnje ne boš več pisal Jakob P., ampak Jakob Bazilijevič, zato da se to ime ohrani tudi po moji smrti.“

Zdaj so se še le usedli, pili in jedli, bili dobre volje in hvalili Boga.

Jakob in Katinka sta živela veliko let srečna in vesela v zakonu in imela zale in pridne otroke. Ves čas jima je bil Bog milostiv in v vseh rečeh sta bila srečna, toda tudi nista pozabila Bogu vedno priporočati se in pridno moliti. V nobeni hiši ni bilo toliko molitve kot v Bazilijevi. Marsikatere lepe nauke iz svojega življenja je vedel Jakob dajati svojim otrokom.

Ko so malo odrastli, pripovedoval jim je večkrat, kako se mu je godilo, in v njih mlada srca je cepil strah božji. Skrbno jim je vedno priporočal: „Ljubi otročički, služite zvesto Bogu in zvesti bodite v vseh rečeh, trdno zaupajte vselej v Boga in se zanašajte na njegovo previdnost in Bog vas ne bo nikoli zapustil.“

Luka P. se loči od brata Jakoba.

Ne dolgo po Jakobovem ženitovanju mu reče Luka: „Veš kaj, bratec, jaz te bom zapustil; lahko si brez mene in tvoja žena Katinka tudi rada vidi, da grem od hiše. Šel bom proti najini domovini, in če se nikjer prej ne ustavim, pojdem do Ljubljane, zakaj rad bi še videl očeta našega, če so še živi. Rad bi govoril z njimi, da bi jim povedal, kako se nama godi; vem, da o naju niso nič zvedeli, odkar sva šla z doma.“

Jakob mu odgovori: „Ljubi Luka, ostani pri meni, boš videl, da bo prav; dal ti bom, karkoli hočeš; trpljenja ne boš imel, delal boš le, kolikor se ti bo zljubilo. Da bi se te pa moja žena Katinka rada iznebila, ni res, to si le sam domišljuješ.“

Luka pa odvrne: „Veseli me, brate moj, da bi me rad imel pri hiši; pa brez zamere, od hiše grem vsaj za nekoliko časa; če mi ne bo nikjer obstanka, pridem nazaj in bom vedno ostal pri tebi. Ti še ne veš, da imam pri nekem grajščaku na Poljskem denarjev poiskati, pa kje je tisti grajščak, tega ne vem; zato grem in bom vpraševal tako dolgo, da ga najdem. Dobil bom pri njem sto rubljev; imam pismo v rokah. Sin tega grajščaka je bil v Sibiriji zaprt ravno v tisti jetnišnici kakor jaz; zelo je bil bolan, jaz sem mu lepo stregel, kolikor sem zamogel; umrl

je, pred smrtjo pa mi je naročil, da naj grem do njegovih starišev ter jim povem, kako se mu je godilo.“

Jakob mu reče: „Če je pa temu tako, hodi z Bogom. Ko bi se ti kedaj hudo godilo, vedi, da je moja hiša tebi vedno odprta. Če boš kedaj pomoči potreboval, gotovo jo boš dobil pri meni.“

Precej drugi dan se pripravi Luka na potovanje. Jakob mu da denarjev, kolikor previdi, da jih bo potreboval, in mu reče: „Glej, da ne zapraviš po nepotrebnem, ampak pazi, da boš dolgo izhajal z denarjem, kar ti ga dam.“

Jakob mu je dal vso čisto novo obleko in lovsko piščalko, kakršno rabijo lovci, kadar se sklicujejo; dal mu je tudi lovski rog, da ž njim trobi na lov, in dobro okovano palico, da se more ž njo braniti, če bo treba. Luka se pri vseh, kar jih je pri hiši, lepo poslovi, vzame culico in gre. Jakob ukaže napreči in reče hlapcu, da naj ga popelje tri postaje, potem pa se vrne.

Prvi dan potuje Luka srečno; nič se mu ni pripetilo nerodnega.

Drugi dan zarano vstane, se napoti še ob hladu ter hodi celo dopoldne naprej proti Varšavi. Varšava je bila glavno mesto nekdanjega poljskega kraljestva, kjer je stoloval nekdanji poljski kralj, zdaj pa je sedež namestniku ruskega carja. Cesta se je vila skozi velik gozd skoro dve uri daleč; Luka stopa srčno čisto sam po cesti in si žvižgaje dela kratek čas. Proti poldnevu, ko solnce dobro pripeka, zavije jo že ves truden vsled potovanja malo s ceste v gozd in se vsede v senco dveh hrastov, da bi se malo počil in použil kos kruha. Že se mu je jelo dremati, kar se pripelje po cesti lepa kočija z iskrima konjema; na enkrat pa vidi, kako skočijo na oni strani ceste iz gozda štirje roparji kričeč: „Stoj, stoj!“

Kočijaž, ki se je zanesel na mlade konje, misli roparjem uiti, zato udari konje z bičem in požene na glas, da bi ubežal. Pa eden roparjev pomeri puško v kočijaža, sproži in ga ustrelj; kočijaž se zvrne in pade mrtev na tla, pa vajeti in bič vedno še trdno drži v rokah. Roparji videči kočijaža mrtvega skočijo h kočiji; eden se ustavi pred konje, trije pa hitro tirjajo denarje od gospoda, sedečega v kočiji. Gospa, njegova žena, se tako prestraši, da omedli, se zgrudi in se ne zave. Gospod jim da vse denarje iz žepov, da jim lepo zlato uro, da jim zlate prstane, ki jih je imel na rokah, moral je vzeti izza vrata zlato

verizico z žlahtnim dragim kamenjem in jim jo dati; dal jim je oblačila in vse kar je imel v kočiji. Toda roparji niso bili še zadovoljni, ampak so le še hoteli denarjev in vpili: „Ti imaš v kočiji denarje skrite; hitro nam jih daj, če pa ne, ravno tako storimo s teboj, kakor s tvojim kočijažem.“ Gospod lepo prosi roparje, naj mu pustijo življenje, ker jim hoče vse rad dati, da ga le ne umorijo. Vse preišče po kočiji ter jim da; ker jim pa le ni bilo zadosti, bodli so ga z ostrim nožem in silili vanj. Kadarkoli ga je ropar z nožem dregnil in ranil, zavpil je gospod tako žalostno, da bi mogel ganiti najtrše neusmiljeno srce; le roparjem se ni nič smilil.

Vse to dejanje gleda Luka komaj streljaj daleč od ceste; v srce se mu smili gospod, želi mu pomagati, pa ne ve kake. Premišljuje in preudarja; potem pravi sam pri sebi: „Eh, naj bo kar hoče, poskusil bom, morebiti vendar rešim nesrečnega gospoda iz rok neusmiljenih tolovajev.“

Luka se pomakne v gostejši gozd in začne na vse grlo vpiti: „Haj! Haj! Tolovaji, fantje hitite, da nam ne uidejo;“ in ustrelji s samokresom, da se daleč po gozdu razlega. Potém zapiska s piščalko, ki se lovci ž njo kličejo, poka z rokami ob škornje pa oponaša lovske pse, ker je znal tako lajati, kakor da bi v resnici psi lajali, pa zopet ustrelji s samokresom in zažvižga na piščalko ter vpije na glas: „Fantje! Hitite, tecite, da jih ujamemo!“

Tak šum je Luka zagnal po gozdu, kakor da bi res bilo veliko lovcev, ki hitijo za roparji.

Tolovaji zbežijo nagloma, puste kočijo in se umaknejo v gozd. Luka to videč skoči hitro h kočiji, potegne vajeti in bič ubitemu kočijažu iz rok, skoči na kočijo, udari konja, zavpije nad njima in ju tako požene, da letita ne po živinski, ampak po ptičje. Roparji zdaj vidijo, da je ves šum naredil le en sam človek, da je odpeljal kočijo, hitijo torej za njo in streljajo, pa k sreči ne zadenejo; doteči so jo pa še manj mogli, zakaj Luka je konje priganjal tako, da je v četrtniki ure prevozil toliko pota, kolikor se ga navadno še v eni uri težko prevozi.

Ko privozi do prve krčme, se ustavi in vpraša krčmarja, ki je ravno stal na pragu: „Imate li dve postelji?“

„Imamo jih, da, pa še dobre.“

Luka reče konjarju konje izpreči in jih v konjak peljati; toda en konj se je hipoma zvrnil; pregrel se je bil, drugemu pa ni bilo nič. Luka prime gospo, jo vzdigne iz

kočije in nese na postelj. Potem gre po gospoda, mu pomaga iz kočije, ga pelje počasi opiraje ga in položi na drugo postelj.

Gospa je bila od strahu še vedno v omedlevici; da se zave, odpne ji Luka oblačila, da je niso tiščala, in jo moči po sencih z jesihom. Tudi je dobil izlečka iz jele-novega roga, katerega je dal gospej večkrat poduhati, da se je počasi zavedla. Zdaj ji Luka streže tako, da bi ji nobena ženska ne mogla tako lepo postreči; v takih opravilih je bil posebno ročen. Znal je dobro skuhati, bil je izurjen skoro v vseh ženskih delih, česar se je bil naučil še doma od matere, katera mu je marsikaterikrat rekla: „Lucec, nauči se tega in onega; karkoli se v mladosti naučiš, to ti zna še kedaj prav priti in ti veliko pomagati.“

Grozno se čudi gospa, ko se zave, da je v tuji hiši in ima tujega strežaja, ki ga še ni videla nikoli. Vse od kraja ji mora Luka pripovedovati, kako se ja godilo od takrat, kar je strahu omedlela. Gospa zvesto posluša in se zavzame nad Lukovo srčnostjo; zelo mu je hvaležna ter mu obeča, da mu izkaže tudi v dejanju svojo hvaležnost. Gospod je bil sicer pri zavesti, le rane so ga zelo bolele, ki so mu jih naredili roparji z ostrim nožem. Luka mu izmije rane z mrzlo vodo, jih lepo izčedi, potem naredi dobro ranocelno mazilo, namaže ž njim obkladke in jih poklada po gospodovih ranah, da so se izgubile počasi bolečine, rane pa se celile. Luku je šlo to delo tako izvrstno od rok, kakor bi bil izučen ranocelnik. Naučil se je bil nekoliko pri vojakih, nekoliko v jetnišnici v Sibiriji; vse mu je zdaj prav prišlo; gospod in gospa sta bila zelo zadovoljna z Lukovo postrežbo.

Ko Luka vse opravi, gre že pozno zvečer v obednico in si ukaže prinesiti jedi in pijače, ker še ni dobil ves dan nič gorkega v usta. „Le dajte mi dobrih jedil in vina; vem, da gospod vse rad poplača za-me.“

Krčmar mu prinese vse po željah, se vsede zraven Luka in ga vpraša, odkodi da pridejo.

Luka vpraša krčmarja: „Očanec, ali poznate to gospôdo?“

„I kaj pa, da jo poznam; gospod je baron Žiga, gospa je baronovka, njegova žena. Ti ljudje so zelo premožni, baron je posestnik velike grajščine ne daleč odtod.“

Zdaj še-le pripoveduje Luka, kako se je pridružil družini in jo otel iz rok neusmiljenih tolovajev, da prej

ni videl ne poznal nikoli ne barona ne baronovke. „Naključilo se je,“ govori Luka, „da sem ravno videl, kako so roparji napadli kočijo; ta naključba ni bila brez božje volje. Bog je tako obrnil, da so bili hudobneži odgnani in baron rešen, čeravno ranjen, vendar ne nevarno, meni se pa tudi ni zgodilo nič hudega.“

Gostilničar pazljivo posluša Luka, se čudi njegovi srčnosti in naposled reče: „Veš, Luka, le lepo strezi baronu in baronovki; tvoj trud ne bo zastonj; oba sta dobrega srca in tudi dobrih rok, bogata pa tudi. Vem dobro, da boš od zdaj moral več časa pri teh dobrih ljudeh ostati, ker si jim storil toliko dobroto; zato poslušaj, kar ti povem, da boš vsaj nekoliko vedel razmere te družine.“

V lepi zakonski ljubezni in edinosti sta živela baron Žiga in njegova žena Matilda, srečo sta imela v vseh rečeh, vesele dni sta uživala, čislana od vseh sosedov. Pa kakor časna sreča ni nikoli stanovitna in popolna, ker pride kmalu kaka bridkost, katera kali ali greni posvetno srečo, ravno taka je bila sreča baronu Žigi. Pač je res, da na tem svetu ni najti prave resnične sreče, le v nebesih bomo našli resnično in pa večno srečo, katere nam ne bo grenila nobena težava, nobena bridkost, ampak brez vsega strahu, da bi to neskončno srečo kdaj izgubili, bomo se neprenehoma veselili v Bogu. — Baron Žiga in njegova žena nista imela več kot dva sinova, starejši je bil Pavel, mlajšemu je bilo ime Henrik. Lepo sta skrbela oče in mati za svoja fantiča, skrbno ju učila v krščanskih resnicah, zvesto ju navajala na lepo krščansko življenje; zato sta stavila v nju vse svoje zaupanje. Mlajši sin Henrik je rad slušal svoje stariše, bil je pokoren v vseh rečeh; zvesto in z veseljem je spolnoval vsa povelja svojih starišev, spoštoval in imel je svoje stariše vedno v veliki časti, zato jim je pa tudi delal veliko veselje. Starejši sin Pavel je bil pa nepokoren in svojeglaven. Nagajal in kljuboval je starišem, kjer je mogel; kar sta mu ukazala oče in mati, še ubogal ni, ali pa je storil vse le z nevoljo, godrnjaje in preklinjaje. Pajdašil se je s kmečkimi potepuhi; cele noči se je vlačil ž njimi, popival in pretepal se; da je pa imel s čim plačevati po krčmah za-se in za svoje pajdaše, kradel je doma očetu denarje in zapravljjal; tako je delal svojim ljubim starišem veliko bridkost in žalost. Pač sreče imeti ne more noben otrok, ki ne spoštuje starišev in jih žali in zaničuje; zato je tudi Pavel ni mogel imeti. Šel je k vo-

jakom; vojaški stan mu je bil najbolj po godu. Nekaj časa se je prav dobro vedel, bil je častnik, toda kmalu se je naveličal; najhujše ga je pa težila pokorščina, v vojaškem stanu pa je pokorščina najbolj potrebna dolžnost.

Pavel se združi s pajdaši svoje vrste, kateri so bili ravno tako svojeglavni, prevzetni in hudobni; nobeno povelje jim ni bilo po godu; zabavljali so črez vse naredbe višjih oblastnikov in želeli le prosto živeti. Zmenijo se nekega dne, da gredo na lov v daljni gozd; tam v samoti pa, brez strahu, da bi jih kdo zapazil, naredijo trdno zavezo, da bodo natihoma dobili tovarišev, kolikor bo mogoče, in da se hočejo potem z združeno močjo ustaviti vsem oblastnikom, odreči jim pokorščino in prekucniti sedanjo vlado. Trdo so molčali vsi zavezniki; živ človek ni vedel njihovega skrivnega naklepa; pridobili so že sila veliko tovarišev. Že se je bližal čas, da bodo zavezniki oznanili očitno ustajo in pozaprli ali pa pomorili vse višje oblastnike. Višji oblastniki so pa vendar zasledili naklep teh zaveznikov; zvedeli so za vse, ki so bili v to zaroto zapeljani, in so malo dni pred izvršitvijo njihovega namena vse polovili in pozaprli v ječe. Tako je vlada o pravem času zadušila osnovano ustajo, katera bi bila utegnila nevarna biti celemu carstvu. Zelo so bili pokorjeni ali kaznovani vsi zarotniki, največja kazen pa je zadela Pavla kot začetnika in podpihovalca zelo nevarne ustaje; bil je obsojen na smrt. Ker je pa ruski car usmiljenega in dobrega srca, prizanesel je Pavlu in spremenil njegovo obsodbo v hudo ječo do smrti v veliki jetnišnici v Sibiriji. Kakor slišimo, ni mu bilo treba dolgo časa trpeti kazni; vsled žalosti, pomanjkanja in trpljenja je Pavel kmalu končal svoje žalostno življenje. Odkar sta to zvedela baron in baronovka, sta zelo žalostna.“

Luka je dobro pazil na vse te krčmarjeve besede in je slutil, da je morebiti bil ravno tega barona sin tisti, ki mu je on stregel v jetnišnici.

Luka P. v hiši barona Žige.

Brž ko izve mladi baron Henrik, sin barona Žige, nesrečo svojih starišev, pripelje se jih obiskat in pripelje s seboj tudi umnega zdravnika, ki je pregledal baronu rane in izpraševal Luka, iz česa je naredil mazilo, da se po njem tako lepo celijo rane in ne napravljajo baronu več bolečin.

Luka vse zvesto pove in reče: „Veliko vojakom sem rane zacelil s tem mazilom, zato pa vem, da je dobro in da v resnici pomaga.“

Zdravnik je vse to vpričo barona in baronovke potrdil in za dobro spoznal, kar je Luka naredil; zato je priporočil Luka baronu, rekoč: „Tak strežaj je plačila vreden.“

Henrik in zdravnik sta bila ves dan pri baronu Žigi; mislila sta ga že drugi dan z baronovko vred prepeljati domov, toda to ni bilo mogoče; rane se niso še toliko zacelile, da bi se bil mogel baron voziti brez nevarnosti. Morala sta ostati v krčmi še štiri dni, potem naj prideta Henrik in zdravnik z veliko kočijo, da se bodo peljali vkup domov.

Veliko veselje je bilo v gradu o prihodu barona in baronovke; sešlo se je več ljudi, ker so zvedeli njihovo nesrečo in pa njih srečen prihod po prestani nevarnosti; vsi so jima voščili srečo. Krčmarja je baron obilno poplačal za vso postrežbo in zahvalil za prijazno sočutje, pa tudi ga pohvalil kot prijaznega in dobrega gostilničarja.

Ko baron in baronovka prideta v svoje navadno stanišče, boljšata se vedno bolj in kmalu popolnoma okrevata. Luku sta bila hvaležna, pa tudi mladi baron Henrik je bil ž njim prijatelj zavoljo tolike starišem izkazane skrbi in truda. Po zadobljenem zdravju ukaže baron Žiga nekega dne napraviti dobro pojedino in povabi več znancev in prijateljev, da se ž njimi vred veselijo in na njegovo zdravje pijejo, pa Luka tudi niso pozabili, ampak zelo so ga hvalili.

Ko se povabljeni razidejo, vsedeta se baron in baronovka na podolgasti poblazinjeni stol, pokličeta Luka in baron mu tako govori: „Glej Luka, srečno sva ozdravela, čast bodi Bogu! Zdaj povej, ker si nama toliko dobrega storil, tako lepo nama stregel, da sva v kratkem času ozdravela, koliko ti bom moral jaz dati za ves tvoj trud? Koliko boš zahteval? Le naravnost in odkritosrčno govori.“

① Luka na to pohlevno reče: „Žlahtni gospod baron, zelo me veseli, da ste ozdraveli, dobro se mi zdi, da sem vam mogel nekoliko pomagati v vaši nesreči; pa tega nisem storil zavolj dobička ali plačila, ampak storil sem to le iz krščanske ljubezni do bližnjega; storil sem le svojo dolžnost; če pa človek stori, kar je dolžan, s tem še nič ne zasluži. Če sem kaj zaslužil, plačal mi bo Bog; če mi pa vi prostovoljno daste kak dar, rad ga bom vzel, ker sem reven. Denarci, ki mi jih je dal brat, so že pošli,

toorej nimam zdaj prav nič. Če mi za popotnico kaj podarite, bom vam zelo hvaležen.“

Baron in baronovka se spogledata, potem reče baron: „Luka, ker za ves trud od mene nič ne terjaš, sklenil sem tako-le narediti, ako ti bo prav: Ti ostaneš v moji hiši, dokler boš živ; preskrbljen boš z vsem potrebnim; imel boš lepo obleko, dobro hrano in snažno stanovanje; delati ti ne bo nič treba, samo meni boš stregel; ti boš moj osebni strežaj. Za kratkočasnosti ti bom tudi dal včasih kaj denarjev; le pameten boš moral biti in lepo se vesti. Pred smrtjo bom že naročil, da te bo moral moj naslednik, naj bo že moj sin ali pa kdo drugi, preskrbeti z vsem do smrti, ako bi te pa ne hotel v hiši imeti, ti bo moral dati vsako leto v denarjih, kolikor bom odločil. Luka, povej zdaj, si li zadovoljen s tem ali ne?“

„Dobri gospod baron, rad ostanem pri vas, dokler me boste hoteli imeti; kadar se me pa naveličate, pojdem pa s trebuhom za kruhom. Samo to vas prosim, dovolite mi, da grem iskat nekega gospoda, kateremu imam veliko povedati; ne vem ravno prav, kje prebiva tisti gospod; pa toliko vem, da je v tej okolici nekje njegov grad.“

Baron vpraša Luka: „Ali imaš kako pismo do tistega gospoda, katerega misliš iskati? Drugače ne najdeš, ker tudi pravega imena ne veš.“

„To je da,“ odgovori Luka, seže v žepe in pokaže list brez napisa. Baron vzame pismo in bere: zapisano pa je bilo tako-le:

„Ljubi moj oče!

Če vam Luka P. sam prinese to pisemce, prosim vas, da mu odštejete sto rubljev za veliki trud, ki ga je imel z menoj v moji huđi boleznii v jetnišnici v Sibiriji; lepo mi je stregel, zato mu z voljo dajte, kar sem mu obljubil. H koncu vzamem za vselej od vas slovo, zakaj poteka mi življenje. Odpustite mi, ker sem vas razžalil.

Vaš nesrečni sin Pavel v jetnišnici v Sibiriji.“

Prebravši to pisemce, prihaja baron bled kot pražnja ruta; vendar ga na glas prebere baronovki, ki se je na to pismo tako prestrašila, da je omedlela in se dolgo ni zavedla. Potem reče baron Luku: „Ni ti treba hoditi daleč iskat tistega gospoda, glej, jaz sem oče tistega bolnika, kateremu si stregel v jetnišnici. O Luka! povej, kako se je vendar godilo mojemu sinu Pavlu v jetnišnici?“

Luka zdaj pripoveduje, koliko je moral Pavel trpeti in da je dobil grozno mučno bolezen, da ni bilo mu mogoče več ozdraveti. „Posebno mi je priporočal malo pred smrtjo: Ljubi Luka, če boš našel moje ljube stariše, povej jim, da sem delal ostro pokoro v jetnišnici za svoje pregrehe in napačnosti; zato upam, da mi bo Bog tudi odpustil.“

Baron odšteje precej Luku sto rubljev po sinovem naročilu, rekoč: „Tu imaš sto rubljev, še več ti bom pa dal, če bom videl, da denarje prav in v dobro obračaš, zato da boš tudi ti katerikrat molil za mojega nesrečnega sina Pavla.“

Oče in mati sta dolgo žalovala po Pavlu, zanj molila in svojega mlajšega sina lepo učila, da naj bo pokoren, zvest, priden in dober kristjan. Večkrat je oče rekel: „Glej, ljubi sin, ako bi bil tvoj brat Pavel mene slušal in spoštoval, ako bi ne bil zahajal v hudobne tovarišije, bi ne bil prišel nikdar v tako nesrečo. Varuj se, da se tudi tebi ne primeri kaj enakega!“

Luka P. se oženi.

Dve leti je bil že Luka P. v hiši barona Žige, vedno vesel in dobre volje, z vsemi prijazen in priljuden; popolnoma se je bil odpovedal pijančevanju, zvesto je stregel baronu in baronovki, zato sta ga tudi vedno rada imela. Henrik, baronov sin, ki je bil od začetka Luku zelo prijazen in dober, pa ga je začel grdo gledati, pri vsaki priliki mu zabavljati in ga zaničevati; imenoval ga je le pri-tepenca, postavača in lenuha; nazadnje se je prijaznost spremenila celo v sovraštvo do Luka. Pred očetom se mladi baron Henrik ni predrznil govoriti kaj zoper Luka, vendar proti svojim prijateljem je večkrat rekel: „Moj oče so neumni, ki so tega tujca pri hiši obdržali, to ni nič prida človek; če bi bil kaj prida, ne bi ga bili po Sibiriji vlačili po jetnišnicah. Če je mojim starišem kaj dobrega storil, naj bi mu bili zato plačali, pa ga odpravili, ne pa obljubili mu, da ga preskrbe do smrti z vsem, da bo še meni prišel na glavo. Moj oče ne bodo več dolgo gospodarili, ker so že stari in zelo oslabeledi; ko pa jaz nastopim gospodarstvo, gotovo ne bom gledal pri hiši tega tujca.“

Luka je zelo čutil sovraštvo mladega barona in to ga je bolelo; vendar pred starim baronom nikoli ni zinil ničesar, ker se je bal iti od hiše.

Na hišo pa ga je vezala neka druga stvar.

Stari baron Žiga je imel posebno veselje do lepih vrtov; imeti jih je hotel okoli svojega grada. V ta namen je vzel v službo umnega vrtnarja, ki je baronu napravil zelo lepe vrte; drugega dela mu baron ni nakladal nobenega. Vrtnar, dober, priden mož je v lepi krščanski edinstvi živel s svojo ženo v koči blizu grada. Otrok nista imela več kakor eno samo hčerko Kristinico. Nemila smrt pride, pomori v štirinajstih dneh očeta in mater ter pusti Kristinico samo, ko je bila komaj štiriletna.

Baron Žiga je bil usmiljen mož in je silno rad pomagal revežem, posebno rad pa se je usmilil zapuščenih otrok, kar je lepa lastnost premožnih ljudi. Vzel je malo Kristinico v svoj grad in jo preskrbel; vzel jo je kakor za svojo. Ko Kristinica odraste, pošlje jo baron v šolo in da poučiti v potrebnih vednostih; ne samo navadna ženska dela je morala znati, ampak bila je tudi poučena v tujih jezikih, v glasbi (muziki) in v vseh učenostih, kakršnih si plemenitniki navadno prisvajajo. Kakor žlahtna cvetlica v lepem vrtu razvija svoje cvetje in razveseljuje s svojim prijetnim duhom vsakega, ki jo ugleda, ravno tako je Kristinica s svojimi čednostmi in s ponižnim vedenjem razveselila vsakogar, kdor je prišel ž njo v dotiko. Stari baron je Kristinico imel tolikanj rad, da bi bil rad videl, če bi hotela biti njegova sinaha; želel je, da bi jo vzel mladi baron v zakon. Dopadla mu je Kristinica posebno zato, ker je rada in veliko molila in rada hodila k božji službi; mislil je pa tudi po pravici, da dá Bog vsaki hiši, kjer radi molijo, srečo in obilen blagoslov.

Nekega dne pokliče stari baron Žiga k sebi svojega sina Henrika in mu tako govori: „Ljubi Henrik, glej oslabil sem; moč me je zapustila; več ne bom mogel posihdov gospodariti; iti hočem v pokoj, tebi pa izročiti gospodarstvo. Zato ti priporočam: poišči si tovaršico, izberi si dobro ženico, da boš srečno gospodaril, pošteno živel in ohranil dobro ime naše rodovine. Ne pozabi, da je vse na tem ležeče, kakšno nevesto si boš izvolil. Če bo srečen tvoj zakon, da boš lepo mirno v edinosti živel s svojo ženo, srečno bo celo tvoje potovanje na svetu in užival boš vesele ure; tudi v starosti, če ti jo Bog dočakati dovoli, boš imel dobro, zvesto pomočnico. Če bo pa nesrečen vajin zakon, ako ne bosta oba ene misli, ako se bosta sovražila in grdo gledala, drug drugemu kljubovala in

nasprotovala, imela bosta pekel že na tem svetu, izginil bo blagoslov in zadele vaju bodo mnoge nesreče. Zato ti priporočam, da si poiščeš dobro, pobožno, pohlevno in pametno nevesto. Ne bom te silil, katero vzemi, izberi si jo sam; kakršno si boš izbral, tako boš moral imeti do smrti. Ker pa vsak oče more dober svet dati svojemu otroku, zato tudi jaz mislim, da se ne boš kesal, ako storiš po mojem svetu. Moj svet je pa, da bi vzela za ženo našo Kristinico. Dekle je zala, mlada, pohlevna, bogoslužna, rada moli, zvesto služi Bogu in se zelo pametno vede; tega ne moreš tajiti, ker jo od mladih nog poznaš, saj sta bila skupaj izrejena. Upam, da bi Kristinica lepo ravnala z menoj, ker je dobrega in blagega srca; vem, da bi me nikoli ne zaničevala. Stori pa, kakor hočeš; silil te ne bom.“

Nato reče mladi baron očetu: „Dragi oče, zahvaljujem vas lepo za nauke, ki ste mi jih dali; kar pa zadeva moje ženitev in volitev neveste, prosim vas lepo, da mi daste štirinajst dni odloga, da malo premislim in kaj poizvem.“

„Prav je tako, da se tja v en dan in nepremišljeno ne zavežeš do smrti. Le dobro premisli, pa tudi molitev ti priporočam. Prosi nebeškega Očeta, da naj ti nakloni dobro krščansko nevesto, s katero bi živel srečno in veselo mnogo let.“

Precej drugi dan se mladi baron Henrik napravi, obleče najlepša oblačila, ki jih je imel, ukaže vpreči iskre konje v lepo kočijo in se odpelje posetit daljnega soseda grofa Vladimira. Vladimir je bil zelo premožen in slaven grof; imel je več grajščin in veliko bogastvo. Imel je tudi tri hčere, že vse odrastle; omožil še ni bil nobene, ker ni ga bilo ženina še do zdaj, kateri bi bil gospodičinam všeč. Baron Henrik se pripelje v Vladimirovo grajščino in sprejeli so ga slovesno in z velikim veseljem. Grof ukaže napraviti dobro kosilo, veseli se vsedejo za mizo, se radujejo in drug drugemu napivajo. Henrik je imel pri mizi lepo priliko, da je opazoval grofove hčere ter presojal njih vedenje.

Henrik si je izmed teh gospodičin izbral najmlajšo, Matildo po imenu, in je potem ostal v Vladimirovem gradu še štiri dni, da so se do dobrega zmenili in se o vsem dogovorili, kar zadeva prihodnjo ženitev. Ko so se do dobrega pogodili, reče Henrik grofu Vladimiru: „Z vsemi pogoji sem zadovoljen, samo to vam povem, da ženitnine še ne bomo obhajali, ker čakati moram nekaj časa, da

spravim tudi doma vse v red. Posebno dva človeka moram prej spraviti iz grada, preden pride nevesta, ker vem, da bi nevesta ne imela nič veselih dni, ako bi ta dva ostala pri hiši.“

„Kdo pa sta ta dva človeka, da ju tako želite od hiše spraviti?“

„Ta dva sta: Luka, neki tujec, ki je otel mojega očeta roparjem; zato so mu pa oče preveč obljubili, namreč, da ima pravico pri gradu biti do smrti in lastnik grajščine, naj bo kateri hoče, ga mora z vsem preskrbeti; ko bi ga pa ne hotel pri gradu imeti, mora mu vsako leto nekaj denarjev dajati do smrti. Jaz pa mu bom rajši dal denarje, da se ga le iznebim; nič mi ni všeč, on me vedno toži pri očetu in prenaša besede; tega pa ne morem in nočem trpeti; zato mora iti od hiše. Tudi je pri gradu neka rejenka, katero so vzeli oče potem, ko so ji umrli revni stariši. Dekle je res pametno, toda oče bi radi, da bi se jaz ž njo zaročil; ker pa tega nočem, vem, da bo očetu in rejenki moja nevesta odveč in je ne bosta rada videla; ravno zato jo moram tudi odpraviti, če ji tudi nekaj dam, ker je bila od mladega pri hiši. Vedite torej, gospod grof, prišel bom in napravili bomo ženitnino, se gostili in veselili, kadar vse to strani spravim.“

Henrik se lepo priporoči vsem ter se odpravi na pot proti domu.

Drugi dan stopi pred očeta, ki je zelo bolehal. „No, kako si kaj opravil pri Vladimiru s svojim snubnjem?“ vpraša stari Žiga.

„Prav dobro, oče! Izbral sem si za nevesto najmlajšo hčer Vladimirovo, z imenom Matildo, ki sicer ni tako zala kakor njeni dve sestri, toda zdi se mi prav ponižna, pohlevna in pametna; mislim, da sem dobro volil in da boste tudi vi zadovoljni ž njo.“

„Prav je,“ reče Žiga; „pa ljubi sin, verjameš li, da sem že pred tvojim prihodom zvedel, kakšne pogodbe ste storili, ko ste se menili o ženitvi? Ti si namreč pred Vladimirom obljubil, da ženitnine ne boš obhajal prej, dokler ne odpraviš rejenke Kristinice in pa tujca Luka od grada. Zakaj si to storil? Kaj sta ti ta dva toliko na poti? To me je zelo užalilo. Saj dobro veš, da ti Kristinice nisem nikoli silil ali ti rekel, da jo moraš vzeti; jaz sem ti jo le svetoval, zraven sem pa tudi povedal, da vzameš lahko, katero hočeš. Zakaj boš Kristinico sovražil

in jo preganjal? Saj ti ni storila nič hudega. Tujcu Luku sem pa obljubil, da ga preskrbim do smrti; to obljubo hočem tudi spolniti, akoravno te bode v oči.“

„Dragi oče,“ pravi na to Henrik, „odpustite mi, če sem se vam zameril s temi besedami, da bom pred ženitnino dva človeka od grada odpravil. Res sem tako govoril, pa sem to rekel le zato, da sem Vladimirovim pokazal, da se ne mislim zaročiti s Kristinico, ki so mi jo prisojevali. Dobro sem vedel, da vam ne bo všeč, ker nočem vzeti Kristinice, ki ste mi jo priporočali in hvalili, silili mi je pa res niste nikoli. Res da je Kristinica zalo, dobro, pridno in pohlevno dekle, vse hvale je vredna, vendar za ženo je vzeti ne morem.“

„Zakaj ne?“

„Prvič zato ne, ker je revnega in nizkega stanu. Naša rodovina je že od starodavnih časov žlahtna in sloveča, zato se spodobi, da vzamem nevesto tudi žlahtnega stanu, da se v rodovini ohrani žlahtni stan. Ko bi jaz vzel nevesto nežlahtnega stanu, bili bi moji otroci le na pol žlahtni. Pa tudi moji tovariši in sosedje bi me zaničevali in mi rekli: Škoda, da si baron tako imenitne rodovine, pa vzameš za ženo revno rejenko nizkega stanu.

Drugič ne vzamem Kristinice zato, ker je revna, nima nič premoženja, denarjev pa bom potreboval, ko bom pričel gospodarstvo. Moja prihodnja nevesta bo pa imela lepo doto trideset tisoč goldinarjev; take dote ni v vsakem kotu dobiti.

Tretjič ne vzamem Kristinice zato, ker je preveč prijazna s tujcem Lukom. Res da prav nič napačnega ne vem o njiju, ampak zapazil sem, da se z očmi pogovarjata. Tedaj upam, da mi ne boste zamerili, da nisem hotel storiti, kakor ste mi svetovali. Nadejam se pa, da vam bo tudi moja prihodnja nevesta všeč; ona je tudi pohlevna, ponižna in bogoslužna, zato sem si jo izvolil; onih dveh sester nisem hotel nobene, ker ste se mi zdeli preveč prevzetni.“

Stari baron Žiga je imel zraven svoje domače grajščine tudi še drugo majhno grajščino z imenom Trnjava, katero je kupil za sedem tisoč goldinarjev. Te grajščine baron ni združil ali zjedinił s svojo domačo grajščino, ampak jo posebej oskrboval po nekem služabniku; mislil se je v nji nastaniti, ako bi se mu v starih letih hudo godilo, kar se vsakomur zna primeriti. Ker je pa stari baron zvedel, da se njegov sin noče oženiti prej, ko bo

Kristinico in Luka popolnoma spravil od hiše, reče sam pri sebi: „Čakaj, da ti ne bo treba odpravljati od hiše teh dveh oseb, ki te toliko bodete v oči, odpravil bom ju pa jaz brez tvoje skrbi.“

Zato pokliče k sebi Kristinico in Luka, ki so mu le tujec rekali, ter mu pravi: „Luka, povej mi odkritosrčno, ali bi se ne hotel zaročiti s Kristinico in jo vzeti za ženo?“

Luka zardi, ne ve, kaj bi odgovoril, nekoliko pomolči, potem pa pravi: „Seveda bi jo rad, toda je nimam kam dejati, ker nimam celo nič premoženja.“

Potem vpraša baron Kristinico: „Si li voljna z Lukom se zaročiti in ga vzeti za moža?“

Kristinica tudi ne ve kaj odgovoriti, ampak vsa oplášena milo reče svojemu krušnemu očetu: „Milostljivi gospod, rada bi vzela Luka, ker mislim, da bo dober mož; pa kaj hočem sirota, ki nimam nič premoženja. Želela sem do smrti ostati pri vas, da bi vam bila stregla v starih letih v vaši bolehnosti in vam skazovala hvaležnost za tolike dobrote; ker sem pa zvedela, da je mladi gospod baron trdno sklenil, mene in Luka odpraviti od hiše prej ko pride nevesta, zato se rajši sama umaknem prostovoljno, da bi le toliko imela, da se pošteno preživim.“

Zdaj reče baron z resno in krepko besedo: „Poslušajta me, kaj vama veselega naznanim, česar vem, da se ne nadejata. Znano vama je, da sem gospodarstvo svoje velike grajščine izročil sinu; tudi vesta, da imam grajščnico Trnjavo z imenom, katere nisem dal sinu in je moja lastnina. To grajščnico hočem vama dati v last. Polovico grajščine Trnjave dam tebi, Kristinica, za doto, ker si od mladega pri meni; vzal sem te kakor za svojo hčerko in rada si me slušala vedno; drugo polovico Trnjave pa dam tebi, Luka, zato da boš preskrbljen do smrti, kar sem ti obljubil, ker si mi v sili pomagal; vendar te zavežem, da s Kristinico lepo ravnaš in po krščansko ž njo živiš v zakonu. Ker vama izročam Trnjavo, izgovarjam si samo to-le: Vsako leto mi bosta dajala za moj poboljšek iz grajščine dvesto goldinarjev, kar mislim, da vaju ne bo težilo. Zraven tega morata biti zame vedno pripravljene dve stanici z vso hišno opravo, primerno mojemu stanu. Prišel bodem k vama stanovat, kadar se mi bode zljubilo, in bodem prebival pri vama, kakor dolgo se mi bode zdelo. Morebiti še pri vama sklenem svoje življenje; po moji smrti nimata nobene dolžnosti več iz

grajščinice komu kaj dajati. Sta li zadovoljna s to mojo naredbo?"

Luka in Kristinica padeta na kolena pred baronom, primeta ga vsak za eno roko, jo poljubita in jokata od velikega veselja. „Milostljivi, nisva vredna tolike sreče; drugega ne moreva reči, kakor Bog vam stoterno in ti-sočerno povrni. Bog vas ohrani mnogo let pri življenju, da bi prebivali veliko let pri nama.“

Te besede so tako ganile starega barona, da so mu stopile solze v oči; toda hitro se zjasni njegovo obličje in prijazno reče Luku in Kristinici: „Hitro vstanita, le pred Bogom se spodobi klečati, ne pred človekom. Pojdita po svojih opravkih, priporočam vama, da bosta molila za-me. Jutri se naredi izročilno pismo, potem pojdeta h gospodu župniku, da opravita izpraševanje in zapišeta oklice. Čez tri nedelje, ko iztečejo oklici, hočemo napraviti ženitovanje. Tudi ženitovanje vama bom jaz napravil in povabil nekaj svojih zvestih prijateljev, da se bom zadnjikrat radoval ž njimi in se vsaj enkrat še pred smrtjo dobro imel ter se veselil prav iz srca.“

Bila sta zdaj Luka in Kristinica ženin in nevesta; ker sta dobro znala krščanski nauk, tekli so oklici po-redoma, zadržka ni bilo nobenega. Stari baron je že ukazal pripraviti ženitovanje, tudi je oznanil svojim prijateljem dan, kdaj naj pridejo na gostijo.

Ko mladi baron Henrik vse natanko zve, kako je naredil njegov oče, bil je tako potr, da je zbolel od velike žalosti. Ves zamišljen molči, z nikomur ne izpregovori, in če ga kdo vpraša, odgovori mu: „Oče so me zavrgli, oče me sovražijo, zato ne morem biti vesel.“

Nekega dne je oskrbnik tolažil mladega barona: „Gospod baron, zakaj ste vedno tako pobiti in žalostni ter nevoljni zavolj grajščinice Trnjave, katero so oče dali drugim? Saj imate zadosti dohodkov od domače grajščine; priženili boste tudi precej, ne bo vam treba stradati ne če imate Trnjavo ali pa ne; pustite vse to v nemar, kaj se boste za to toliko gnali in zdravje izpodkopavali; naj bo Trnjava, čegar hoče.“

„Ljubi prijatelj! Vse je res, kar mi pripoveduješ,“ odgovori mladi baron. „Vedi pa, da mi ni toliko za grajščnico, ampak le to me grozno boli in peče, ker me oče sovražijo in me nikoli ne pogledajo z lepim očesom. Glej, gotovo več kot dvajsetkrat sem ponižno prosil očeta in

rekel: Dragi oče, lepo vas prosim, dajte meni malo grajščinico vsaj po vaši smrti, da bom tudi jaz v starih letih imel kot, saj nihče ne more vedeti, kako se mu bo v starosti godilo. Toda vse moje prošnje so bile zaman, nisem bil uslišan. Prilizljiva rejenka Kristinica in pa hinavski pritepeni tujec Luka sta se vedno očetu prilizovala in prikupovala, jih posebno častila, poviševala in hvalila. Zavrgli so oče moje prošnje, kakor da bi ne bil njihov sin, dasi jih nisem nikoli razžalil, nikoli storil nič napačnega, nikoli jim nasprotoval; dali so tujcem grajščinico, do katere sem jaz imel prvo pravico.“

„Res je to,“ reče oskrbnik, „pa kaj vam pomaga togotiti se zavolj tega, saj veste, da s svojim blagom stori vsakdo, kakor se mu poljubi; tako tudi vaš oče s svojim premoženjem. Kaj se boste hudovali zaradi tega! Gospod baron, jaz vam svetujem nekaj prav pametnega.“

„Kaj takega?“

„To-le, umaknite se za nekoliko časa, pojdite k svojemu prihodnjemu tastu grofu Vladimiru. Ostanite tam tako dolgo, da mine Lukovo ženitovanje; medtem se bo vaše srce upokojilo, pozabili boste na grajščinico, na Luka in na Kristinico. Potem se boste oženili in izpremenili žalost v veselje.“

In mladi baron ga je ubogal.

Jožef P. najde oba svoja sina Jakoba in Luka.

Določen je bil dan poroke in ženitovanja takoj v pondeljek po tretjem oklicu; bilo je ravno na sv. Lukeža dan, bil je ženinov najveselejši god. Že v pondeljek zjutraj se je v grajščinico pripeljalo pet lepih kočij, napreženih z lepimi iskrimi konji; pripeljali so se namreč povabljeni posebni prijatelji starega barona vsi v lepih, dragih svatovskih oblačilih. Baron je tudi dal napreči najlepšo kočijo; vsedeta se v njo ženin in nevesta in vsi se peljejo k poroki v župno cerkev, katera je stala ob veliki cesti, od grajščine pičle pol ure oddaljena.

Ker je bil dan poroke znan, prišlo je več ljudi k cerkvi čakati svatov. Medtem pripotuje neki tuj starček; videč pred cerkvijo toliko ljudi, se jim pridruži in vpraša enega izmed njih, kaj da čakajo, ker ni nedelja, ne praznik.

Odgovori mu ta, da bo okoli enajste ure poroka, ravnokar se bodo pripeljali svatje.

Tuji starček vpraša: „Ali bo tudi maša ali pa samo poroka?“

Povedo mu, da bo tudi maša.

„No,“ pravi starček, „čakati hočem tudi jaz, da bom pri sveti maši, same poroke pa ne bi čakal.“

Kmalu se pripeljejo svatje. Iz prve kočije stopita ženin in nevesta in vsi gledalci ju pozdravijo in zavpijejo: „Živela!“ Tudi tuji starček, radoveden videti ženina in nevesto, pogleda prav dobro ženina, ki je stal ravno pred njim. Ta pogled je ganil tako v srce starčka in tako čudni občutki so se ga polotili, da sam ni vedel, odkod prihajajo in kaj pomenjajo. Sam pri sebi je rekel: „Ženin se mi zdi znan; Bog ve, od kod je.“

Starček vpraša enega poleg stoječih: „Prijatelj, kako je ime temu ženinu in kako se piše?“

„Luka vem da mu je ime, kako se pa piše, tega vam ne vem povedati,“ odgovori vprašani.

„Luka, Luka!“ ta beseda gre starčku zmerom po glavi, tako da ga je še pri maši motila.

Po maši gresta ženin in nevesta, kakor je navada k oltarju, da ju poroči duhovnik.

Starček ni bil daleč od oltarja; vedno ogleduje ženina in bi rad slišal zdaj še njegov glas. Ko zasliši Lukov glas pri oltarju, začudi se tako, da se ves strese in sam pri sebi reče: „Tega človeka bi jaz utegnil poznati; tudi njegov glas se mi zdi znan.“

Po poroki posedejo se svatje po kočijah in se odpeljejo domov na grad. Tudi tuji starček gre iz cerkve, gleda za kočijami in premišlja, kam bi se zdaj obrnil. „Ej!“ pravi naposled, „naj bo kar hoče, grem do grada, morebiti najdem med povabljenimi gosti človeka dobrega srca, da mi bo dal malo jesti, ker sem zelo potreben, denarja pa že nimam nobenega; čisto vse sem že potrosil na dolgem potovanju.“

Starček gre počasi, opiraje se na palico, da pride do grada; pred gradom se vsede na kamenito klop in sedi cel popoldan, ne da bi ga kdo vprašal, kaj hočeš ali kaj bi rad. V gradu pa so uživali obilno dobrih jedi, pili sladko vince, veselili in radovali se in prepevali vesele desmi. Starček sedi lačen na klopi; ni ga bilo nikogar, da bi se bil ozrl nanj in mu podaril najmanjši grizljaj; v hišo se pa ni predrznil iti in gospodi delati nadlego. Proti večeru pride nekdo povabljenih iz grada hladit se,

ker mu je bilo v obednici prevroče; vsede se na kamenito klop zraven starčka in ga prijazno povpraša: „Kaj pa vi, stari mož, čakate?“

„E, čakam, da bi malo jesti dobil, zelo sem lačen, danes še nisem nič toplega okusil, denarji so mi pošli, ker že dolgo potujem, kupiti torej ne morem; trdno sem se zanašal, da bom tukaj kaj dobil, ker vem, da je vsega v obilnosti pri ženitnini; ker si pa ne upam v hišo iti prosit in gospodo nadlegovat, čakam tukaj na božjo milost.“

Gospod pravi: „Vi ste tujec; obleka in jezik vas razodevata. Od kod ste doma?“

„Daleč, daleč sem doma, jaz sem Ilirec, Ilirija je moja domovina, pa nisem Nемеc, ampak Slovan sem kakor vi; vaš jezik in naš sta si močno v rodu.“

Prijazni gospod reče starčku: „Mož, počakajte tukaj, jaz hočem poskrbeti, da dobite kaj jesti, in potem se hočeva kaj več pogovoriti, ker se rad pogovarjam s starimi ljudmi, zlasti pa s takimi, ki pridejo iz daljnih krajev, da kaj pozvem.“ Gospod gre v obednico k baronu in mu prijazno reče: „Nek tuj starček, popotnik, sedi pred gradom; zelo je lačen, pravi, da danes še ni nič toplega okusil; ne spodobi se, da bi danes kdo lačen šel od hiše, prosim vas torej, ukažite kaj dati revnemu tujcu; starček je prav pošten videti.“

Baron precej ukaže služabniku prinesiti posodo in sam da vanjo lep kos dobre pečenke, velik kos belega kruha in kozarec vodke (na Poljskem se žganje imenuje vodka) in reče služabniku: „Nesi to tujemu revežu; povej mu, naj použije to, potem pa naj gre v božjem imenu naprej.“

Povabljeni gospod, ki je izprosil jesti za tujca, tudi gre s služabnikom in reče tujcu: „Glejte, to vam pošljejo gospod baron, da se boste poživili in udeležili veselja današnjega dneva. Le uživajte zdaj dar božji, pogovarjati se znava tudi med jedjo.“

Starček odgovori gospodu: „Gospod, vidim, da ste usmiljenega srca; lepo vas zahvaljujem, da ste mi izprosili jesti, ker morebiti bi se brez vas ne bil nihče spomnil name; pa ne zamerite, da ne pokusim nobene jedi prej, čeravno sem zelo lačen, dokler nisem govoril z ženinom. Eno samo besedico mu imam povedati in potem sem zadovoljen.“

Gospod je radoveden, kaj hoče tuji starček z ženinom govoriti in vpraša: „Kaj bi mu pa radi povedali?“

Popotnik pravi: „Tega vam ne morem povedati, če mi pa ženina pripeljete, smete biti zraven in slišati, kar mu bom povedal.“

Gospod reče: „Počakajte malo; z ženinom bova kmalu tukaj.“ Koj gre, poišče ženina in mu reče: „Neki tuj pri-ljuden starček je tukaj in želi z vami govoriti; pravi, da vam ima eno samo besedo povedati.“

Ženin stopi precej pred grad, rekoč: „Tuji starček mi sme povedati več besed, ne eno samo, ker rad kaj zvem iz daljnih krajev.“

Povabljeni gospod ga spremi pred tujega starčka in Luka ga prijazno vpraša: „Oče, kaj mi imate povedati?“

Starček ogleduje Luka od glave do nog, potem reče po domače v slovenskem jeziku s trdno besedo: „Ali nisi ti Luka P. . . . iz Ljubljane doma?“

„Seveda sem.“

„Kaj me več ne poznaš, svojega očeta Jožefa P.?“

Takrat spozna Luka svojega očeta, ga objame in se razjoka od veselja. „Za božjo voljo, oče, kako ste prišli tako daleč in kako ste me našli tukaj?“

„Naključilo se je tako,“ odgovori oče. „Pa kaj naključilo, Bog je naklonil tako, da sem te našel, ker sem te želel videti, preden umrjem. Dolg in težaven je pot, ki sem ga storil, toda nič mi ni žal, da sem te le našel.“

Luka reče očetu: „Oče, le malo še počakajte,“ in steče vesel v obednico, katera je bila v drugem nadstropju, stopi pred barona, ki je bil v pogovoru s svojimi prijatelji; pa Luka ne utegne počakati, da bi bil baron izgovoril, povzdigne roke kakor k molitvi in pravi: „Milostljivi gospod baron, moj dobrotnik, ker ste mi skazali nezapopadljivo dobroto in mi storili neskončno veselje, prosim, lepo vas prosim, storite mi danes še eno veselje.“

Baron se smehlja ter pravi: „No, kaj bi neki še rad? Le hitro povej, česa želiš; danes sem dobre volje, če si le nisi kaj neumnega izmislil, izpolnim ti željo; kaj želiš?“

Luka odgovori: „Moj pravi oče so me prišli obiskat iz daljne dežele; namerilo se je, da so me ravno danes našli; samo prosim, da dovolite vzeti za nekaj časa očeta k mizi, da bodo deležni mojega veselja in moje sreče.“

Baron reče: „Prav je, takoj pojdite po očeta, pri-
peljite ga tu sem, posadite ga za mizo, da se z nami vred
veseli; ne spodobi se, da bi se sin radoval, oče pa vzdi-
hoval, saj vem, da otrokova sreča starišem več veselja
dela kot lastna.“

Jakob, ženinov brat, ki je bil tudi med svati, sliši
govoriti o očetu in vpraša ženina: „Kaj so res najin oče
prišli?“

Luka hitro odgovori: „Res, res, le pojdi z menoj
pred grad!“

Zdaj hiti ženin s svojo nevesto Kristinico iz sobe,
za njim ženinov brat Jakob s svojo ženo Katinko, pa tudi
tisti povabljeni gospod, ki je najprvo govoril z očetom.

Vsi se vstopijo pred očeta in Luka vpraša: „Oče, ali
poznate tega moža?“ ter pokaže na Jakoba.

Oče ga nekaj časa ogleduje, potem pa reče: „Ne
morem ga spoznati, ker me oči že zapuščajo in spomin
moj je grozno slab.“

Jakob pravi na to: „Kaj več ne poznate Jakoba P.,
svojega starejšega sina?“

Zdaj oče po besedi spozna svojega sina Jakoba in
vzklikne ves ganjen: „Dobrotljivi Bog, kolika sreča mi je
danes došla! Našel sem ob enem oba sina, katera sem
mislil že zdavnaj pokopana. Neskončno milostljivi Bog,
kako hitro spremeniš žalost v veselje, ti rad pomagaš
revnim, ako v tebe zaupajo. Ljuba sina, Jakob in Luka,
zdaj vidita, da Bog rad usliši naše molitve, če le s trdnim
zaupanjem molimo; glejta, vedno sem molil za vaju, odkar
sta šla od hiše, da bi vaju Bog obvaroval vseh nesreč,
— in tu vaju najdem zdaj zdrava in srečna. Molita tedaj
vidva tudi vselej rada, da bi vaju dobrotljivi Bog obva-
roval časne in večne nesreče.“

Zdaj peljejo ženin Luka in njegova nevesta, ženinov
brat Jakob s svojo ženo in drugi povabljeni gospodje
očeta z veliko častjo v grad. Na baronovo povelje so
jim prišli godci naproti in jih spremili v obednico. Ba-
ron ukaže očeta posaditi za mizo med oba sina in mu
postreči, karkoli je mogoče. Baron se je sam tudi pri-
jazno pogovarjal s starim možem in rekel, da še nikdar
ni imel takega veselja kakor danes, ko je zapuščeni oče
našel dva sina ob enem v sreči in veselju.

Dobra jedila so uživali in ponujali jih očetu; sladko
vince so pili in se srčno veselili. Vedno sta sina vpra-

ševala očeta, kako se kaj godi na Slovenskem in kdo izmed znancev še živi. Celo noč so se radovali, proti jutru še-le so pospali, le baron je zavolj bolehnosti že poprej šel k pokoju.

Preden se pa baron Žiga odpravi k pokoju, nagovori svate še tako-le: „Dragi prijatelji! Le dobre volje bodite in veselite se, prosim vas pa, da me predpoldnem jutri nobeden ne zapusti. Jutri opoldne bomo še skupaj južinali, potem se boste odpeljali vsak na svoj dom.“ To mu obljubijo vsi in voščijo lahko noč.

Drugi dan opoldne južinajo vsi skupaj in so židane volje; po južini vzamejo drug od drugega slovo in se odpeljejo vsak na svoj dom. Luka in njegova nevesta se odpeljeta na svojo grajščnico Trnjavo in vzameta očeta s seboj. Ženinov brat Jakob in njegova žena jih spremita in se pomudita pri njih nekaj dni, da si dobro ogledata grajščino.

Ko vzame Jakob slovo od brata Luka, želi njemu in njegovi ženi veliko sreče in dolgo življenje ter dostavi: „Dragi bratec, dobro vem, da bi ti rad imel pri sebi očeta, da bi ti pomagali in te učili gospodariti, česar nikoli nisi bil vajen; toda očeta ti moram odpeljati, da bodo videli tudi moj dom. Nekoliko časa bodo pri meni; ko se bodo naveličali, pridejo pa zopet k tebi.“

S tem so bili vsi zadovoljni. Jakob in Katinka se z očetom odpeljeta na svoj dom blizu Kovna.

Kako vesel je bil oče Jožef P., da vidi srečna svoja sina po tolikih prestanih nadlogah, nesrečah in bridkosti, katere mu je Jakob vse natanko dopovedal. Zato je rekel: „Glej, moj Jakob, kako dober ti je Bog; velike žalosti ti je poslal, z mnogimi težavami te je obiskal, zato da te je sčistil, in zdaj je vso tvojo žalost spremenil v veselje. Bodi zato Bogu vedno hvaležen; tako dobrega nebeškega očeta nikar ne žali. Bodi zvest božji služabnik, moli rad in hvali Boga za tolike dobrote, da boš vreden tudi večnih dobrot v nebesih.“

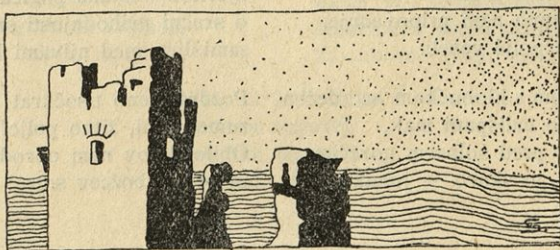
Jožef P. je bil komaj dva meseča pri sinu Jakobu, ko mu je jelo tako dolgčas biti, da je prosil Jakoba: „Ljubi sin, kmalu sem se naveličal pri tebi; dolgčas mi je. Prosim te, daj me peljati k Luku nazaj, da bom še pri njem nekoliko časa.“

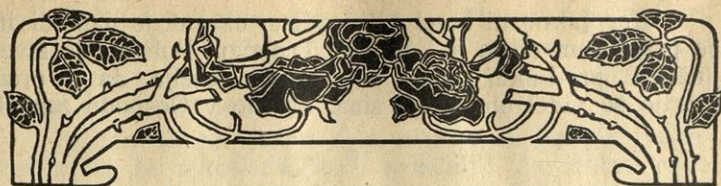
Ker Jakob ni hotel žaliti očeta, ukazal je napreči in je peljal sam očeta k Luku na Trnjava. Pol leta je živel Jožef P. pri Luku, potem pa je poln veselja, da je pred smrtjo še videl oba svoja sina, srečno v Gospodu zaspal.

* * *

Srečno in veselo so živeli še veliko let med svojimi družinami vsi trije sinovi Jožefovi. Blagoslov božji je bil vedno pri njih, ki so zvesto hodili po njegovih potih v tem življenju.

Bog nikomur dolžan ne ostane in vse na dobro obrne tistim, ki ga ljubijo. Njegovo presveto ime bodi hvaljeno in češćeno vekomaj!

Pesmi.

Zložil Fr. Ločniškar.

Na polju.

Kjer klasje rumeno se ziblje
in sapica lahna pihlja,
tam v delu prijetnem vse giblje,
tam radost je prava doma.

Škrjanček v višavah kraljuje,
svoj spev neprestano drobi
in v pesmih nam pripoveduje,
kako ga polje veseli.

Med žitom s klobučkom se rdečim
postavlja nališpani mak,
a rad bi pred solncem gorečim
pobrisal jo skoro — junak.

Kot ptičice drobne plevice
med delom prijetno pojo,
zde njive se jim kot gredice,
kjer rožice zale cveto.

Veselje povsodi prebiva
kjerkoli obstane pogled;
o srečni prihodnjosti sniva
zamišljen med njivami kmet.

Pozdravljeno tisočkrat bodi
rumeno mi, žitno polje!
Obilo darov nam obrodi
in briši ubožcev solzé!

Zima.

Kakor bela jagnjeta
se sprehajajo oblaki
sredi zimskega neba
pa ugibljejo, kaj dali
zemljici bi trudni v dar,
da bi ž njo se radovali.

Česar je vesel otrok,
kadar zima k nam prihruje
in prinese mraz in jok —
to oblaki darovali
zemljici so trudni v dar:
toplo suknjo so ji dali.

Toplo suknjo iz — snega,
ki varuje nam polja.

Stari grad.

Na griču stari grad stoji,
kot resen stavec v dol strmi.

Ves razoran ima obraz,
razpadel je zidovja kras.

Življenje, kot v nekdanjih dneh,
umrlo je v zidovih teh.

Kam, vitezi, bežali ste,
ki tukaj gostovali ste?

Ponosne grajske hčere ve,
kje kliče vaše se ime?

Umrlo vse! Le grad stoji —
mólčeč spomin minulih dni . . .

Prodana kravica.

Žalostno je zdaj na svetu,
ko za zlatom vse drvi;
eden grabi si zaklade,
drugi lakoto trpi.

Nič ne gane več skopuha,
kadar gre se za denar.
Kravico iz hleva vzame —
kaj ubožec njemu mar!

Ali On, ki še črvička
revnega ne zapusti,
enkrat tudi siromakom
večno srečo podeli . . .

Vaška lipa.

Pred cerkvijo, sredi vasi,
tam lipa mogočna stoji;
stoletja že tamkaj kraljuje,
o davnosti premišljuje.

V mladosti so davni pod njo
igrali se, peli sladko;
zdaj grob še edini jih čaka,
a ona je vedno enaka.

Kdo vsadil jo je in zakaj?
Pred koliko leti? — Bog znaj!
Ljudem najstarejšim na vasi
prav taka se zdi kakor včasi!

Veliko je zrla ljudi,
ki s tega sveta so že šli,
je videla turške divjake
in hrabre krščanske junake.

Po ulicah, kjer vlada mrak . . .

Po ulicah, kjer vlada mrak,
ves dan že blodi mu korak.
Bridkost brezmejna spi v očeh,
obkrožil ustnic mu ni smeh,
odkar slovo je zibki dal
in tek presrečnih dni končal.

Po cesti stopa gor in dol,
srce mu stiska težka bol.
Ves dan izteza že roke,
da mraz po prstih v ude gre,
a ni še dobrega srca
dobil, da majhen dar mu da.

Domov na gorko se boji
dokler darov kaj ne dobi.
„Če prazen zopet prideš mi,
tako nazaj odideš mi!“
mu mačeha velela je,
ko zajtrk predenj dela je.

Po cesti gor in dol zaman
z bridkostjo hodi celi dan.
A ni človeka, ni srca,
ki skromno bi obdaril ga.
Bogat gospod zdaj mimo gre —
veselo dečku je srce. — —

Ne sliši prošnje bogatin —
ne čuti pač, kaj je trpin.
Vesele tri gredo gospé —
brezčutno vsaka mimo gre.
— — — — —

Tovarne vrata se odpro,
ven trudni delavci gredo.
Poskusi srečo zadnjikrat —
pa stopi deček poleg vrat. —
In razcapan, ubog otrok
v očeh budil je skoro jok . . .
Črez kratek čas dovolj darov
veselo nesel je domov.

Naš ded.

Pri peči tu se grejemo, se šalimo in smejemo; zgovorni so posebno ded, nikdar ne zmanjka jim besed.	Predice pridno predejo, a niti se jim medejo, ker ded šaljivo govore in smeh na ustnicah bude.

Naravo je pobelil sneg —
i ded so beli po laseh;
pod snegom mlada spi pomlad —
in ded so v duhu čil in mlad.

Velika noč.

Veliko noč praznujemo, iz srca se radujemo; prišla je zlata doba, ko Krist je vstal iz groba.	Nesrečni mrak je zdaj pregnan, odrešen revni je zemljan. Odprta zopet zlata v nebesa so nam vrata.

Kar zgrešil zemlje je otrok,
popravlil sam je večni Bog;
zato mu zemlja cela
na vek bo hvalo pela.

Dve sliki.

Kakor angelček v naročju dete materi sedi; zvezdic dvoje srečni mamki zre v oči.	Tam črez cesto v divjem srdju mož grmi; kot viharji, jeze bliski, zro oči.
Jasni očki, kot dve cvetki, zreta v njo; da bi vedno pač ostali mu tako —	V njih utopil je s pijačo sreče žar, ki miru ne vrne hiši več nikdar . . .

Kazalo.

	Stran
Uvod	3
Prvi del.	
Oče Jožef da tri sinove v vojake	5
Andrej P. bolnik v Smolensku, strežaj generala J.	6
General in njegov strežaj ujeta	9
Andrej P. v Parizu	11
Andrej P. se pelje v Ameriko	17
Andrej P. stanoviten v veri	23
Drugi del.	
Luka P. v Moskvi na Ruskem	33
Luka P. umora obdolžen	35
Luka P. v Sibiriji	37
Tretji del.	
Jakob P. se vrne iz Moskve	39
Jakob P. oživljen	41
Jakob P. ostane v Bazilijevi hiši kakor domač	43
Jakob P. ženin pride v nesrečo	47
Jakob P. najde v Sibiriji v jetnišnici svojega brata Luka	55
Luka P. izpuščen iz ječe	56
Luka P. v Bazilijevi hiši	59
Jakob P. za nedoižnega spoznan in iz ječe izpuščen	61
Luka P. se loči od svojega brata Jakoba	70
Luka P. v hiši barona Žige	75
Luka P. se oženi	78
Jožef P. najde oba svoja sina Jakoba in Luka	85
Pesmi. Zložil Fr. Ločniškar	92

V zalogi Družbe sv. Mohorja v Celovcu

se dobijo med drugimi naslednje knjige:

Naslov knjige	Za druž-nike		Za neude in po knji-garnah	
	K	e	K	e
Pod lipo. Knjiga za mladino. S podobami	—	40	—	60
Jagode. Knjiga za odrastlo mladino. S podob.	—	40	—	60
Zimski večeri. Knjiga za odrastlo mladino	—	40	—	60
Lešniki. Knjiga za odrastlo mladino	—	40	—	60
Trdo v prt vezana knjiga	—	90	1	20
Jeruzalemski romar. S podob. Dva snopiča vkup	—	90	1	20
Bodi svoje sreče kovač	—	60	—	80
Prilike patra Bonaventure. II. izdaja	—	60	—	80
Nebeška krona. II. natis	—	60	—	80
Križana usmiljenost. II. natis	—	60	—	80
Franc Pirc. Življenjepis	—	20	—	32
Dr. Ignacij Knoblehar. Življenjepis	—	20	—	32
Juri baron Vega. Življenjepis	—	30	—	40
Friderik Baraga. II natis	—	40	—	60
Žalost in veselje. Povest. II. natis	—	90	1	20
Izdajavec. Povest. II. natis	—	80	1	—
Perpetua ali afrikanski mučenci. III. natis	—	60	—	80
Fabijola. Povest. III. natis	—	60	—	80
Robinzon starši. S podobami. III. natis	—	60	—	80
Veliki trgovec. Povest	—	60	—	80
Uporniki. Povest	—	60	—	80
Pisana mati. Povest	—	60	—	80
Boj za pravico. Povest	—	60	—	80
Za srečo. Povest	—	60	—	80
Navzgor — navzdol. Povest	—	60	—	80
Miklova Zala. Povest. III. natis	—	60	—	80
Na krivih potih. Povest	—	60	—	80
Življenja trnjeva pot. Povest	—	60	—	80
Mati božja dobrega sveta. Povest. II. natis	—	60	—	80
Lisica Zvitorepka. Pravljice	—	60	—	80
Križem sveta. Povest. II. natis	—	40	—	60
Kortonica. Povest. III. natis	—	40	—	60
Deteljica. Povest. III natis	—	40	—	60
Oglenica. Povest. III. natis	—	40	—	60
Mohorjeva knjižnica. I. zvezek	—	40	—	60
Slovenske Večernice 36., 40., 41., 42., 43., 44., 49., 51., 52., 53., 55., 57., 59., 61. in 64. zvezek. (Vsi drugi so razprodani.) Vsaki po	—	40	—	60
Koledar za leto 1898., 1900., 1901., 1902., 1903., 1904., 1906., 1907. in 1908. po znižani ceni	—	40	—	60

Naročila na stare knjige (glej cenik knjigam v Koledarju) je nasloviti na **tiskarno Družbe sv. Mohorja v Celovcu**.

Druge pošiljatve, ki se tičejo knjigoveštva, naj se pošljejo izključljivo na naslov: **Martin Brugger**, knjigovez Družbe sv. Mohorja v Celovcu.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS 0

00000442495

